ΠΑΝΔΩΡΑ.

15. ΑΠΡΙΛΙΟΥ. 1853. ΤΟΜΟΣ Δ'. ΦΥΛΛ. 74.

Ο ΚΑΜΙΝΑΠΤΗΣ.

Διήγημα, ὑπὸ Α. Ρ. Ρ. (*)

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλλ. 73.)

—ο—

Τὸ πλοιάριον ἐμακρύνθη· ὁ δὲ καμινάπτης, εἰς τὴν πρῴραν καθήμενος, καὶ τὸ πηδάλιον εἰς τὴν χεῖρα κρατῶν, εἶχε τὸ βλέμμα εἰς τὰ κύματα ἀναποσπάστως προσηλωμένον, ὡς ἂν ἐζήτει τι εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν, τὸ δὲ σῶμά του ἔκλινεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς αὐτά, ὡς ἂν εἵλκετο ὑπὸ μαγνητικῆς τινος δυνάμεως, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ὅταν αἴφνης ἀνορθωθεὶς, καὶ κτυπήσας τὸ μέτωπόν του,

— Ὄχι! εἶπε. Τοὐλάχιστον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της!

Οὕτως ἔρθασε, καὶ ἀνέβη εἰς τὴν Σαλαμάνδραν. Ἀλλὰ μόλις τινὰ βήματα προχωρήσας ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἀπήντησε τὴν Ὠφέλειαν, ἥτις ἤρχετο πρὸς τὴν ἀναβάθραν νὰ ἰδῇ τίς ἦν ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀχλὺς περιεχύθη περὶ τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἠσθάνθη, κλονιζομένους τοὺς πόδας του· ἐξέτεινε δὲ τὴν χεῖρά του νὰ κρατηθῇ ἐκ τοῦ βάθρου, ἀλλὰ σφαλεὶς ἔπεσε σχεδὸν εἰς ἀναισθησίαν.

— Ὁ ἀχρεῖος, ἐπῆγεν εἰς τὴν πόλιν κ' ἐμέθυσεν, εἶπεν εἷς ἀκόλουθος προσελθών. Ἐγέρθητι ταχέως, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν κλίνην σου, τῷ ἐπέταξεν αὐστηρῶς.

Ἀλλ' ὁ Οὐΐλλης συνελθὼν, ἔρριψε πρὸς αὐτὸν βλέμμα τεθλιμμένον, καὶ ἐπροσπάθησε μετὰ κόπου νὰ ἐγερθῇ.

— Ἀδικεῖτε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, Κύριε, εἶπεν ἡ Ὠφέλια πρὸς τὸν ἀκόλουθον. Σᾶς ἐγγυῶμαι ὅτι δὲν ἐμέθυσε. Βλέπετε ὅτι πάσχει. Βοηθήσατέ τον νὰ ἐγερθῇ.

— Ὕπαγε ν' ἀναπαυθῇς εἰς τὴν κλίνην σου, τῷ εἶπε μὲ ἠπιωτέραν φωνὴν ὁ ἀκόλουθος, καὶ τὸν ὑπεστήριξεν.

Ὁ δὲ Οὐΐλλης, ἐγερθεὶς, ἀπεύθυνε πρὸς τὴν Ὠφέλιαν βλέμμα εὐγνωμοσύνης, καὶ ἐμακρύνθη. Ἀλλὰ μετά τινα ὥραν, περιπατοῦσα ἡ Ὠφέλια ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, εἶδε τὸν Οὐΐλλην καθήμενον παρὰ τὴν πρύμνην, καὶ κρύπτοντα τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖράς του. Πλησιάσασα τότε εἰς αὐτὸν,

— Πάσχεις πάντοτε, Οὐίλλη, τῷ εἶπε. Διατί δὲν ἐπῆγες νὰ ἡσυχάσῃς, ὡς εἶχες τὴν ἄδειαν;

Ὁ Οὐίλλης ἀνέβλεψε καὶ τὴν ἠτένισε κατὰ μέσον τὸ πρόσωπον.

— Νὰ ἡσυχάσω, κυρία; εἶπε. Ναὶ, τοῦτο θέλω· ν' ἀπέλθω νὰ ἡσυχάσω. Ἀλλ' ὦ! ἠξεύρω ἂν ἡσυχίαν θὰ εὕρω;

— Ναὶ, Οὐίλλη· αὔριον ἀποπλέομεν. εἶπεν ἡ Ὠφέλια, συγκινουμένη ἐκ τῆς βαθείας θλίψεως ἥτις ἐφαίνετο κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Αὔριον θὰ ἔχῃς ὑπηρεσίαν. Σήμερον πρέπει ν' ἀναπαυθῇς.

Ὁ Οὐίλλης ἐμεινεν ἐπί τινας στιγμὰς σιωπῶν, ὡς ἂν δὲν εἶχεν ἀκούσει τί τῷ ἐλέγετο· ἔπειτα δὲ, ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Ὠφέλιαν, ὡς ἂν ὡμίλει περὶ πράγματος ὅλως ἀδιαφόρου,

— Μὶς Σόμμερς, τῇ εἶπεν, ἐν τοῖς βιβλίοις ὅσα ἀναγινώσκω, ἐζήτησα πολλάκις, ἀλλὰ ματαίως πάντοτε, τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, ἂν μετὰ θάνατον ἐπιζῇ παρ' ἡμῖν ἡ μνήμη τῶν ἐν τῷ βίῳ, ἂν ἀναγνωριζώμεθα, ἂν μᾶς παρακολουθῶσιν αἱ σχέσεις καὶ αἱ . . . διακρίσεις αἱ ἐπὶ γῆς. Τί φρονεῖτε περὶ τούτου, κυρία;

Παράδοξος ἦταν ἡ ἐπιρροὴ ἣν ὁ ἁπλοῦς οὗτος ἐργάτης ἐνήργει ἐπὶ τῆς Ὠφέλιας. Ἡ ἰδία πολλάκις ἐξεπλήττετο ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ μὴ τὸν ἀκούῃ μετὰ προσοχῆς, νὰ μὴ τῷ ἀποκρίνηται μετὰ προθυμίας, οὐδ' ἐδύνατο νὰ ἀρνηθῇ εἰς ἑαυτὴν ὅτι περισσοτέρας εὕρισκε παρ' αὐτῷ ἰδέας, περισσότερον βάθος καὶ περισσότερον αἴσθημα, ἀφ' ὅ,τι παρὰ τοῖς κομψοῖς ἀξιωματικοῖς, οἵτινες τὴν περιεστοίχιζον.

— Πῶς Οὐίλλη; τῷ ἀπεκρίθη τότε. Ἡ μνήμη τῶν ἐπὶ γῆς; Μᾶς παρακολουθεῖ, οὐδαμῶς ἀμφιβάλλω, ὡς γλυκὺ ὄναρ καὶ φωτεινόν. Θέλομεν ἀναπολεῖ τὸν ἐπίγειον βίον μας, χαίροντες, ὡς ὅταν ἀκούωμεν μακρόθεν γνωστοῦ ᾄσματος τόνους, ἢ ὅταν εἰς τὴν πέραν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ βλέπωμεν μὲ πάλλουσαν καρδίαν τὸν οἶκον ἐν ᾧ ηὐτυχήσαμεν, καὶ ἐν ᾧ ἐκλαύσαμεν. Ἐκεῖ βεβαίως ἡ μήτηρ, ἥτις εἶδεν ἁρπαγὲν ἀπὸ τὴν ἀγκάλην της τὸ ποθητόν της παιδίον, ἀναγνωρίζει αὐτὸ μειδιῶν μεταξὺ τῶν ἀγγέλων· ὁ φίλος ἀνευρίσκει τὸν φίλον, τὸ ἥμισυ τῆς ψυχῆς του. Ἐκεῖ σβέννυται τοῦ μίσους πᾶσα παραφωνία, ἐκλείπει πᾶσα ἀπόστασις, πᾶσα ἀνθρωπίνη διάκρισις, καὶ εἰς συνδέει πάντας ἄῤῥηκτος φιλίας δεσμὸς, καὶ μία ἀκούεται συμφωνία ἀγάπης καὶ ὕμνου πρὸς τὸν Ὑπέρτατον. Τοιαύτη εἶναι ἡ πεποίθησίς μου.

— Τοιαύτη! ἀνέκραξεν ὁ Οὐίλλης· ὦ! τὴν ἀσπάζομαι! Φωνὴ προφητικὴ ἀντηχοῦσα ἀπὸ τοῦ παραδείσου, ἀκτὶς ἐλπίδος, καταβᾶσα ἐξ οὐρανοῦ, ὅπως ὁδηγήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ψυχήν μου!

Καὶ ἠδυθίσθη πάλιν εἰς λογισμούς.

— Τί λέγεις, Οὐίλλη . . . Πάσχεις; τὸν ἠρώτησεν ἡ Ὠφέλια μετὰ συμπαθείας καὶ μετ' ἐκπλήξεως.

— Πάσχω, Κυρία, ναί· εἶπεν ὁ Οὐίλλης. Ἀλλὰ θὰ παρέλθῃ, ὡς αὔριον θὰ παρέλθῃ· ἔχω ἤδη τὸν τρόπον τῆς θεραπείας μου. Μοὶ εἴπατε λόγους παρηγόρους, Μὶς Σόμμερς. Σᾶς εὐχαριστῶ δι' αὐτούς. Αὐτοὶ εἰσὶ τὸ ἰσχυρότερον τῶν ἰατρικῶν· μοὶ ὑπόσχεσθε τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀπολαύτε την, Μὶς Ὠφέλια, ἐπὶ γῆς, καὶ ὅταν εἰς αὐτὴν ἀπαυδήσητε, ἐκεῖ ἐπάνω θὰ σᾶς περιμένωσιν οὐ μόνον οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ καρδίαι πισταὶ, τὴν στιγμὴν ἐκείνην καραδοκοῦσαι ὡς στιγμὴν ἀναστάσεως. Χαίρετε ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπειδὴ ἡ γῆ σᾶς ἀποδίδει μειδιάματα καὶ λατρείαν. Εἰς ὅσους ὅμως δάκρυα μόνον καὶ θλίψεις παρασκευάζει, εἰς ἐκείνους καταφύγιον εἶναι ὁ τάφος, καὶ πικρὸν, ἀλλ' ἐνίοτε ποθητὸν ἐφόδιον εἶναι ἡ μνήμη.

Ἡ Ὠφέλια, ἀκουσίως συγκεκινημένη, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔπασχεν ἀληθῶς, ἀλλὰ καί πως φοβουμένη ὑπὲρ τῶν διανοητικῶν του δυνάμεων, τῷ ἐπανέλαβε ν' ἀπέλθῃ ν' ἀναπαυθῇ.

— Εὐχαριστῶ, Κυρία, ἀπέρχομαι, εἶπεν ὁ Οὐίλλης. Τὸ αἰσθάνομαι ὅτι εἶναι πλέον ἀνάγκη. Ν' ἀναπαυθῶ ἀπέρχομαι. Ἔχετε ὑγείαν, καὶ εὐδαιμονεῖτε, Μὶς Σόμμερς. Μὴ ἀποῤῥίπτετε ἐντελῶς τῆς μνήμην σας καὶ τοὺς δυστυχεῖς, ὅταν μάλιστα τοῦτο δὲν συνταράττῃ τὴν φαιδρότητα τῆς εὐδαιμονίας σας. Ἔχετε ὑγείαν, Κυρία!

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφάνησαν εἰς τὴν Ὠφέλιαν ἐπισημότεροι τοῦ δέοντος δι' ἄνθρωπον ἀπερχόμενον ἁπλῶς εἰς τὴν κλίνην του, καὶ τῇ ἐνέβαλον ἔτι μᾶλλον τὸν φόβον μὴ ὁ πυρετὸς ἔφερε ταραχὴν εἰς τοὺς λογισμούς του· δι ὃ τὸν ἀπεχαιρέτισε διὰ τῆς χειρὸς φιλοφρόνως, καὶ ἐμακρύνθη ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ ἀνάπαυσις θέλει τὸν πραΰνει. Ὁ δὲ Οὐίλλης, ἐπ' αὐτῆς ἔχων προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς. τὴν παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος, ὡς ἂν δὲν ἐδύνατο ν' ἀποσπάσῃ αὐτὸ ἀπὸ τῶν βημάτων της. Ἔπειτα δ' ἐγέρθεις, ἐπορεύθη βραδέως πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ πλοίου, καὶ λαβὼν αὐτὸ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, ἀπὸ τῆς Ὠφελίας, εἰς ἣν εἶχεν ἐστηριγμένον τὸ βλέμμα, ἔστρεψεν αὐτὸ πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἂν τις κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸν παρετήρει, θὰ ἐννόει ὅτι δεινόν τι καὶ ἀπαίσιον καθ' ἑαυτὸν ἐμελέτα· τοσοῦτον ἠλλοιώθη ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του. Οἱ ὀφθαλμοί του εὐρεῖς διεστάλησαν, καὶ ἀγρία ἀπόφασις ἔλαμψεν ἐν αὐτοῖς, ἡ τοῦ παραφρονοῦντος αὐτόχειρος. Ἀλλὰ τοὺς ὕψωσε μετὰ ταῦτα πρὸς οὐρανὸν, καὶ ἀκτὶς ὑπεργείου ἐλπίδος ἐφάνη φωτίζουσα αὐτοὺς τότε, καὶ τέλος, πρὶν αἰωνίως κλεισθῶσιν, ἠθέλησε νὰ βοσκήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν θέαν τῆς Ὠφελίας.

Ἀλλὰ μόλις ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν τὸ βλέμμα, καὶ ἐγένετο κάτωχρος ὡς τὸν θάνατον. Πλησίον της εἶδε τὸν Μοντφόρτον, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀναβὰς εἰς τὸ πλοῖον, εἶχε δώσει τὴν χεῖρα εἰς τὴν Ὠφέλιαν, καὶ τὴν ὡμίλει μετὰ πολλῆς θερμότητος·

— Κατάρα ἐπ' ἐμοῦ! εἶπε. Τὸ τελευταῖόν μου βλέμμα ὀπτασίαν ἐζήτει τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ βάσανον τοῦ ᾅδου ἀπάντησεν.

Ἔπειτα δὲ, σκοτοδινίασιν αἰσθανόμενος, καὶ τὸ αἷμα ἀναβαίνον εἰς τὴν κεφαλήν του,

— Τετέλεσται, εἶπε. Τὴν ἀνάπαυσιν τέλος πάντων!

Καὶ λαβὼν τὸ χεῖλος τοῦ ἀτμοπλόου διὰ τῶν δύο χειρῶν του, ἡτοιμάσθη νὰ πηδήσῃ ὑπὲρ αὐτὸ, ὅταν αἴφνης ἤκουσε τὸ ὄνομά του, καὶ εἷς τῶν ναυτῶν, λαβὼν αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς,

— Οὐίλλη, τῷ εἶπε, τοσάκις σ' ἐφώναζα. Δὲν ἀκούεις; Ἰδοὺ, ὁ κύριος οὗτος σὲ ζητεῖ.

Ὁ Οὐίλλης ἀνεσκίρτησε τότε, καὶ μέχρις οὗ συνέλθῃ, περιέφερε τεταραγμένα βλέμματα ἀπὸ τοῦ ναύτου, ὅστις εἰπὼν ταῦτα ἐμακρύνετο, πρὸς κύριόν τινα, ὅστις μέλανα φορῶν, καὶ ἐμβριθῆ καὶ σεβασμίαν ἔχων τὴν ὄψιν, ἵστατο ἐμπρός του, καὶ ἐφαίνετο παρατηρῶν αὐτὸν μετὰ προσοχῆς. Τέλος ὁ ξένος ἀπετάθη πρὸς αὐτόν.

— Εἶσθε ὁ Ἀρθοὺρ Οὐίλλης; τὸν ἠρώτησεν·

Ὁ δὲ Οὐίλλης, πᾶσαν τὴν ἀνδρικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐπικαλεσθεὶς, ὅπως καταστείλῃ ἐπὶ μίαν στιγμὴν τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τρικυμίαν, ἀπεκρίθη

— Ναὶ, ἐγὼ εἰμί.

— Καμινάπτης, εἰς τὸ πλοῖον τοῦτο, τὴν Σαλαμάνδραν;

— Μάλιστα.

— Καὶ ἀπὸ πότε ὑπηρετεῖς εἰς τὸ ναυτικόν;

— Πρὸ δύω ἐτῶν.

Ὁ ξένος ἔλαβε τότε ἐκ τοῦ κόλπου του σημειώσεις τινὰς καὶ τὰς ἐφυλλολόγησεν. Ἔπειτα δὲ ἐξηκολούθησε τὰς ἐρωτήσεις του.

— Καὶ πρὸ τῶν δύω τούτων ἐτῶν τί ἐπάγγελμα εἶχες, καὶ διατὶ τὸ ἀφῆκες;

Ὁ Οὐίλλης τὸν εἶδε τότε κατὰ πρόσωπον, καὶ αἱ ὀφρῦς του συνεστάλησαν ἐλαφρῶς. Ἐγνωρίσαμεν ἤδη ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶχεν αὐτόματόν τινα συναίσθησιν ἀνωτέραν τῆς τάξεώς του, καὶ ἡ τοιαύτη ὑπὸ ξένου γινομένη ἐπέμβασις εἰς τὰ καθέκαστα τῆς ζωῆς του, ἐφαίνετο ἐξανιστῶσα τὴν ἐσωτερικὴν αἴσθησιν τῆς ἀξίας του, οὐδ' ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς ψυχῆς του τὸν διέθετεν ὥστε εὐκόλως ν' ἀποκριθῇ εἰς ἐρωτήσεις ἀδιακρίτους·

Ἀλλ' ὁ ξένος ἐφαίνετο ὅτι ἦτον ἐπιτήδειος παρατηρητὴς, διότι εὐμενῶς μειδιάσας,

— Διστάζετε, τῷ εἶπε, ν' ἀποκριθῆτε. Πρὸς συμφέρον σας εἶναι αἱ ἐρωτήσεις μου. Ἀλλὰ εἶσθε καὶ τεταραγμένος. Προσπαθήσατε νὰ συνέλθητε, καὶ νὰ μοὶ δώσητε ἀκριβῶς τὰς πληροφορίας ὅσας σᾶς ζητῶ. Ἂν δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἠξεύρητε καὶ τὸ δικαίωμα ἐφ' οὗ στηριζόμενος σᾶς ἐξετάζω, μάθετε ὅτι εἶμαι ὁ εἰσαγγελεὺς τοῦ δικαστηρίου τῆς ἐπαρχίας. Εἰπέτε μοι λοιπὸν, ποῖον ἦν τὸ ἐπιτήδευμά σας πρὶν ταχθῆτε εἰς τὸ ναυτικὸν, καὶ διατὶ τὸ ἐγκατελείψατε;

Ὁ Οὐίλλης τότε, ἀκούσας ποῖον σεβαστὸν δικαίωμα εἶχεν ἐπ' αὐτοῦ ὁ ἐξεταστής του, ὑπετάγη ἀγογγίστως, καὶ δὲν ἠρνήθη περαιτέρω ν' ἀποκριθῇ εἰς τὰς ἐξετάσεις του. Κατέθεσε δὲ περὶ τοῦ προλαβόντος του βίου ὅσα ἠξεύρομεν ὅτι εἶχεν ἤδη διηγηθῇ εἰς τὴν Ὠφέλιαν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐμπεριστατωμένως, διότι ὁ Εἰσαγγελεὺς, διὰ τῆς ἱκανότητος ἐκείνης, ἣν ἔχουσιν οἱ ἔμπειροι τῶν δικαστῶν, τοῦ διϋλίζειν τὸν κώνωπα, καὶ ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦς σῶμα ἀνακαλύπτειν ἐγκλήματος, καὶ τὸν κόκκον σινάπεως στρέφειν καὶ μεταστρέφειν, μέχρις οὗ ἐξογκώσωσιν αὐτὸν εἰς βεβαιότητα ἀποδείξεως, ἐπικουρίᾳ δὲ καὶ τῶν μυστηριωδῶν του σημειώσεων, εἰς ἃς ἀνέτρεχεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, ἐβοήθει τὴν μνήμην του, συνέλεγε καὶ συνεδύαζε τὰ ἐλάχιστα διδόμενα, μέχρις οὗ ἀπήρτησεν ὁλόκληρον καὶ λεπτομερεστάτην τὴν βιογραφίαν του, ἀπ' αὐτῶν τῶν σπαργάνων, μετά τινων περιστάσεων ἐκ τοῦ βίου τῶν γονέων του, ἃς ἐγνώριζεν ὁ Οὐίλλης, ἢ αἵτινες ἀνταπεκρίνοντο εἰς ἄλλας του ἀναμνήσεις.

Ὁ Οὐίλλης ἐφαίνετο λίαν ἐνοχλούμενος ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης, ἥτις λυπηρὰς μόνον ἐντυπώσεις ἀνέζεε, καὶ ἠρώτησε τὸν Εἰσαγγελέα ἂν ἔχῃ εἰσέτι ἀνάγκην αὐτοῦ, ἢ ἂν δύναται ν' ἀποσυρθῇ.

— Πολὺ βιάζεσθε, κύριε Οὐίλλη, εἶπε μειδιῶν ὁ εἰσαγγελιύς. Σᾶς διέκοψα ἴσως εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ὑπηρεσίας σας.

— Ὄχι, εἶπεν αὐτός. Πάσχω, καὶ ἀπηρχόμην ν' ἀναπαυθῶ. Ἐκεῖ θέλω ἀπέλθει ἅμα μὲ ἀφήσετε. Παρακαλῶ, κύριε εἰσαγγελεῦ, ὅταν εἶναι καιρὸς, νὰ ἐνθυμηθῆτε ταύτας τὰς λέξεις, μή ποτε συμβῇ καὶ ἀθῶός τις πάθῃ δι' ἐμέ.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐστήριξεν ἀπ' αὐτοῦ ὄμμα ἐταστικὸν καὶ περίεργον. Ἔπειτα δὲ, μειδιάσας πάλιν, τῷ εἶπε·

— Παρακαλῶ, μίαν ἀκόμη στιγμήν. Ἔχετε τὸ ἀποδεικτικὸν τῆς βαπτίσεως καὶ γεννήσεώς σας;

Ὁ Οὐίλλης σχεδὸν μηχανικῶς, μετ' ἄκρας κἂν ἀδιαφορίας, ἔλαβεν ἐκ τοῦ κόλπου του ἀρχαῖον χαρτοφυλάκιον, καὶ ἐξ αὐτοῦ παλαιὸν χαρτίον, ὃ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν εἰσαγγελέα. Οὗτος δὲ, διατρέξας αὐτὸ προσεκτικῶς, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Οὐίλλην·

— Τοῦτο πρέπει, εἶπε, νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ἂν ἐπικυρωθῇ ὑπ' αὐτοῦ, ὡς δὲν ἀμφιβάλλω, εἶσθε εἷς τῶν εὐγενεστέρων καὶ εἷς τῶν πλουσιωτέρων πολιτῶν τοῦ ἡνωμένου βασιλείου.

Ὁ Οὐίλλης ἀπέβλεψε πρὸς αὐτὸν, ὡς ἂν τῷ ὡμίλει γλῶσσαν ἣν δὲν ἐννόει.

— Ἂν τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐπικυρωθῇ, ἐπανέλαβεν ἐπιμένων ὁ εἰσαγγελεὺς, εἶσθε ὁ ἀπόγονος τῶν πλουσίων κομήτων Στόκπορτ.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὁ Οὐίλλης, καὶ ἡ ὑπόνοια ἣν εἶχε συλλάβει περὶ αὐτοῦ ἡ Ὠφέλια, μὴ αἱ φρένες του εἶχον συνταραχθῇ, ἤρχισε νὰ τῷ ἐπέρχηται, ὡς πρὸς τὸν ξένον ὅστις τὸν ὡμίλει. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος τῷ ἐφάνη ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι παράφρων.

— Μὴ ἐκπλήττεσθε, ὑπέλαβεν οὗτος μετ' ἤθους προσηνοῦς καὶ ψεύδοντος τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν. Σήμερον ἔφθασα εἰς τὸ πέρας μακρῶν ἐρευνῶν μου. καὶ αὔριον ἐλπίζω ὅτι δύναμαι ἐπισήμως νὰ σᾶς ἀνακηρύξω κόμητα Στοκπόρτ.

— Ἀλλὰ τί λέγετε, Κύριε; ἀνέκραξεν ὁ Οὐίλλης, συστέλλων τὰς ὀφρῦς. Νὰ μὲ χλευάσητε θέλετε. Δὲν εἶν' εὐγενὲς νὰ ἐπεμβαίνητε εἰς τὴν δυστυχίαν ἀνθρώπου ὅστις δὲν σᾶς ἔβλαψε.

— Καὶ τὴν δυσπιστίαν ἐννοῶ καὶ τὴν ἀγανάκτη-

σίν σας, ἀπεκρίθη ἡσύχως ὁ εἰσαγγελεὺς· ἀλλ' εὐαρεστηθῆτε νὰ μὲ ἀκούσητε μετ' ὀλίγης ὑπομονῆς. — Ὁ ἀρχαῖος κόμης Στοκπόρτ ἀπέθανε προβεβηκώς, ἀφεὶς ἕνα ἔγγονον ἐκ θυγατρὸς, καὶ ἕνα υἱὸν ἐκ δευτέρου γάμου, ὅστις ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ὁ κληρονόμος τῆς μεγάλης οὐσίας του. Ἀλλ' ἡ γνησιότης τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἠμφισβητήθη ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπὸ τῆς γυναικός του, ἥτις, ἐπιζήσασα καὶ εἰς τὸν ἄνδρα καὶ εἰς τὸ τέκνον της, ἠξίου ὅτι ἀνελάμβανεν αὐτῶν τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα, καὶ τέλος, καὶ μετ' αὐτῆς τὸν θάνατον, ὑπὸ τῶν πλαγίων αὐτῆς συγγενῶν. Ἡ δίκη ἐξηκολούθησεν ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ κόμητος, ὅστις ἀπὸ δικαστηρίου εἰς δικαστήριον κυλιόμενος, περιῆλθεν εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν, μετὰ τοῦ μόνου υἱοῦ του, Οὐίλλιαμ, ὃν ἀνέθρεψε πενιχρῶς, χωρὶς νὰ τῷ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς καταγωγῆς του, φοβούμενος μὴ αἱ ὑπὲρ τὴν παροῦσαν αὐτοῦ κατάστασιν ἐλπίδες καὶ ἰδέαι του τὸν καταστήσωσι δυστυχῆ, δι' ὅσον καιρὸν ἡ κατάστασις αὕτη διήρκει, καὶ ὑποπτεύων ὅτι ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ δι' ὅλον τὸν βίον. Κατὰ δυστυχίαν δὲ, ὁ κόμης, ἐπανερχόμενος ποτὲ διὰ θαλάσσης ἐκ Σκωτίας, ὅπου εἶχεν ἀπέλθει πρὸ χρόνων ὅπως κρύψῃ τὴν ἀλλιότητά του, καὶ λησμονηθῇ ὑπὸ τῶν γνωριζόντων τὸν ἀρχαῖον ὄλβον τῆς πατρικῆς του οἰκίας, ἐναυάγησε καθ' ὁδὸν καὶ ἐπνίγη, καὶ μόλις ἐσώθη ἀπὸ τὰ κύματα ὁ μικρὸς Οὐίλλιαμ, ὅστις τοῦ πατρός του μόνον τὸ κύριον ὄνομα, Ἀρθοὺρ, ἐγνώριζε, καὶ ἑαυτοῦ μόνον τὸ ὑποκοριστικὸν Οὐίλλης, ἄλλην δὲ πληροφορίαν περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του δὲν ἤξευρε νὰ δώσῃ. Συνέπεσε δὲ, πρὸς ἔτι μείζονα ἀτυχίαν, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐποχὴν ν' ἀποθάνῃ καὶ ὁ δικηγόρος ὁ διεξάγων τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ ὅστις ἐγνώριζε τὸν κόμητα, καὶ ἤξευρε περίπου τὸν τόπον τῆς διαμονῆς του. Ἡ δὲ δικογραφία ὅλη μετέβη εἰς τὸν ἀγοράσαντα τὸ κατάστημά του, οὐδεμίαν περὶ αὐτῆς ἔχοντα προηγουμένην ἰδέαν, καὶ οὐδὲ λαβόντα κἂν αὐτὴν ἀνὰ χεῖρας, εἰμὴ μετά τινα ἔτη, ἀφ' οὗ δηλαδὴ ἐξηντλήθησαν ὅλαι αἱ ὑπόθεσεις ὅσαι εἶχον τοὺς αὐτὰς ἐπισπεύδοντας· διότι καὶ ὁ ἕτερος κλάδος τῆς οἰκογενείας εἶχε μακρυνθῆ δ' ἀλλεπαλλήλων θανάτων τῆς πηγῆς τῆς κληρονομίας, καὶ τὰ ὑποτιθέμενα αὐτῆς δικαιώματα εἶχον περιέλθῃ εἰς ἀνθρώπους ἀπράγμονας καὶ ἀπόρους, οἵτινες περὶ τοῦ δικαίου των καθαρὰν δὲν εἶχον ἰδέαν, οὔτε πολλὴν ὄρεξιν νὰ ὑρίσταται τὰ παρ' ἡμῖν ὑπέρογκα δικαστικὰ ἔξοδα ἐπ' ἀδήλοις. Ἡ ὑπόθεσις λοιπὸν, οὕτως ἐγκαταλελειμμένη, ἐβάδιζε τὴν συνήθη ὁδὸν τῶν ἀπροστατεύτων ὑποθέσεων, δηλαδὴ ἐχελωνοβάτει, ἢ μᾶλλον ἐκαρκινοβάτει διὰ τῶν αἰώνων.

Τὸ δὲ παιδίον τοῦ κόμητος, διὰ φιλανθρώπου συνεισφορᾶς ἐνδυθὲν καὶ τραφὲν, κατετάχθη μετὰ ταῦτα εἰς ἓν ἐργοστάσιον, ὅπου ἐπορίζετο γλίσχρως τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, ὑπὸ τὸ ὄνομα Οὐίλλης, τὸ μόνον ὑφ' ὃ ἦτον γνωστὸν καὶ εἰς ἑαυτὸ καὶ εἰς τοὺς εὐεργέτας του. Ἀλλὰ δραστήριον ὂν καὶ ἐργατικὸν, ἠγέρθη κατ' ὀλίγον ὑπὲρ τὴν πρώτην κατάστασίν του, ἔμαθέ τινα γράμματα, καὶ τέλος ἔλαβε καὶ μικρὰν θέσιν γραφέως παρὰ τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Ἐξετέρου. Εἶναι περιττὸν νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ πατήρ σας·

Τέλος ὅμως τὰ πάντα πρέπει νὰ λάβωσιν ἓν πέρας ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου, ὡς καὶ αὐταὶ αἱ ἀπροστάτευτοι ὑποθέσεις. Ἡ τοῦ κόμητος Στοκπόρτ, πρό τινων ἐτῶν περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου· καὶ ῥίζας ὅταν εἶδα πρὸ πόσου καιροῦ μένει ἐκκρεμὴς, καὶ ὅταν ἀνελογίσθην εἰς ποίαν ἴσως πενίαν εἰσὶν ἀδίκως βεβυθισμένοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ μεγαπλούτου ἐκείνου ἀνδρός, ἐπεμελήθην αὐτῆς μετὰ δραστηριότητος, καὶ τὴν ἔφερα τέλος εἰς πέρας. Ἡ γνησιότης τοῦ υἱοῦ τοῦ κόμητος ἀπεδείχθη ἀναμφισβήτητος. Ἀλλὰ πολὺ δυσκολώτερον ἦτον νὰ εὑρεθῇ ἂν ὑπῆρχε ποῦ ἀπόγονός τις αὐτοῦ. Τέλος ἀνεκάλυψα καὶ τοῦτο, καὶ τῆς τύχης συναντιλαβομένης, ἀφ' οὗ παρηκολούθησα τὸν πάππον σας μέχρις Ἐδιμβούργου, κατὰ σύμπωσιν εὑρέθη γέρων ἐκεῖ, ἐνθυμούμενος τὸν ἀπόπλου του δι' Ἀγγλίαν, καὶ τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἀπέπλευσεν. Ἐκ τῆς ἐξ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς λιμενικῆς δηλώσεως τοῦ Λεὶθ, λιμένος τῆς Ἐδιμβούργης, ἐπληροφορήθην ὅτι ἐπὶ τοῦ πλοίου « ἡ Φώκη », ὅταν ἐναυάγησεν, ἓν μόνον παιδίον ἦτον μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν, ὁ πατήρ σας. Ἐν Βραγκάπερ, ὅπου τὸ ναυάγιον συνέβη, ἐδυνήθην ν' ἀνακαλύψω τὰ ἴχνη τοῦ σωθέντος παιδίου, καὶ οὕτως ἔμαθα ὅτι μέχρι τέλους κατήντησε δικαστικὸς γραφεὺς ἐν Ἐξετέρῳ, ὅτι ἐνυμφεύθη, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀπέθανεν, ἀφεὶς υἱόν. Ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ ἐπὶ πολὺ οὐδὲν ἄλλο ἐδυνάμην νὰ μάθω, πλὴν ὅτι κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἀρχήσει μικρὸν ἐμπόριον, ἀλλ' ὅτι μετὰ ταῦτα τὸ ἐγκατέλιπεν. Ἐκ δὲ τῶν γειτόνων του, οἱ μὲν ἄλλοι δὲν εἶχον τὴν ἐλαχίστην ἰδίαν περὶ τοῦ τί ἀπέγινε, μόνον δὲ εἷς ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε καταταχθῆ ὡς ναύτης εἰς τὸ βασιλικὸν ναυτικόν. Ἔκτοτε οὐδέποτε ἀπήντησα ἀξιωματικὸν τοῦ ναυτικοῦ, χωρὶς νὰ τὸν ἐρωτήσω ἂν εἰς τὸ ναυτολόγιον δὲν ὑπάρχῃ ναύτης καλούμενος Ἀρθοὺρ Οὐίλλης, ἀλλὰ πάντοτε ἐπὶ ματαίῳ, ὡς ἄνευ ἀποτελέσματος ἔμεινε καὶ ἡ ἐπὶ τούτου ἀλληλογραφία μου μετὰ διαφόρων ἀρχηγῶν τοῦ στόλου καὶ τῶν δημοσίων γραφείων. Τέλος δὲ σήμερον κατὰ τὴν συνηθείαν μου, καὶ οὐδεμίαν ἔχων βελτίονος ἐπιτυχίας ἐλπίδα, ἀπέτεινα τὴν ταύτην ἐρώτησιν καὶ πρὸς τὸν ὑποπλοίαρχον Κ. Μοντφόρτον, καὶ παρ' αὐτοῦ πρῶτον ἔμαθα ὅτι ἄνθρωπος καλούμενος Οὐίλλης ὑπηρετεῖ εἰς τὴν Σαλαμάνδραν. Ἰδοὺ πῶς σᾶς ἀνεκάλυψα, καὶ αὔριον, ἂν τὸ ἔγγραφον τῆς γεννήσεώς σας δὲν ἀπαντήσῃ ἔνστασιν ἐκ τῷ δικαστηρίῳ, θέλω εὐχαριστήσει τὸν θεὸν ὅτι μοὶ ἐπέτρεψε νὰ συντελέσω εἰς ἐπανόρθωσιν ἀδικίας τοσοῦτον χρονίας.

Ὁ Ἀρθοὺρ (διότι δὲν ἠξεύρομεν ἤδη ἂν καμινάπτην Οὐίλλην ἢ κόμητα Στοκπόρτ πρέπῃ νὰ τὸν ὀνομάζωμεν), ἵστατο, τὸ στόμα ἡμιηνεγωμένον, τοὺς ὀφθαλμοὺς εὐρέως τεταμένους, καὶ ὡς ἀπολέσας τὴν τῆς καταλήψεως δύναμιν. Τέλος δὲ, λαβὼν τὸν εἰσαγγελέα ἐκ τοῦ βραχίονος,

— Ἀλλ' εἶναι ἀληθῆ ταῦτα; εἶπε μὲ τρέμοντα χείλη; Δὲν παίζετε μετ' ἐμοῦ; δὲν ὀνειρεύομαι; ἢ μὴ ὠνειρεύθητε, κύριε;

— Ἐξ ἐναντίας, ἐλπίζω νὰ ἐξυπνήσητε ἀπὸ κακὸν ὄνειρον, εἶπε μειδιῶν ὁ εἰσαγγελεύς. Τῶν ὅσων σᾶς λέγω, ἐδὼ ἔχω τὰς ἀποδείξεις. Καὶ ἐξήγαγε τοῦ κόλπου του δέμα ἐγγράφων. — Ἐξετάσατέ τας, καὶ ἰδέτε συγχρόνως τὴν καταγραφὴν τῆς περιουσίας τῶν Στοκπόρτων. Αὔριον θέλει ἀποφασισθῆ ἂν οἱ τίτλοι οὗτοι καὶ ἡ περιουσία εἶν' ἐδική σας.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε, εἶπεν ὁ Ἀρθοὺρ, ἀλλὰ κρατήσατε αὐτὰ τὰ ἔγγραφα· δὲν ἔχω καιρὸν νὰ τὰ ἐξετάσω. Μὲ συγχωρεῖτε ἂν βιάζωμαι νὰ σᾶς ἐγκαταλείψω· ἀλλὰ κατεπείγον τι μὲ καλεῖ.

Καὶ χαιρετήσας αὐτὸν, ἀνεχώρει. Ἀλλὰ μεταστραφεὶς πάλιν,

— Αὔριον λοιπὸν, εἶπεν. Ἀλλ' ἠξεύρετε ὅτι ἡ Σαλαμάνδρα ἀποπλέει αὔριον μετὰ μεσημβρίαν . . .

— Αὔριον λοιπὸν πρὸ τῆς μεσημβρίας θὰ ἔχετε τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου, εἶπεν ὁ εἰσαγγελεὺς, καὶ κατέβη εἰς τὴν λέμβον του, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὅστις καθ' ἅν στιγμὴν ἐμάνθανεν ὅτι ἀπὸ τῆς κατωτάτης ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κοινωνίας, ἀπὸ τῆς πενίας ἀνέκυπτεν εἰς τὸν πλοῦτον, ἐδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλην ὑπόθεσιν κατεπείγουσαν.

Ἦν δὲ ἡ κατεπείγουσα ὑπόθεσις τοῦ Ἀρθοὺρ νὰ δράμῃ πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶδε τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸν ὑποπλοίαρχον Μοντφόρτον ἀφήσαντα μόνην τὴν Ὠφέλιαν, καὶ εἰσελθόντα εἰς τοῦ πλοιάρχου τὸν θάλαμον. Εἴδαμεν ὅτι ὁ ὑποπλοίαρχος Μοντφόρτος, ἅμα ἀναβὰς εἰς τὸ κατάστρωμα, εἶχεν ἀπαντήσει τὴν Ὠφέλιαν καὶ εἶχε διευθυνθῆ πρὸς αὐτήν. Ὁ ὑποπλοίαρχος εἰς τὴν συνήθη του φαιδρότητα προσέθηκε τότε καὶ ὅσην τῷ ἐνέπνεεν ἡ χαρὰ τοῦ προβιβασμοῦ του, καὶ ἡ εὐχαρίστησις ὅτι ἐρευνήσας τὰ τῆς περιουσίας του, εὗρεν αὐτὴν αὐταρκεστάτην, καὶ μείζονα τῆς ὅσην ἐνόμιζεν. Ἀλλὰ διὰ τῶν λογοπαιγνίων καὶ τῶν χαριεντισμῶν, ἐφαίνετο πηδαλιουχῶν τὸν λόγον του πρός τι σταθερὸν σημεῖον, ἀφ' οὗ τὸν ἐμάκρυνε συνεχῶς ἡ ἀνύποπτος Ὠφέλια, πρὸς ὃ ὅμως ἐπανήρχετο πάντοτε δι' ὅσον ἐδύνατο φυσικωτέρας στροφῆς. Εὑρὼν δὲ ἄπαξ πρόσφορον ἀφορμὴν,

— Λοιπὸν, εἶπεν, ἡ Σαλαμάνδρα ἀπέρχεται αὔριον; . . . καὶ μετὰ τῆς Σαλαμάνδρας ἀπέρχεσθε καὶ ὑμεῖς, Μὶς Ὠφέλια. Δὲν λυπεῖσθε ὅτι ἀφήνετε τὸ Πορτσμούθ;

— Καὶ τί ὠφελεῖ ἂν λυπῶμαι; εἶπεν ἡ Ὠφέλια, — ὅταν πρέπει ν' ἀναχωρήσω.

— Δὲν βλέπω διατὶ πρέπει, ἀπήντησεν ὁ Μοντφόρτος, ἐλπίζων ὅτι ἐπέτυχε τοῦ ἀνέμου τὸν ζητούμενον ῥόμβον·

— Πῶς δὲν βλέπετε; ἀπήντησεν ἡ νέα. Δὲν μὲ καταριθμεῖτε πολλάκις ὁ ἴδιος μετὰ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ πλοίου;

— Βεβαίως, εἶπεν ὁ Μοντφόρτος. Καὶ τώρα, ὅταν μένῃ ἡ θέσις τοῦ ὑποπλοιάρχου κενή, συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας θὰ ἦτον αὕτη ἡ θέσις νὰ σᾶς δοθῇ. Ποτὲ μεγαλητέρα πειθαρχία δὲν θὰ ὑπῆρχεν εἰς Βασιλικὸν πλοῖον. Ὅλοι, ἀπὸ τοῦ μεγαλητέρου μέχρι τοῦ μικροτέρου, θὰ ἐλάτρευον τὸν ὑποπλοίαρχόν των.

— Τί ἠξεύρετε; εἶπεν ἡ Ὠφέλια, μειδιῶσα ὡς μειδιῶσιν ἐνίοτε καὶ αἱ ἀφελέστεραι τῶν γυναικῶν, ὅταν δίκαιος ταῖς ἀποτείνηται ἔπαινος.

— Τὸ ἠξεύρω, Κυρία, ἀπεκρίθη ὁ ὑποπλοίαρχος, διότι ὁ μεγαλήτερος ἤμην ἐγὼ, καὶ ὁ μικρότερος εἶναι ὁ καμινάπτης Οὐίλλης.

— Καὶ τί ὁ Οὐίλλης; ἠρώτησεν ἡ Ὠφέλια διὰ ν' ἀποφύγῃ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ Μοντφόρτου.

— Τὸν βλέπετε πῶς εἶναι ἰσχνὸς ἀπό τινος, ὑπέλαβεν οὗτος, πῶς κλονεῖται τὸ βῆμά του, καὶ ἂν ἡ ἀσβόλη δὲν ἔκρυπτε τὰ ἄνθη τῶν παρειῶν του, θὰ ἐβλέπετε ὅτι τὰ ῥόδα αὐτῶν μετεβλήθασαν εἰς ναρκίσσους. Τὸ κλίμα τῆς ἀνατολῆς προφανῶς δὲν τὸν ὠφέλησεν· ὁ ἥλιός της, βοηθούμενος καὶ ἀπὸ ἄλλους δύω ἡλίους, ἀνῆψεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ καμινάπτου κάμινον ἥτις νὰ κινῇ πεντακοσίων ἵππων ἀτμόπλουν.

— Πάντοτε τὰ ἔχετε μὲ τὸν δυστυχῆ Οὐίλλην, διέκοψεν ἡ Ὠφέλια.

— Μ' ἐνθυμίζει τὸν κῦνα τοῦ μύθου, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς, ὅστις, βλέπων τὴν σελήνην, νομίζει ὅτι εἶναι Ὁλλανδικὸς τυρὸς, καὶ γαυγίζει νὰ τὴν φάγῃ.

— Ὁ Οὐίλλης εἶναι ἀγαθὸς καὶ μετριόφρων ἄνθρωπος, καὶ κατ' οὐδὲν ἄξιος τῶν σαρκασμῶν σας, εἶπεν ἡ Ὠφέλια. Εἶναι τάξεως ὑποδεεστέρας. Ἀλλὰ εἰς τὴν ὑπόληψιν πρέπει νὰ συτιστῶσι τοὺς ἀνθρώπους, ἡ ἀρετὴ, τὰ αἰσθήματα, καὶ οὐχὶ αἱ τάξεις.

— Πόσον θερμῶς τὸν ὑπερασπίζεσθε! εἶπεν ὁ Μοντφόρτος. Ἂν σας ἤκουε, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι αἱ φλόγες τῶν καμίνων του ἔχουσι δύναμιν μεταδοτικήν. Καὶ ὅμως ὅ,τι λέγετε εἰμὶ βέβαιος ὅτι δὲν τὸ φρονεῖτε καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.

— Πῶς δὲν τὸ φρονῶ; ἠρώτησεν ἡ Ὠφέλια.

— Ἂν λόγου χάριν ἐπήρχετο εἰς τοῦ καμινάπτου τὴν ἰδέαν νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρά σας, θ' ἀπεβλέπετε μόνον εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν ἀρετήν του;

— Περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης ὁμολογῶ ὅτι ποτὲ δὲν ἐσκέφθην, ἀπήντησε παίζουσα ἡ Ὠφέλια. Νομίζω ὅτι εἰς αὐτὴν πρέπει πολλὰ νὰ σταθμίζωνται, πάντοτε ὅμως τὰ φρονήματα καὶ αἰσθήματα πρέπει πρῶτα νὰ ῥίπτωνται εἰς τὴν στάθμην.

— Εὐτυχὴς ἐκεῖνος ὑπὲρ οὗ κλίνῃ ἡ στάθμη! εἶπεν ὁ Μοντφόρτος, αὐτοσχεδιάζων ἀτελῆ στεναγμόν. Ἀλλ εἰς τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο ἡ Ὠφέλια δὲν ἀπήντησεν. Αἰσθαινόμενος δὲ καὶ ὁ ἴδιος ὅτι τὸ αἰσθηματικὸν ὕφος δὲν ἐπετύγχανε παρ' αὐτῷ, ἤλλαξε τόνον ἀμέσως.

— Καὶ ἔχετε λοιπὸν, εἶπε, τὴν κακίαν ν' ἀφήνητε τὸ Πορτσμούθ μ' εὐχαρίστησιν, διότι ἀπέρχεσθε εἰς πόλιν μεγαλητέραν.

— Μ' εὐχαρίστησιν οὐδαμῶς, ἀπήντησεν ἡ Ὠφέλια. Ἀγαπῶ μάλιστα τὸ Πορτσμούθ, ὅπου τόσον καιρὸν ἔζησα καὶ τόσας ἔχω σχέσεις.

— Τὸ ἀγαπᾶτε τῷ ὄντι, καὶ δὲν λησμονεῖτε τὰς σχέσεις ὅσας ἔχετε ἐν αὐτῷ; ἀνέκραξεν ὁ Μοντφόρτος, τὶς εἰδε ποίαν ἔννοιαν δίδων εἰς τὴν λέξιν σχέσεις, καὶ εἰς τίνα ἐφαρμόζων αὐτήν. Ὤ! τότε διατὶ δὲν μένετε εἰς αὐτό;

— Νὰ μείνω! εἶπε θυμάζουσα ἡ Ὠφέλια. Ἀλλὰ πῶς; ἐπρόσθεσε γελῶσα. Νὰ γίνω λοιπὸν λειποτά-

κτης τῆς ὑπηρεσίας μου! Καὶ ἔπειτα τί λέγουσιν οἱ τυραννικοὶ ἐκεῖνοι κανονισμοί σας.

— Διατὶ λειποτάκτης; ἀπήντησεν ὁ Μοντφόρτος, ἁρπάζων προθύμως τὴν διαφυγοῦσαν αὐτὸν ἄκραν τοῦ μίτου τῆς ἐννοίας ἣν ἐπεδίωκεν. Δύνασθε νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ναυαρχείου.

— Τοῦτο, ἀπεκρίθη μετὰ γέλωτος ἡ νέα, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν πλοίαρχον, ἂν θέλῃ νὰ μὲ ἀποσπάσῃ, ἢ νὰ μὲ συστήσῃ εἰς τὸ ναυαρχεῖον.

— Μοὶ δίδετε λοιπὸν τὴν ἄδειαν νὰ τῷ τὸ προτείνω; ἠρώτησεν ὁ Μοντφόρτος, ἀποτείνων συγχρόνως εἰς τὴν Ὠφέλιαν βλέμμα προτιθέμενον νὰ δώσῃ σπουδαίαν ἔννοιαν εἰς τὸν λόγον του. Ἀλλ' ἂν ἤθελε νὰ ἔχῃ ὁ λόγος του ἔννοιαν, ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴν μεταφοράν, καὶ νὰ μὴ ἐμπιστευθῇ εἰς τοῦ βλέμματος τὴν ἐπικουρίαν, διότι ἡ Ὠφέλια ἐν τῇ ἀφελείᾳ της ἐννόει μόνον ὅ,τι ἤκουε, καὶ τοῦτο ἐνίοτε μέλις, δι' ὃ καὶ ἀπήντησε κατὰ τὸν αὐτὸν εὐτράπελον τρόπον, καὶ χωρὶς κακὸν νὰ διανοηθῇ.

— Προτείνατε, καὶ ἂν διατάξῃ τὴν μετάθεσίν μου, γίνομαι προθύμως Λόρδος τοῦ Ναυαρχείου. Ἠξεύρετε ὅμως ὅτι ἡ πρώτη μου πρᾶξις θὰ εἶναι νὰ διορίσω τὸν Οὔϊλλην ὑποπλοίαρχον τῆς Σαλαμάνδρας.

— Λοιπὸν μοὶ δίδετε τὴν ἄδειαν ν' ἀποταθῶ εἰς τὸν πατέρα σας, Μὶς Ὠφέλια; εἶπεν ὁ Μοντφόρτος ἐγειρόμενος, καὶ δίδων εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐμβριθῆ ἔκφρασιν.

— Ἄδειαν πληρεστάτην, ἀπεκρίθη ἐκείνη καγχάζουσα.

— Σπεύδω λοιπόν, εἶπεν ὁ Μοντφόρτος, τῇ ἔσφιγξε τὴν χεῖρα, καὶ ἀπῆλθε πρὸς τοῦ πλοιάρχου, ὅπου ἡ Ὠφέλια ἐνόμιζεν ὅτι τὸν ἐκάλει ἡ ὑπηρεσία του. Μετά τινας δὲ στιγμὰς ἦλθε πρὸς αὐτὴν ὁ Οὔϊλλης Ἡ δ' Ὠφέλια ἐξεπλάγη ἰδοῦσα αὐτόν, ἐνῷ τὸν ἐφρόνει πάσχοντα καὶ κλινήρη.

— Ἐνόμιζον, Οὔϊλλη, τῷ εἶπεν, ὅτι ἐπῆγες ν' ἀναπαυθῇς.

— Ὄχι, κυρία, ἀπεκρίθη αὐτός. Μίαν λέξιν ἀκόμη. Σήμερον σᾶς ἔδωκα ἀφορμὴν νὰ μ' ἐκλάβητε ὡς παράφρονα ἴσως. Ἔρχομαι νὰ ἐπικυρώσω τὴν ἰδέαν σας ταύτην, καὶ πρῶτον ν' ἀρχίσω ἀπὸ μίαν αὐθάδειαν, ἣν ἀπὸ οἶκτον θὰ μοὶ συγχωρήσετε. Μὶς Ὠφέλια, ἀπεφασίσθη ἤδη ἡ τύχη σας;

— Ἡ τύχη μου; εἶπεν ἡ Ὠφέλια· ποία τύχη μου ν' ἀποφασισθῇ. Μαστρο-Οὔϊλλη, ἐπρόσθεσε, καὶ τὸ πρόσωπόν της ἐξέφραζεν ἀληθῆ μέριμναν, πίστευσε ὅτι βαθέως μὲ λυπεῖς πάσχων, καὶ μὴ θέλων νὰ ἡσυχάσῃς. Ὕπαγε, ἄλλως θ' ἀσθενήσῃς ἐπικινδύνως.

— Λοιπὸν δὲν ἀπεφασίσθη ἡ τύχη σας; ἀνέκραξεν ἐπιμένων ὁ Ἀρθούρ. Ὦ! τότε, κυρία, μίαν χάριν, τὴν μεγίστην, τὴν ὑστάτην, χάριν δι' ἣν πᾶσα μου ἡ ζωή, δι' ἣν αἰώνων ἀφοσίωσις δὲν θέλει ἀρκέσει νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ. Εἰμὶ ὁ ἔσχατος τῶν ἀνθρώπων, κυρία· ἔστω ὅτι εἰμὶ καὶ παράφρων· Ἀλλ' ἂν ὁ παράφρων, ἂν τῶν ἀνθρώπων ὁ ἔσχατος σᾶς ἐζήτει γονυπετῶς χάριν, βεβαιῶν σας ὅτι δι' αὐτὸν συγκεφαλαιοῖ πᾶσαν τὴν εὐδαιμονίαν του, καὶ ἂν ἡ χάρις αὕτη σᾶς ἦτον ἀζήμιος, ἀδιάφορος, θὰ τὴν ἠρνεῖσθε εἰς αὐτόν, Κυρία;

— Ἀλλὰ μαστροο-Οὔϊλλη, τῷ εἶπεν ἡ Ὠφελία, καὶ ἄλλοτε σοὶ εἶπα ὅτι εἰμι πρόθυμος, ὅτι ἐπιθυμῶ μάλιστα νὰ πράξω τι δυνάμενον νὰ σ' εὐχαριστήσῃ. Εἰπέ μοι, τὶ ἐπιθυμεῖς; καὶ ἔσο βέβαιος, ὅτι δυνατὸν ἂν εἶναι, θὰ γίνῃ.

— Νὰ μὴ ἀποφασίσητε περὶ τῆς τύχης σας μέχρις τῆς μεσημβρίας αὔριον.

— Μέχρι τῆς Μεσημβρίας αὔριον; Εὐκολωτάτην μοὶ ζητεῖς χάριν. Ἡ τύχη μου οὐδόλως πρόκειται ν' ἀποφασισθῇ, εἶπε μειδιῶσα ἡ Ὠφέλια· ἀλλὰ τὸ μειδίαμά της εἶχέ τι θλιβερόν, καὶ ἕλεος πνέον.

— Μειδιᾶτε· ὑπέλαβεν ὁ Ἀρθούρ, θεωρεῖτε τὰς λέξεις μου ταύτας ὡς νέον δεῖγμα παραφροσύνης. Ἐκλάβετέ τας ὡς τοιαύτας. Μὴ ζητῆτε νοῦν ἐν αὐταῖς, διότι νοῦν ἴσως δὲν ἔχουσιν· ἀλλὰ καὶ οὕτω μὴ μοὶ ἀρνεῖσθαι τὴν χάριν. Ἄλλως, ἂν περιφρονήσητε τὴν παράκλησίν μου, θὰ ἔχετε ἐπὶ τῆς συνειδήσεώς σας τὴν αἰωνίαν μου δυστυχίαν, ἂν ὄχι τὸν θάνατον.

— Δὲν σ' ἐννοῶ, Οὔϊλλη, ἀπήντησεν ἡ Ὠφέλια, ἀλλ' ἐπεθύμουν νὰ μ' ἐζήτεις χάριν δυσκολωτέραν. Ταύτην δύναμαι εὐκολώτατα νὰ σοὶ τὴν ὑποσχεθῶ.

— Λοιπὸν τὴν ὑπόσχεσθε, μὶς Ὠφέλια;

— Ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας.

Ταύτην τὴν στιγμὴν ἐξῆλθεν ἡ Κυρία Σόμμερς ἀπὸ τὸν θάλαμον τοῦ πλοιάρχου, καὶ ἐκάλεσε τὴν Ὠφέλιαν.

— Λοιπὸν ὡς αὔριον μέχρι τῆς μεσημβρίας, τῇ εἶπεν ὁ καμινάπτης ἐν ᾧ ἀνεχώρει.

— Ἔστω, ὡς αὔριον μέχρι τῆς μεσημβρίας, ἀπεκρίθη ἡ Ὠφέλια ὑψοῦσα τοὺς ὤμους της, ὡς ἂν ἔλεγε· τί παράδοξος ἰδέα! καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν μητέρα της.

— Φιλτάτη Ὠφέλια, τῇ εἶπεν ὁ πλοίαρχος Σόμμερς ἅμα εἰσῆλθεν, ὁ Κύριος ὑποπλοίαρχος Μοντφόρτος μοὶ ἐζήτησε τὴν χεῖρά σου. Ὅτι τοῦτο μεγάλως μᾶς τιμᾷ, ὅτι δίδομεν τὴν συγκατάθεσιν ἡμῶν, ἡ μήτηρ σου καὶ ἐγὼ μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως, εἶναι περιττὸν νὰ σοὶ τὸ εἰπῶμεν· Ἀλλ' ἡ τύχη σου εἶναι ἐντὸς τῶν χειρῶν σου. Ἂν καὶ ὁ Κύριος ὑποπλοίαρχος μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι ἔλαβε τὴν ἄδειάν σου πρὶν ἀποταθῇ εἰς ἐμὲ, ἐπὶ τοιούτου ὅμως σπουδαίου πράγματος ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω τὴν ἀπόφασίν σου ἐλευθέρως ἐκφραζομένην.

— Τὴν ἀπόφασίν μου! . . . ὑπετραύλισεν ἡ Ὠφέλια ταραττομένη καὶ ἐρυθριῶσα μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν. Ὁ Κύριος ὑποπλοίαρχος! . . . τῷ ὄντι εἶναι μεγάλη ἡ τιμὴ δι' ἐμέ. Ἀλλὰ δὲν περιέμενον . . . . δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ προϊδῶ . . .

— Ἀλλὰ μ' ἐπετρέψατε, Μὶς Ὠφέλια, ν' ἀποταθῶ εἰς τὸν Κύριον πλοίαρχον! εἶπεν ὁ Μοντφόρτος, αἰσθανόμενος ὀλίγον προσβεβλημένην τὴν φιλοτιμίαν του διὰ τὴν ἄλλως εὐεξήγητον ταραχὴν τῆς νέας.

— Κύριε ὑποπλοίαρχε, σᾶς ζητῶ συγγνώμην διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν μου, καὶ λυποῦμαι διὰ τὴν παρεξήγησιν εἶπεν ἡ Ὠφέλια. Καὶ ἀποτεινομένη πρὸς τοὺς

γονεῖς της, ἐπρόσθεσεν. Ὁ Κ. Μοντφόρτος ἀστειευόμενος μ' ἔλεγεν ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του θὰ εἶμαι ὑποπλοίαρχος τῆς Σαλαμάνδρας, καὶ μὶ ἐπρότεινε νὰ λάβω ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ναυαρχεῖον. Ἐγὼ δὲ τῷ εἶπα ὅτι τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν διαταγὴν καὶ τὴν σύστασιν τοῦ πλοιάρχου. Καὶ ἐπειδὴ μ' ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ προτείνῃ τὴν μετάθεσίν μου εἰς τὸν πλοίαρχον, τῷ ἔδωκα αὐτὴν προθύμως. Δὲν ἐννόησα τότε . . .

— Ἀδιάφορον εἶναι τοῦτο, εἶπεν ἡ Κυρία Σόμμερς παρεμβαίνουσα, διότι εἶδεν ὅτι ἡ σκηνὴ ἐλάμβανε στροφὴν οὐχὶ εὐάρεστον. Ἰδοὺ ἤδη ὁ Κύριος Μοντφόρτος σοὶ ἀπευθύνει δι' ἡμῶν τὴν πρότασίν του. Ἡμῶν ἔχεις πληρεστάτην τὴν συγκατάθεσιν ὁμοῦ μετὰ τῆς εὐχῆς· ἀποφάσισον σὺ ἤδη περὶ τῆς τύχης σου.

— Περὶ τῆς τύχης μου! . . . εἶπεν ἡ Ὠφέλια, καὶ διεκόπη, ὡς ἂν τις αἰφνηδία ἀνάμνησις τῇ εἶχεν ἐπέλθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τῶν ἰδεῶν της. Περὶ τῆς τύχης μου ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ μὴ ἀποφασίσω πρὶν τῆς αὔριον μέχρι τῆς μεσημβρίας.

Ὁ Μοντφόρτος ἐδάγκασεν ἐλαφρῶς τὰ χείλη του, διότι ἤλπιζεν ὀλιγώτερον ν' ἀπηντήσῃ δισταγμὸν παρὰ τῇ Ὠφελίᾳ, καὶ ἐνόμιζε τὴν ὑπόθεσίν του ἐγγυτέραν τοῦ τέρματος, καὶ ἑαυτὸν ἐγγύτερον τῆς καρδίας τῆς νέας κόρης. Ὁ δὲ πλοίαρχος

— Αὔριον μέχρι τῆς μεσημβρίας; εἶπεν. Ἀλλ' αὔριον μέχρι τῆς μεσημβρίας ἴσως ἀναγκασθῶμεν ν' ἀποπλεύσωμεν, καὶ πρέπει κἂν νὰ μάθωμεν πρὶν τὶ ἀποφασίζεις.

— Καὶ ὅμως, ἀπεκρίθη ἡ νέα, αὔριον μέχρι τῆς μεσημβρίας!

— Ἀλλὰ, κόρη μου, εἶπεν ἡ Κυρία Σόμμερς, τὸν ὑποπλοίαρχον Μοντφόρτον ἐγνώρισας πρὸ ἱκανοῦ χρόνου, δὲν θὰ τὸν γνωρίσῃς περισσότερον ἕως αὔριον, καὶ ἡ καρδία σου βεβαίως δὲν ἔχει προθεσμίας ἀνάγκην διὰ νὰ ὁμιλήσῃ. Βλέπεις ὅτι κατεπείγουσιν αἱ στιγμαί. Ἂν δὲν ἔχῃς τί ν' ἀντιθέσῃς εἰς τὴν τόσον ἔντιμον πρότασιν τοῦ Κυρίου Μοντφόρτου, ἄφες τὴν ἄκαιρον συστολὴν, καὶ ὁμίλησον, διὰ νὰ λάβω τὰ δέοντα μέτρα πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως.

Ἡ Ὠφέλια ἐσιώπα.

— Ἀλλ' ἴσως, εἶπεν ὁ Μοντφόρτος, πρέπει νὰ ἐκλάβω τὴν διαγωγὴν τῆς Κυρίας Ὠφελίας, ὡς ἄρνησιν, ἢ ἐπιεικῶς θέλει νὰ κολάσῃ τὴν τραχύτητα διὰ τῆς ἀναβολῆς.

— Βλέπεις, Ὠφέλια, εἰς ποίας ἰδέας ἐμβάλλεις τὸν ὑποπλοίαρχον, εἶπεν ὁ πατήρ της. Ἑπομένως ὁμίλησε.

— Παρακαλῶ, ἀπεκρίθη αὐτὴ μετὰ σταθερότητος, μὴ μὲ βιάζετε νὰ ὁμιλήσω πρὶν αὔριον τῆς μεσημβρίας. Μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὁμιλήσω.

— Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ τοῦτο. Τοῦτο δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἰδιοτροπία, φιλτάτη, Ὠφέλια, εἶπεν ἡ μήτηρ της μετά τινος ζωηρότητος.

— Μὴ ἐπιμένετε, κυρία, εἶπεν ὁ ὑποπλοίαρχος παρεμβάς. Εἶναι φυσικώτατον, πρὶν ἡ Μὶς Ὠφέλια ἀποφασίσῃ τὸ σπουδαιότερον βῆμα ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, πρὶν κατανεύσῃ νὰ παραδώσῃ εἰς χεῖράς μου τὴν μεγίστην τῶν εὐδαιμονιῶν, καὶ νὰ ῥίψῃ τὸν κῦβον περὶ τῆς τύχης της, ν' ἀπαιτῇ σκέψιν ὀλίγων ὡρῶν. Δὲν θέλω νὰ παραβιασθῇ κατὰ τοῦτο ἡ ἐλευθερία της. Καὶ ἀποσυρόμενος,—Αὔριον δύναμαι νὰ ἐπιστρέψω τὴν μεσημβρίαν; ἐρώτησεν.

— Αὔριον, ἀπεκρίθη ἡ Ὠφέλια, ἀκριβῶς τὴν μεσημβρίαν.

— Εἴθε, εἶπεν ὁ Μοντφόρδος ἀναχωρῶν, μὴ εὕρω ὅτι ἡ μεσημβρία ἦλθεν ὑπὲρ τὸ δέον ταχέως!

— Φίλτατον παιδίον, εἶπεν ἡ Κυρία Σόμμερς, δὲν θέλω νὰ σ' ἐπιπλήξω, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ ἡ ἰδιοτροπία σου δυσηρέστησε τὸν Μοντφόρτον. Τοὐλάχιστον τώρα ἔχεις δεκαοκτὼ ὥρας καιρόν. Σκέφθητι ἐμβριθῶς, καὶ ἀποφάσισον ὡς φρόνιμος κόρη. Εἰπέ μοι, τὶ φρονεῖς περὶ τοῦ Μοντφόρτου;

— Τὶ φρονῶ, μῆτερ; εἶπεν ἡ Ὠφέλια. Σᾶς ὁμολογῶ ὅτι μέχρι τοῦδε δὲν ἐφρόνουν τίποτε, καὶ διὰ τοῦτο προσέτι ἦτον ἀνάγκη νὰ ζητήσω τὴν ἀνακωχὴν ταύτην, ὥστε νὰ λάβω καιρὸν ν' ἀποτείνω εἰς ἑαυτὴν τὴν ἰδίαν ἐρώτησιν. Τὶ φρονῶ; Μοὶ φαίνεται ἀξιότιμος ἄνθρωπος, ἡ ὁμιλία του εἶναι διασκεδαστική. Τοῦτο νομίζω ὅτι φρονῶ.

— Καὶ ἡ καρδία σου δὲν σοὶ λέγει τίποτε ὑπὲρ αὐτοῦ;

— Δὲν τὴν ἠρώτησα ποτὲ, καὶ ἀφ' ἑαυτῆς τίποτε δὲν μοὶ λέγει, ἀπεκρίθη γελῶσα ἡ Ὠφέλια.

— Ἀλλ' οὔτε ἐναντίον του δὲν σοὶ λέγει, ἐλπίζω, τίποτε; ἠρώτησε πάλιν ἡ Κυρία Σόμμερς.

— Οὔτε ὑπὲρ οὔτε κατὰ, εἶπεν ἡ θυγάτηρ της. Πληρεστάτη εἶναι ἡ σιωπή της, καὶ ἴση καὶ δικαία ἡ οὐδετερότης της.

— Ἡ οἰκογένειά του, ἐξηκολούθησεν ἡ Κυρία Σόμμερς, εἶναι διακεκριμένη, αἱ σχέσεις του ἀξιόλογοι, ἡ περιουσία του οὐχὶ εὐκαταφρόνητος, καὶ ἡ θέσις ἣν ἔλαβεν ἐν τῷ ναναρχείῳ ἐπιζήτητος. Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα ὁ χαρακτὴρ του μοὶ φαίνεται χαρίης, καὶ ἡ συμπεριφορά του ἀξιαγάπητος.

— Δὲν ἀμφιβάλλω περὶ ὅλων τούτων, καὶ τὸν συγχαίρω δι' αὐτά ἐγκαρδίως. Ἀλλὰ, μῆτερ . . . .

— Τὶ λοιπόν;

— Εἶναι ἀφεύκτως ἀνάγκη νὰ νυμφευθῶ;

— Πῶς, κόρη μου; εἶπεν ἡ Κ. Σόμμερς, μετά τινος δυσαρεσκείας. Ἀφεύκτως ἀνάγκη, δὲν λέγω βεβαίως. Ἀλλ' ὅταν εὑρίσκηται ἀνὴρ ἀξιότιμος, ἀξιαγάπητος, εὔπορος, ὅστις σοὶ ὑπόσχεται ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, ὃν ἐγκρίνουσιν οἱ γονεῖς σου, νομίζω σχεδὸν ὅτι χρέους παράβασις εἶναι νὰ μὴ τὸν δεχθῇς. Ἄλλως ὅμως δὲν θέλω παντάπασι νὰ βιάσω τὴν κλίσιν σου· ἄπαγε! Δὲν σοὶ κρύπτω ὅτι θὰ ἔχαιρον μεγάλως ἂν σ' ἔβλεπον κλίνουσαν ὑπὲρ τοῦ δεσμοῦ τούτου, ὅστις καὶ εἰς τὸν πατέρα σου εἶναι ἀρεστός. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ ὅλης τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας σου. Μηδὲν ἀπεφάσισε χωρὶς νὰ συμβουλευθῇς τὴν καρδίαν σου.

— Καλὴν νύκτα λοιπὸν, μῆτερ, εἶπεν ἡ Ὠφέλια, φιλοῦσα τὴν μητέρα της. Ἡ νὺξ εἶναι, λέγουσι, βουλήφορος· ἴσως ὅταν ἐγὼ κοιμῶμαι, ἀποφασίσῃ νὰ ἐξυπνήσῃ ἡ καρδία μου, καὶ μοὶ εἰπῇ τὸν χρησμόν της κατ' ὄναρ.

Καὶ ἀποσυρθεῖσα εἰς τὸν κοιτῶνά της, ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην της, καὶ ἤρχισεν, ὡς ὑπεσχέθη, τὴν αὐτεξέτασιν, καὶ τὴν ἀνάκρισιν τῆς καρδίας της. Ἀλλ' ἡ καρδιάτης παρέπαιε, τῇ ἔλεγεν ἄλλ' ἀντ' ἄλλων. Ὅταν τὴν ἠρώτα ἂν πρέπῃ ν' ἀποῤῥίψῃ τὴν πρότασιν τοῦ Μοντφόρτου, τῇ παρίστα αὐτὸν, φαιδρὸν, εὐφυῆ, ἀνεξάντλητον εἰς τοὺς χαριεντισμοὺς καὶ τὰς ἀστειότητας· τῇ ἀνεπόλει τὸν εὔθυμόν των πλοῦν καὶ τὰς τερπνάς των ἐκδρομὰς εἰς Μελίτην καὶ εἰς Σμύρνην· τῇ ὡμίλει περὶ τῆς κοινωνικῆς του θέσεως, περὶ τῆς εὐπορίας του, περὶ τοῦ διακεκριμένου βαθμοῦ του. Ὅταν δ' ἑπομένως τὴν ἠρώτα, ἂν πρέπῃ λοιπὸν νὰ τὸν δεχθῇ, τότε τὸν ἔβλεπεν ἐπιπόλαιον, σχεδὸν ποτὲ ἐμβριθῶς μὴ ὁμιλοῦντα, καὶ ἑπομένως οὐδ' αἰσθανόμενον ἐμβριθῶς. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς γνωριμίας των ἤκουσεν ἐκ τοῦ στόματός του χιλιάδας λογοπαιγνίων, ἀγχινουστάτων λέξεων, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀνοίγουσι τὸν θησαυρὸν τῆς καρδίας, ἐλέγχουσιν ὕψου φρονήματος, καὶ ἐπιβάλλουσι σέβας, ὑπόληψιν καὶ ἐσκεμμένην ἀγάπην. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ δώσῃ ἀπόκρισιν ἀπαφατικήν; Δὲν ἔλεγε πάλιν τοῦτο. Ἰδοὺ, τὴν ἠγάπα ὁ ὑποπλοίαρχος, καὶ κατὰ τί ἦν ἐκείνη ἀξιωτέρα τῆς ἀγάπης του ἢ ἐκεῖνος τῆς ἐδικῆς της; Ἴσως ἡ εἰκὼν ἣν παρίστα εἰς ἑαυτὴν τοῦ τελείου ἀνδρὸς ἦν κατ' ἰδέαν δυνατὴ μόνον, καὶ ἐν βιβλίοις καὶ τῇ φαντασίᾳ ἀπείρου παρθένου πραγματοποίητος· Ἴσως τὰ ἐννενηκονταεννέα ἑκατοστὰ τῶν ἀνδρῶν ἦσαν ὁποῖος ὁ Μοντφόρτος, καὶ ἤθελε περιμείνει ὅλην της τὴν ζωὴν, φαντασιοσκοποῦσα καὶ περιμένουσα τὸν ἀνύπαρκτον φοίνικα. Ἐκεῖθεν δ' ἡ καρδία, ἢ ἡ φαντασία της, τὴν ἔφερεν εἰς ἄλλην σειρὰν ἰδεῶν. Ἰδοὺ λοιπὸν, ὁ λόγος τοῦ Οὐΐλλη δὲν ἦτον τόσον κενὸς ἐννοίας ὅσον εἶχε νομίσει. Τῷ ὄντι ἐπρόκειτο ν' ἀποφασισθῇ ἡ τύχη της. Ἀλλὰ πόθεν ὁ Οὐΐλλης τὸ ἤξευρε; Καὶ ἂν τὸ ἤξευρε, τί συμφέρον εἶχε νὰ τὸ ἐμποδίσῃ; καὶ διατὶ μέχρι τῆς μεσημβρίας τῆς ἐπιούσης; Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐν ᾧ ἐνίοτε ἐξενίκα ὁ ὕπνος, καὶ συνέχεε τοὺς λογισμοὺς καὶτὰς κρίσεις της, θολῶν τὴν σειρὰν αὐτῶν διὰ τῶν ὀνείρων του, ἀνεπόλει τοὺς ζωηροὺς καὶ περιπαθεῖς λόγους τοῦ καμινάπτου, ἡ φαντασία της περιέβαλλεν εἰς τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ ποιητικήν τινα λάμψιν, καὶ ἀναλύουσα τοὺς λόγους του ἕνα πρὸς ἕνα, εὕρισκεν εὐγένειαν ἐν ταῖς ἀφορμαῖς αὐτῶν, καὶ ὕψος ἐν ταῖς ἐννοίαις των, καὶ ἠρώτα ἑαυτὴν ἂν ἡ διαγωγὴ τοῦ καμινάπτου τούτου δὲν ἦτον ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ ἀξία, καὶ ἡ καρδία του δὲν ἦτον ἀξία ἀγάπης. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνανήφουσα πάλιν, ἀπέσειε τὰ τοιαῦτα ὄνειρα, ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὸ πρώτιστον θέμα τῆς αὐτερεύνης της, καὶ ἔῤῥιπτεν ἀλληλοδιαδόχως τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ εἰς τὴν στάθμην, ἣν ὅταν δὲν ἐδύνατο νὰ κρατῇ ἡ καρδία της, παρέδιδεν εἰς τὸν νοῦν της. Τέλος δὲ, ὅταν ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ καιρὸς ἦτον νὰ ἐγερθῇ, ἀπεφάσισε νὰ κλείσῃ τὸν ἰσολογισμόν της, καὶ συγκεφαιώσασα, εὗρεν ὅτι οὐδένα εὐλογοφανῆ λόγον δὲν εὕρισκεν ἐναντίον τοῦ ὑποπλοιάρχου, ὅτι, ναὶ μὲν, πολλὴν ὄρεξιν δὲν εἶχε πρὸς τὸν προτεινόμενον γάμον, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἐφαίνετο, ἐπρόκειτο ἅπαξ νὰ νυμφευθῇ, καὶ νὰ λάβῃ τινὰ ὅστις νὰ ἔχῃ ὅσα πλεονεκτήματα ὁ κόσμος ἐκτιμᾷ, καὶ ὄχι ὅσα ἐξετίμα ἐκείνη, ἐδύνατο νὰ νυμφευθῇ μᾶλλον τώρα, ὅταν ἡ περίστασις παρουσιάσθη αὐχὶ ἐντελῶς ἀκατάλληλος, παρ' ἄλλα τε. Ἡ πλάστιγξ λοιπὸν, κατὰ τελευταῖον ἀποτέλεσμα, ἔκλινεν ὑπὲρ τοῦ ὑποπλοιάρχου.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐπὶ τῆς Σαλαμάνδρας ἔμεινον ἀγρυπνοῦντες πολὺ μέρος τῆς νυκτὸς ἐκείνης. Ἡ Κυρία Σόμμερς μετὰ τοῦ ἀνδρός της ἐσυζήτουν ὅλα τὰ πλεονεκτήματα ὅσα ὑπέσχετο ὁ γάμος τῆς θυγατρός των, ἦσαν ἀνήτυχοι μὴ ἀρνηθῇ μέχρι τέλους. καὶ ἐσχεδίαζον, ἡ μήτηρ μάλιστα, τὰ καθέκαστα, τὸν χρόνον, τὸν τόπον, τὴν λαμπρότητα τῆς τελέσεως αὐτοῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς προικός.

Δὲν ἀπελάμβανε δὲ οὔτε ὁ Μοντφόρτος τοῦ ὕπνου ἡσύχως, καὶ ἀνεκύκλει μὲν κατὰ νοῦν τὴν διαγωγὴν τῆς Ὠφελίας, λαμβάνων ὅμως ἐπιεικῆ σύμβουλον τὴν ἰδιαρέσκειαν, ἔκρινε τὴν διαγωγὴν ταύτην φυσικὴν, καὶ οὐδὲν ἔχουσαν τὸ ποσβάλλον τὴν φιλαυτίαν του, οὐδ' ἔβλεπε πῶς, ἅμα ἐπροτείνετο σύζυγος εἰς τὴν Ὠφέλιαν, ἔπρεπε νὰ ῥιφθῇ αὕτη ἀμέσως εἰς τὰς ἀγκάλας του, χωρὶς νὰ σώσῃ τὴν φιλοτιμίαν της διὰ προσποιητοῦ κἄν τινος δισταγμοῦ ὀλίγων ὡρῶν. Πειθόμενος δι' εἰς τοῦτο, ἠγείρετο ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, καὶ ἐσυμβουλεύετο τὸ ὡρολόγιόν του, μὴ ἄρα ἔφθασεν ἡ μεσημβρία ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς, ἢ κἂν ὅπως ἰδῇ πόσον ἤδη δρόμον διέτρεξεν ἡ γῆ πρὸς ὑπάντησίν της.

Ὁ δὲ Ἀρθοὺρ ὅτι δὲν ἐκοιμᾶτο εἶναι περιττὸν νὰ τὸ εἰπῶμεν. Εἰς τὸ πνεῦμά του διεσταυροῦντο ἐλπίδες καὶ φόβοι, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον, ἐκεῖνο ζοφῶδες ὥστε τὸν ἀπέπνιγε, τοῦτο στιλπνὸν ὥστε τὸν ἐξεθάμβου, καὶ ἐν αὐτῷ παντοῖαι ἔπλεον εἰκόνες εὐτυχιῶν, εἰς ἃς δὲν ἐπῄρκει ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία του· καὶ ὅταν ὁ ὕπνος ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὑπερισχύων ἐβάρυνεν ἐπὶ τῶν βλεφάρων του, τῷ ἐπεφαίνετο αἴφνης φάντασμα φέρον τὴν μορφὴν τοῦ εἰσαγγελέως, καὶ καγχάζον σαρκαστικῶς, ἐφύσα ἐπὶ τῶν εἰκόνων τούτων καὶ τὰς ἀπέσβει. Οὕτω διῆλθεν ἡ νὺξ ἐν διηνεκῇ δι' αὐτὸν βασάνῳ, ἣν δὲν θὰ διεσκέδαζε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἂν ἀμέσως, ὡς ἐξημέρωσεν, ὁ πλοίαρχος δὲν εἶχε δώσει διαταγὰς νὰ παρασκευασθῶσι τὰ πάντα εἰς ἀπόπλουν. Ὁ Ἀρθοὺρ ἠναγκάσθη ἑπομένως νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν συνήθη ὑπηρεσίαν του, ἧς ἡ βάναυσος ἐνασχόλησις κατέστελλε πρὸς εὐτυχίαν του τῶν ἰδεῶν του τὸν ὀργασμόν.

Αἱ προπαρασκευαὶ ἠσχόλησαν πᾶσαν τὴν πρωΐαν. Ἀλλὰ δὲν ἠσχόλουν καὶ τὸν Μοντφόρτον, ὅστις ὑπηρεσίαν δὲν ἐξεπλήρου πλέον ἐν τῇ Σαλαμάνδρᾳ. Τοσάκις δ' ἐσυμβουλεύθη τὸ ὡρολόγιόν του, τοσάκις ἠνέωξε τὸ ὑαλίον του νὰ τὸ καθαρίσῃ, καὶ τοσάκις, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τῆς ἐργασίας ταύτης ὁ μικρός του δάκτυλος ἠρέθιζε τὸν λεπτοδείκτην εἰς πλαστογραφίαν, ὥστε τέλος ἔφθασεν ἐπὶ τοῦ ὡρολογίου του ἡ μεσημβρία ἐκείνη, ἥτις τῷ ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἀπέλθη εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καλάνδας τῆς παροιμίας. Ἀνορθώσας λοιπὸν τὸν λαιμοδέτην του, καθαρίσας τὸ φόρεμά

του, ἦλθε πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ πλοιάρχου, ἔκρουσε μὲ τὸν δάκτυλον εἰς τὴν θύραν, καὶ εἰσελθὼν μετὰ μειδιάματος ὀλίγον ἐστενοχωρημένου, ἔδωκε τὴν χεῖρα ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰς δύω κυρίας καὶ εἰς τὸν πλοίαρχον, καὶ ὡμίλησε περὶ τοῦ καιροῦ καὶ περὶ τοῦ ἀπόπλου.

— Καὶ ποίαν ὥραν ἀναχωρεῖτε, κύριε πλοίαρχε; ἐρώτησε.

— Δὲν ἠξεύρω ἀκόμη. Περιμένω τὰς τελευταίας μου ὁδηγίας, εἶπεν αὐτός.

— Πῶς! δὲν σᾶς ἐστάλησαν εἰσέτι! ἐρώτησεν ὁ Μοντφόρτος. Τὸ ναυαρχεῖον εἴχε διατάξει νὰ σᾶς δοθῶσι μέχρι τῆς μεσημβρίας.., καὶ ἤδη παρῆλθεν ἡ μεσημβρία, ἐπρόσθεσεν, ἀποτείνων τὰς λέξεις ταύτας δ' ἑνὸς βλέμματος του εἰς τὴν Ὠφέλιαν.

— Παρῆλθεν! ἐρώτησεν αὕτη, ὑψοῦσα τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τὸ κέντημά της.

— Μάλιστα κυρία, ἀπήντησεν ὁ ὑποπλοίαρχος, σύρων τὸ ὡρολόγιον ἐκ τοῦ κόλπου του. Παρῆλθε καθ' ἓν λεπτόν.

— Πρέπει νὰ διορθώσητε τὸ ὡρολόγιόν σας, κύριε ὑποπλοίαρχε, εἶπεν ὁ Ὠφέλια μειδιῶσα. Ἰδέτε, τὸ χρονόμετρον τοῦ πατρός μου λέγει μεσημβρίαν παρὰ τέταρτον.

Ὁ Μοντφόρτος ἔλαβε σιωπηλῶς τὸ κλειδίον καὶ διώρθωσε τὸ ὡρολόγιόν του. Μετὰ ταῦτα δὲ ἤρχισεν ὁμιλῶν περὶ τῶν προπαρασκευῶν τοῦ ἀπόπλου.

Πέντε λεπτὰ περίπου εἶχον παρέλθει, ὅταν ἡ θύρα ἐκρούσθη ἐκ νέου, καὶ λαβὼν τὴν ἄδειαν εἰσῆλθεν ὁ Ἀρθοὺρ. Προχείρως εἶχεν ἀποπλύνει τὴν ἀσβόλην εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖράς του, καὶ ὁ συμβολικὸς ἐρυθρὸς λαιμοδέτης, ὃν ἐχλεύαζεν ὁ Μοντφόρτος, διέπρεπεν εἰς τὸν τράχηλόν του. Προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν Κύριον Σόμμερς,

— Κύριε πλοίαρχε, τῷ εἶπεν, ἔρχομαι νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ δεχθῆτε τὴν ἄφεσίν μου.

— Πῶς; Οὐΐλλη, εἶπεν ὁ πλοίαρχος,—κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἀποπλέομεν; Ἔχεις τι παράπονον καθ' ἡμῶν; Τί συνέβη; Διατὶ δὲν τὸ λέγεις;

— Οὐχὶ, κύριε πλοίαρχε, ἀπεκρίθη αὐτὸς μετὰ φωνῆς πνεούσης εἰλικρίνειαν. Πρὸς ὑμᾶς εὐγνωμοσύνην μόνον τρέφω καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ὑπὲρ ὅλων τῶν ὑποδεεστέρων σας, πρὸς οὓς φέρεσθε ὡς πατὴρ, οὐχὶ ὡς προϊστάμενος. Οὐδὲ θ' ἀπερχόμην τὴν στιγμὴν ταύτην, ἂν δὲν ἤξευρον ὅτι μεταξὺ τῶν ναυτῶν εἶναι ὁ Σμιθσὼν, ἔχων τὴν ἀπαιτουμένην ἐμπειρίαν ὥστε νὰ μ' ἀντικαταστήσῃ κατὰ τὸν διάπλουν. Ἀλλὰ, κύριε πλοίαρχε, αἱ περιστάσεις μου δὲν μ' ἐπιτρέπουσι νὰ σᾶς ἀκολουθήσω.

— Αἱ περιστάσεις, Οὐΐλλη; εἶπεν ὁ πλοίαρχος.

— Ὀφείλω, κύριε πλοίαρχε, νὰ σᾶς ἀναγγείλω ὅτι εἰμὶ ὁ διάδοχος τοῦ ὀνόματος, τοῦ τίτλου καὶ τῆς οὐσίας τῶν κομήτων Στοκπόρτ.

Ὁ πλοίαρχος ἐθεώρησε τὸν Ἀρθοὺρ μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ἔπειτα ἐστρεψεν ἐρωτιματικὸν βλέμμα πρὸς τὸν Μοντφόρτον, ὅστις, καθήμενος μεταξὺ τοῦ πλοιάρχου καὶ τῆς Ὠφελίας, ἀπήντσε κατ' ἀρχὰς δι' ἑνὸς νεύματος ἐκφράζοντος οἶκτον, ἔπειτα δὲ, κλίνων πρὸς τὸν πλοίαρχον, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ·

— Εἶναι λυπηρὸν τῷ ὄντι, ἀλλὰ πρό τινων ἡμερῶν παρετήρησα ἤδη συμπτώματα...

— Καλὸν, ἀγαπητὲ Οὐΐλλη, εἶπεν ὁ πλοίαρχο μετὰ πολλῆς ἀγαθότητος, ἐν ᾧ ἡ Ὠφέλια ἔκλινε τοὺς ὀφθαλμοὺς κατὰ γῆς, καὶ λύπη καὶ ὠχρότης ἐπεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου της. Θέλω φροντίσει νὰ σὲ εὐχαριστήσω· ἀλλ' ὕπαγε ἤδη ν' ἀναπαυθῇς. Θὰ πέμψω ἰατρὸν νὰ σ' ἐπισκεφθῇ, καὶ βλέπομεν περὶ τῆς ἀφέσεως.

Ὁ Ἀρθοὺρ ἐμειδίασε·

— Δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἐλπίσω, εἶπε, περισσοτέραν πίστιν ἐκ μέρους ὑμῶν, κύριε πλοίαρχε, πρὸς τὴν τύχην μου, ἀρ' ὅσην ὁ ἴδιος ἔδειξα. Ἂν φρονῆτε ὅτι παραφρονῶ, ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸ φρονήσω κ' ἐγὼ αὐτός. Ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι!

Καὶ πορευθεὶς, ἠνέωξε τὴν θύραν, καὶ εἰσήγαγε τὸν Εἰσαγγελέα. Ὁ πλοίαρχος ἐξεπλάγη δεχθεὶς τοιαύτην ὥραν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου καὶ σεβαστοῦ ἀνωτέρου δικαστικοῦ ὑπαλλήλου. Ἐγερθεὶς ἑπομένως, τὸν ἐδέχθη μεθ' ὅλης τῆς εἰς τὸν βαθμόν του ἀνηκούσης φιλοφροσύνης.

— Κύριε εἰσαγγελεῦ, εἶπεν ὁ Ἀρθοὺρ, σᾶς παρακαλῶ ὁμιλήσατε ἀντ' ἐμοῦ.

— Κύριε πλοίαρχε, ὑπέλαβεν ὁ εἰσαγγελεὺς, ὁ Κύριος εἶναι ὁ Κόμης Στοκπόρτος. — Καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ κόλπου του τὸν χαρτοφύλακά του,

— Ἰδοὺ, κύριε κόμη, ἐπρόσθεσεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ἀρθοὺρ, καὶ ἐγχειρίζων αὐτῷ τινὰ ἔγγραφα, — Ἰδοὺ οἱ τίτλοι τοῦ βαθμοῦ σας. Χαίρω ὅτι τῆς ἐπισήμου ταύτης καὶ χαροποιοῦ ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων μου μάρτυρας ἔχω ἄνδρας ἐξόχους ὡς τὸν Κύριον πλοίαρχον Σόμμερς καὶ τὸν Κ. ὑποπλοίαρχον Μοντφόρτον.

Ἔπειτα δὲ, ἐγχειρίζων αὐτῷ καὶ ἄλλο δέμα ἐγγράφων,

— Ἰδοὺ, τῷ εἶπε, καὶ οἱ τίτλοι τῆς περιουσίας σας. Συμποσοῦται εἰς ἐτήσιον εἰσόδημα ἐννεακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων δραχμῶν.

Ὁ δὲ Οὐΐλλης, λαβὼν τὰ ἔγγραφα, καὶ εὐχαριστήσας τὸν εἰσαγγελέα, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Κύριον Σόμμερς.

— Κύριε πλοίαρχε, τῷ εἶπεν, ἐλπίζω ὅτι ἤδη δὲν θέλετε μοὶ ἀρνηθῇ τὴν ἄφεσίν μου, ὅτι θέλετε μοὶ συγχωρήσει ὅσα ποτὲ ἔσφαλον εἰς τὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας μου, καὶ ὅτι θέλετε μοὶ ἐξακολουθήσει καὶ τοῦ λοιποῦ τὴν πατρικὴν εὔνοιάν σας.

Ὁ δὲ πλοίαρχος ἐγερθεὶς, ἠνέωξε τὰς ἀγκάλας καὶ τὸν ἐνέκλεισεν.

— Ἐκ βάθους καρδίας σᾶς συγχαίρω, εἶπε, κύριε Κόμη! Ποτὲ ἡ τύχη δὲν ἐδείχθη δικαιοτέρα. Μεγάλη εἶναι δι' ὑμᾶς ἡ στροφὴ τῆς τύχης, ἀλλ' οὐχὶ μεγαλητέρα τῆς ὑπολήψεως ἣν εἶχον περὶ τῆς ἀξίας σας καὶ ὅταν ὑπηρετῆτε εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην τὴν εὐτελῆ.

Ὁμοίως δὲ τὸν συνεχάρη καὶ ὁ Μοντφόρτος, καὶ ἡ Κυρία Σόμμερς.

Τέλος δὲ ἦλθε καὶ πρὸς τὴν Ὠφέλιαν, ἥτις ἐκ τῶν

πρώτων λέξεων τοῦ εἰσαγγελέως εἶχεν ἀναπηδήσει ὀρθία, καὶ ἡ ἐργασία της εἶχεν ἐκπέσει τῆς χειρός της. Ἐν ᾧ δ' ἐλάμβανε καὶ αὐτῆς τὴν χεῖρα, ἐσήμανε τὸ ὡρολόγιον.

— Ἰδού ἡ μεσημβρία! εἶπεν ὁ κόμης στηρίζων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα στραφεὶς πρὸς τὸν πλοίαρχον, — ἤδη, ἂν μ' ἐπιτρέπετε, εἶπε, Κύριε πλοίαρχε, θέλω κάμει χρῆσιν τῆς ἀρέσεώς μου. διότι μὲ περιμένει ὁ κύριος εἰσαγγελεύς.

Καὶ ἀποχαιρετήσας ἐξῆλθε, προπεμπόμενος ὑρ' ὅλων μέχρι τῆς θύρας. Ὅταν δ' ἐπέστρεψαν εἰς τὰς θέσεις των, ὁ ὑποπλοίαρχος λαβὼν τὸ ὡρολόγιόν του,

— Τώρα, εἶπεν, εἶμαι σύμφωνος μὲ τὸ χρονόμετρον.

— Ναί, ἀπεκρίθη ἡ Ὠρέλια ἐρυθριῶσα. Τῷ ὄντι εἶναι μεσημβρία. Δύναμαι νὰ ἐλπίσω ὅτι θέλετε μοὶ συγχωρήσει, Κ. ὑποπλοίαρχε, τὴν διαγωγήν μου; Ἂν ἀνέβαλα μέχρι τοῦδε ν' ἀποκριθῶ, ἡ αἰτία ἦτον ὅτι ἤθελον νὰ δώσω καιρὸν εἰς τὸν νοῦν μου νὰ ὑπερισχύσῃ τῆς ἰδιοτροπίας μου. Ἡ πρότασίς σας μὲ τιμᾷ εἰς βαθμὸν ὑπέρτατον, καὶ προκαλεῖ ὅλην μου τὴν εὐγνωμοσύνην. Εἰς τὰ εὐγενῆ σας αἰσθήματα ὀφείλεται ἀνταπόκρισις αἰσθημάτων ὁμοίων. Ἐγὼ δὲ . . . ἂν καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ πιστεύσητε εἰς τὰ εἰλικρινῆ αἰσθήματα τῆς ὑπολήψεώς μου. . . πρὸς τὸ παρὸν δὲν δύναμαι ν' ἀποφασίσω νὰ μακρυνθῶ ἀπὸ τὴν μητέρα μου. Σᾶς παρακαλῶ δὲ νὰ μὴ μοὶ ἀρνηθῆτε διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὴν φιλίαν σας.

— Περὶ τοῦ ἐναντίου ἂν μ' εἴχετε παρακαλέσει, μὶς Ὠφέλια, θὰ μ' ἦτον ἀδύνατον νὰ σᾶς ὑπακούσω, ἀπεκρίθη ὁ Μοντφόρτος. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὸν γλυκὺν τρόπον μεθ' οὗ μ' ἐποτίσατε τὸ πικρότερον τῶν πομάτων, καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ καταριθμῆτε πάντοτε μεταξὺ τῶν πιστοτέρων καὶ τῶν μᾶλλον ἀφωσιωμένων φίλων σας.

— Ὑποπλοίαρχε Μοντφόρτε, τῷ εἶπεν ὁ Κύριος Σόμμερς, τὴν Ὠφέλιαν ἀφήκαμεν ἐντελῶς ἐλευθέραν νὰ πράξῃ κατὰ τὴν θέλησίν της. Εἰλικρινῶς σᾶς ὁμολογῶ ὅτι μὲ λυπεῖ μεγάλως ἡ ἀπόφασίς της· ἀλλ' αὐτὴ δὲν θέλει ἐλαττώσει τὴν πρὸς ὑμᾶς ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην μου.

Ὁ Μοντφόρτος ἔσφιγξεν ἐγκαρδίως τὰς χεῖρας τοῦ τε πλοιάρχου καὶ τῆς κυρίας Σόμμερς, καὶ ἐπειδὴ ταύτην τὴν στιγμὴν εἰσελθὼν ἀξιωματικός, ἐνεχείρισεν εἰς τὸν πλοίαρχον τὴν διαταγὴν πρὸς ἀπόπλουν, ἀπεχαιρέτησε φιλικώτατα καὶ ἀνεχώρησε. Ἐξερχόμενος δ' εἶπεν εἰς τὴν Ὠφέλιαν·

— Ἀπέρχομαι νὰ σᾶς καταγγείλω εἰς τὸ Ναυαρχεῖον, ὅτι δὲν ἐδέχθητε νὰ καταταχθῆτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του.

— Μένω εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν μὲ διωρίσατε, ἀπεκρίθη ἐκείνη· ὑποπλοίαρχος τῆς Σαλαμάνδρας.

— Ἀλλὰ τὸν προϊστατευόμενόν σας, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος γελῶν, ἰδοὺ πάλιν ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ τὸν προβιβάσητε.

— Τίς οἶδεν; ἐψιθύρισε καθ' ἑαυτήν, μειδιῶσα ἡ Ὠφέλια, ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν ὁ ὑποπλοίαρχος.

Ὁ δὲ κόμης, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελέως, κατέβη εἰς Πορτσμοὺθ, καὶ ἐκεῖ ἀμέσως ἀνεζήτησε καὶ ἀνεῦρε τὸν Τὸμ Βάρκ.

— Φίλτατε Τὸμ, τῷ εἶπεν. Εἰμὶ κόμης, καὶ ἔχω πολλὰ ὑποστατικά, ἃ ἀπέρχομαι ἤδη μετὰ τοῦ κυρίου νὰ παραλάβω. Σὲ καθιστῶ ἐπ' αὐτῶν ἐπιστάτην, ἐπὶ μισθῷ δώδεκα χιλιάδων δραχμῶν κατ' ἔτος. Θὰ μοὶ πληρώσης ὅμως τὸ ὅφλημά σου. Ἐκ τοῦ μισθοῦ σου θὰ κρατήσω τὰ τρία πρῶτα ἔτη τὸ δέκατον. Ἐλθὲ ἀπόψε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου εἰσαγγελέως, νὰ λάβῃς τὸ συμβόλαιον καὶ νὰ μάθῃς τὰ περαιτέρω.

Καὶ ἐμακρύνθη ἀφήσας τὸν Τὸμ κεχηνότα, καὶ μὴ δυνάμενον νὰ συνάψῃ τὰς ἰδέας του. Τὴν δ' ἑσπέραν, ὅταν ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἄνθρωπος ἔμαθεν ὅτι εἶχε καλῶς ἀκούσει καὶ καλῶς ἐννοήσει, καὶ ὅτι ἦσαν ἀληθεῖαι ὅσα ἤκουσεν, ἤρχισε νὰ κλαίῃ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ φρονήματος τοῦ κόμητος, ὅστις ἐπρότεινε τὴν μικρὰν ἐκείνην ἐτησίαν κράτησιν, ὅπως μὴ τὸν ταπεινώσῃ ὡς δεχόμενον δωρεάν.

Μετά τινα καιρὸν ὁ κόμης Στοκπόρτος ἔγραψε πρὸς τὸν πλοίαρχον Σόμμερς εἰς Δουβλῖνον, λέγων αὐτῷ, ὅτι ἡτοίμασε τὸν Στοκπορτ-μάνορ, τὴν τερπνὴν ἀγροικίαν του, καὶ τὸν παρεκάλει νὰ τιμήσῃ αὐτὴν ἐπί τινας ἡμέρας τοῦ ἔαρος τούτου μετὰ τῆς Κυρίας καὶ μετὰ τῆς Μὶς Σόμμερς. Περιείχετο δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ καὶ φράσις λέγουσα, ὅτι ἔλαβεν ἤδη κατοχὴν τῶν προπατορικῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ὅτι τῷ ἐλλείπει οὐχ ἧττον τὸ ἄκρον ἀγαθὸν, ἡ εὐτυχία, καὶ ὅτι ἐν Στοκπορτμάνορ, ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεώς των, θέλει ἀποφασισθῇ ἂν τῷ εἶναι ἐπιτετραμμένον ν' ἀπολαύσῃ αὐτοῦ ἐπὶ γῆς.

Ἡ φράσις αὕτη ἐράνη σκοτεινὴ εἰς τὸν Κύριον καὶ τὴν Κυρίαν Σόμμερς, ἡ δὲ Ὠφέλια ἐπέμεινε νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν ἀγροικίαν.

Μέχρι τούτου φθάνουσιν αἱ ἡμέτεραι εἰδήσεις.

ΑΡΜΑΤΩΛΟΙ ΚΑΙ ΚΛΕΠΤΑΙ.

—ο—

1

Σκοτίαν διαλύοντες αἰῶνος ὁλοκλήρου
Φλέχθητε, δῶρα τῶν Μουσῶν, σπινθῆρες διανοίας
Καὶ φέρετέ μ' ἑταζόντα τοὺς χρόνους τῆς δουλείας
Εἰς τ' ἅγια καὶ ἱερὰ ἐδάφη τῆς Ἠπείρου.
Χρόνε καὶ Θάνατε, δυὰς ὀλέτειρα τοῦ Κόσμου,
Ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ζωῆς ἀπόρρητος αἰτία,
Ὦ σήμερον ἀνοίξατε πλοῦτον διττὸν ἐμπρός μου,
Τὰς δέλτους σας τὰς μυστικὰς, τὰ μνήματα τὰ [κρύα.

2

Βλέπω τοῦ Τμάρου τὸ βουνὸν, — χιὼν περικαλύπτει
Τὰ δάση ἀφ' ὧν αἴρεται ἡ γαύρη κορυφή του, —
Τὴν λίμνην, ἔνθα χύνεται τὸ νᾶμα τοῦ Κωκύτου,
Τὴν πόλιν, ἥτις παρ' αὐτὴν καλλιπρεπὴς προκύπτει.
Ἰδοὺ, τῆς λίμνης ὀμφαλὸς, τὸ σχῆμα τοῦ νησίου·
Ἴχνος δὲν εἶναι θερινῶν ἀγροκηπίων, οὔτε
Ὁ οἶκος ὁ θηλυπρεπὴς Πασᾶ καταχθονίου·
Πύργος ἐκεῖ περίτρητος ἁρματωλῶν ὑψοῦται·

3

Νέρη ἐμαύριζον προτοῦ ὑγρὰ καὶ πυκνωμένα,
Εἰς τῶν βουνῶν τὰς φάραγγας ἡ λαῖλαψ ἐπλανᾶτο
Καὶ δρῦς κατεκυλίοντο πρὸς τὸ πεδίον, κάτω
Καὶ τὰ πτηνὰ πρὸς ἄσυλον ἐπέτων φοβισμένα.
Ἀνέφελος ἤδη γελᾷ ἡ στέγ' ἡ σαπφειρίνη
Καὶ ὄψιν ἔλαβεν ἡ γῆ νεάνιδος λουσθείσης.
Ὁ φοῖβος μεγαλοπρεπὴς πρὸς τὴν εὐνήν του κλίνει,
Πυρακαλὰ δὲ φαίνεται ἡ χρυσωμένη δύσις.

4

Ἰδὲ τὸ Μεσοκέλλιον (1). Ἐντὸς στενῆς κοιλάδος
Λημέρι ζώνουν κύκλωθεν φυλλάκανθοι ἐλάται
Καὶ ὑπ' αὐτὰς δυσχείρωτος ὁπλίτης (2) διαιτᾶται,
Ἐν ἑαυτῷ τὸν φοίνικα ἐγκλείων τῆς Ἑλλάδος.
Τρεῖς κλέπται ὀπισθόχειρα φρουροῦν δεσμώτην ἕνα
Κ' ἐπὶ φυλλάδων ἔνοπλοι πέντε κοιμῶνται ἄλλοι.
Σύννους αὐτὸς τὰ βλέμματα φέρει πρὸς γῆν κλι- [μένα,
Μειράκιον, ἀλλ' ἀνδρικὰ τὸν εὐπρεπίζουν κάλλη.

5

Υἱὲ τοῦ Χλώρου, εἰς φρουρὸς τὸν δέσμιον σαρκάζει,
Δὲν ἔχεις ὕπνον; μὴ σκληρὰν εὑρίσκεις τὴν στρω- [μνήν σου,
Πτωχὸν τὸ δεῖπνον; τὴν καλὴν δὲν ἔχεις ἀδελφήν σου
Τὴν κλίνην καὶ τὴν τράπεζαν νὰ σοὶ προετοιμάζῃ!
Ὀργίλος ἤγειρεν αὐτὸς τὸ μέτωπον κ' ἐχύθη
Εἰς τὴν καλλίστην ὄψιν του τὸ χρῶμα τῆς πορφύρας·
Δὶς θέλων δὲν κατώρθωσε, πλὴν τέλος ἀπεκρίθη·
— Φράξον, δειλέ, τὸ στόμα σου, ἢ λῦσόν μου τὰς χεῖρας!

6

Καὶ πάλιν κάτω ἔκλινε τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ὅμως
Τοσοῦτον ἦσαν ἄγριοι τῆς φράσεως οἱ τρόποι,
Ὥστε ὁ γέλως τῶν φρουρῶν εἰς τὴν στιγμὴν ἐκόπη
Καὶ τοὺς κατέσχ' εὐλάβεια καὶ κρύφιός τις τρόμος.
Πάλιν ὁ νοῦς του τὸ τμηθὲν ἐπιδιώκει νῆμα·
Κλέπτης προσῆλθ' ἐθελοντής, πιστὸς ἀνὴρ, ὁ Κίσσας,
Τί ἔγεινεν; ἀπέθανε τῆς πίστεώς του θῦμα;
Ὁ Φῶτος τὸν ἐφόνευσε τὸν δόλον ἐννοήσας;

7

Αὐτὰ ὁ τάλας σκέπτεται ἐνῷ μικρόν τι πέραν
Ὁ Φῶτος, πρῶτος τῶν κλεπτῶν, τὸν Κίσσαν βα- [σανίζει.
Ῥητίνη σπήλαιον βαθὺ καὶ σκοτεινὸν φωτίζει
Καὶ κνίσσα τις ἀπαίσιος πληροῖ τὴν ἀτμοσφαῖραν.
Ἰδέτε τον, ἐπὶ σταυρῶν δετὸς ὁ Κίσσας μένει·
Ἐνῷ γυμνὸν τὸ στῆθός του λειποψυχεῖ καὶ πάλλει,
Ἐνῷ τοὺς πόνους τῆς ψυχῆς τὸ πρόσωπον ἐμφαίνει·
Ἄλλοι τὸν καίουν μ' ἔλαιον, τὸν μαστιγόνουν ἄλλοι.

8

— Δὲν εἶναί τις χριστιανὸς πνευματικὸν νὰ φέρῃ;
Ὁ Φῶτος ἀποκρίνεται· ὡς Τοῦρκος θ' ἀποθάνῃς,
Ἂν δὲν εἰπῇς τίς σ' ἔστειλε καὶ τί ζητῶν ἐφάνης
Εἰς τὸ λημέρι τῶν κλεπτῶν, τοῦ Φώτου τὸ λημέρι.—
Κ' ἐκτελεσταὶ τοῦ βδελυκτοῦ ἐκείνου μαρτυρίου
Μὲ λύσσαν ἐδευτέρονον τοὺς αἰκισμοὺς κακοῦργοι,
Κόλασις δὲ κατέφλεγε τὸ στῆθος τοῦ δεσμίου
Καὶ τὰς σπαιρούσας σάρκας του ἡ μάστιξ ἐκρε- [ούργει.

9

Πόνοι δριμεῖς κατέτηκον τὰ σπλάγχνα τοῦ δειλαίου,
Οὐδεὶς δ' ὑπῆρχε τὴν δεινὴν οἰκτείρων συμφοράν του.
Ἐν τούτοις νύκτιον πτηνὸν, λιπὸν τὴν φωλεάν του,
Ἀπὸ τὰ μαῦρα χάσματα ἐξῆλθε τοῦ σπηλαίου.
Τὸν θόλον περιῆλθε τρὶς ἀτάκτως πτερυγίζον
Καὶ συριγμὸν ὡς ἄνεμον ἐκχῦνον πρὸς τὰ κάτω,
Ἐνῷ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ πῦρ, ἐν κύκλῳ ἀνθρακίζον,
Εἰς τοῦ σπηλαίου τὴν πυκνὴν σκοτίαν ἐπλανᾶτο.

10

Ἀλλὰ τὰς πτέρυγας γαλῶν ἐπεστηρίχθη πλέον
Μὲ τοὺς ὀξεῖς του ὄνυχας εἰς χάσμα τι τοῦ θόλου.
Εἶπον οἱ κλέπται, Ἀληθὴς μορφὴ τοῦ διαβόλου!
Εἶπεν ὁ Φῶτος, Σατανᾶς, ὠσφράνθη θνητιμαῖον!
Καὶ τείνων τὴν πιστόλαν του, σκοπεῖ καὶ τὸ φονεύει.
Ἐπὶ τὸν Κίσσαν ἔπεσεν ἐκεῖνο μετὰ κρότου,
Γέλως δὲ τότε βδελυκτὸς ἀντήχησε καὶ χλεύη
Ἀνηλεὴς ἐπίκρανε τὴν μοῖραν τοῦ δεσμώτου.

11

Ἰδὲ πῶς εἰς τὸ στῆθός του ἡματωμένον κεῖται.
Ἰδὲ πῶς μὲ τὰς πτέρυγας ὅλον αὐτὸν σκεπάζει.
Ὁ δυστυχὴς δαμάζεται κ' ἔξω φρενῶν κραυγάζει.
— Σκληροί, τὰ πάντα μαρτυρῶ καὶ μή με τυ- [ραννῆτε!—
Εἴτε ὁ πόνος ὁ δριμὺς, ὅστις τὰ σπλάγχνα φλέγει,
Εἴτε προλήψεις ἔσεισαν τὸν νοῦν τοῦ ταλαιπώρου,
Αὐτὰ μ' ἐκλείπουσαν φωνὴν ὁμολογεῖ καὶ λέγει·
—Φῶτε, ὁ Κίσσας εἶμ' ἐγὼ, ἁρματωλὸς τοῦ Χλώρου.

12

Πόθος διπλοῦς καὶ ἰσχυρὰ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς μου
Νὰ ἐκδικήσω μ' ἔφερε τὸ αἷμα τοῦ γαμβροῦ του,
Νὰ λύσω τ' ἄδικα δεσμὰ τοῦ προσφιλοῦς υἱοῦ του. . .
Ἀλλὰ δὲν ἦτο θέλησις θεοῦ ἡ θέλησίς μου.
—Νὰ μὲ φονεύσῃς; ἀλλὰ πῶς;—Ἡ μαύρη καὶ δολία
Ψυχή σου δὲν μ' ἐλάνθανεν. . . Ὦ εἴθε τῶν φρικτῶν σου
Μὴ ἐπειρώμην κακιῶν! . . . Ἐλπὶς μ' ἐπλάνα μία,
Νὰ καταγγείλω μυστικήν τινα τῶν ἐκδρομῶν σου.

13

—Ἄ, σ' ἐννοῶ! τὸν δρόμον μου ὁ Χλῶρος ἐνεδρεύει
Ἐνῷ σὺ λύεις τὸν υἱόν. — Ναί! — Θαῦμα! διὰ τίνος
Κατώρθωνες τὸ μήνυμα, γράφων ἢ πῶς; — Ἐκεῖνος.
Ὁπόταν τὴν σφραγῖδα του αὐτὴν ἰδῇ, πιστεύει.
Καὶ ὁ ἀλάστωρ ἥρπασε τὴν ἀργυρᾶν σφραγῖδα.
— Φῶτε, ζωὴν δὲν σοι ζητῶ, ἀλλ' ἂν Χριστὸν πι- [στεύῃς,
Ἂν σωτηρίας ψυχικῆς ἔχῃς μικρὰν ἐλπίδα,
Μὴ ἀκοινώνητον ἐμὲ χριστιανὸν φονεύῃς!—

(1) Ἀντικρὺ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων ὑπάρχει ὄρος καλούμενον Μητσικέλλι. Τὸ μετέπλασα ἐπὶ τὸ εὐφωνότερον.
(2) Ὁ κλέπτης ἐν γένει.

14

Φεῦ, τίς ἐμάλαξέ ποτε τοῦ πονηροῦ τὴν φύσιν;
— Ἀφίνω σὲ πνευματικὸν, εἶπεν εἰς κλέπτην ἕνα,
Ἀλλ' ἄπελθ' ἔπειτα ζητῶν τὸν φίλον μας ποιμένα·
Αὔριον νύκτα φέρε τον εἰς τοῦ Πασᾶ τὴν Βρύσιν.—
Κ' ἐξῆλθε μετὰ τῶν λοιπῶν. Βῆμα βραδὺ προτάττων
Ὁ κλέπτης σπᾷ τὴν μάχαιραν καὶ θεωρεῖ τὸ θῦμα,
Ἀλλ' ἐκ τοῦ βάθους ἤκετο δυὰς θολῶν φασμάτων,
Ἐκτρεπομένων βαθμηδὸν εἰς ὁπλοφόρων σχῆμα.

15

Ὁρμοῦν καὶ πλήττουν . . . . στεναγμὸν ἐκχύνει τε-
λευταῖον
Πίπτων ὁ δάμιος πρηνὴς καὶ τοὺς ὀδόντας τρίζων.
Ὁ Κίσσας τὸν νεώτερον τῶν μαχητῶν γνωρίζων,
—Ὄνειρος! λέγει, ὁ νεκρὸς δὲν ἐπιστρέφει πλέον! —
Ἀλλ' ἔξω τρεῖς ἀκολουθοῦν τὸν Φῶτον κατὰ βῆμα·
Εἷς ἐξ αὐτῶν μονόφθαλμος, ἰσχνὸς, μὲ ὄψιν κρύαν
Ὡσεὶ νεκρός τις φαίνεται, νεκρὸς λιπὼν τὸ μνῆμα,
Τέρας τῆς γῆς. Αὐτὸν καλεῖ ὁ Φῶτος κατ' ἰδίαν.

16

Ὁποῖον φοβερὸν κ' ἐδῶ μυστήριον τελεῖται!
Ἔπη τῷ λέγει μυστικὰ, τῷ δίδει τι καὶ σπεύδει
Φθάνων ὅπου κλεπτῶν πεντὰς ἀμέριμνος καθεύδει,
Ὅπου φυλάττουν τὸν υἱὸν τοῦ Χλώρου τρεῖς ὁπλῖ-
(ται.
Ἐγγὺς αὐτοῦ ἐκάθησεν εἰς τὴν λιτὴν στρωμνήν του,
Καὶ εἰρωνεία στυγερὰ τὰ χείλη του σαλεύει.
Ὁ δὲ μονόφθαλμος ἀφεὶς τὴν κλεπτικὴν σχολήν του
Μετεμορφώθη χωρικὸς, ἐκάγχασε, — κατέβη.

17

Ἡ νὺξ ἐν τούτοις τὰς πυκνὰς ἀνοίγει πτέρυγάς της
Καὶ ὑπ' αὐτὴν θολόνεται τῆς γῆς ἡ ὄψις ὅλη,
Ἀλλ' ἄνω φέγγουν στίλβοντες τῶν οὐρανῶν οἱ θόλοι,
Ὅθεν τὸ σύμπαν ἐφορᾷ τοῦ σύμπαντος ὁ Πλάστης.
Οὐδ' ἐλαχίστη τις πνοὴ εἰς τὸ βουνὸν πλανᾶται
Καὶ ὕπνος ἤδη ἅπασαν τὴν γῆν περικαλύπτει·
Μόνον ὁ σκώληξ—ἄνθρωπος πλεκτάνας μηχανᾶται
Καὶ τὸ θηρίον ἄπληστον ἐκ τῶν δασῶν προκύπτει.

18

Ἐπὶ τὴν λίμνην σιωπὴ ἐκτείνεται βαθεῖα
Καὶ τοῦ νησίου τὴν μορφὴν τὸ σκότος περιβάλλει,
Στίλβει τὸ δῶμα τ' οὐρανοῦ καὶ τὰ χρυσᾶ του κάλλη
Ἀντανακλοῦν ὑπότρομα εἰς τὰ νερὰ τὰ λεῖα.
Ἀλλ' ὕπνος, μόχθων ἄνεσις καὶ ἀλγηδόνων λήθη,
Τὰ παθη τῶν ἁρματωλῶν ἐδῶ δὲν βαλσαμόνει.
Σκώληκες τήκουν ἄγρυπνοι τὰ φλογερά των στήθη,
Της ἐκδικήσεως τὸ πῦρ καὶ τῆς ψυχῆς οἱ πόνοι.

19

Πρὸ ἔτους, φεῦ, τρισόλβιον ἦτον αὐτὸ τὸ δῶμα,
Ὅτε τῆς μόνης κόρης των ὁ γάμος ἐτελεῖτο!
Ἁρματωλὸς ἐπίσημος, γαμβρὸς ὁ Κέντρος ἦτο
Καὶ εἶχε λέοντος ἀλκὴν καὶ εἶχε ῥόδου χρῶμα.
Ὁ Κέντρος ἦτον εὐτυχὴς, ἠγάπα κ' ἠγαπᾶτο.
Ὦ πόσοι χαίροντες ἐκεῖ συνεπυκνοῦντο φίλοι!
Εἷς μόνος, εἷς τὴν τελετὴν κρατῶν τὸ βλέμμα κάτω,
Μόνος ὁ Φῶτος ἔδακνε, βαρυθυμῶν, τὰ χείλη.

20

Ἐρώμενος ἐτόλμησε τὴν Δέσπων νὰ ζητήσῃ,
Αὐτὸς θεράπων, εὐτελὴς τοῦ Χλώρου μισθοφόρος.
Ἐὰν γαμβρόν μου σὲ δεχθῶ, ἀπήντησεν ὁ Χλῶρος,
Τίς θὰ μοὶ στρώνῃ τράπεζαν, τίς τ' ὅπλον θὰ σπογ-
(γίσῃ;
Ὁ γάμος ἀνεφλόγισε την ὕβριν τῆς καρδίας.
Λειποτακτήσας τὴν αὐγὴν ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρη,
Ὅθεν, κακούργων ὁδηγὸς καὶ κλέπτης τολμητίας,
Μέχρι τῆς πόλεως, παντοῦ κακοποιῶν ἐχώρει.

21.

Ὁ Κέντρος καὶ ὁ Λαμπρινὸς, υἱὸς τοῦ Χλώρου μόνος,
Εἰς μάτην ἰχνηλάτησαν τὸν πονηρὸν τριταῖοι
Καὶ μ' ἄλλους τρεῖς ἐπέστρεφον ἀρτίως οἱ γενναῖοι,
Φρουροὺς ἀφέντες τοὺς λοιποὺς εἰς τ' ἄκρα τοῦ δρυ-
(μῶνος.
Ἀλλὰ τῆς λίμνης οὐ μακρὰν ἐνέδρευεν ὁ Φῶτος·
Ζωγρεῖ τοῦ Χλώρου τὸν υἱὸν, τοὺς πίπτοντας συ-
λεύει . . . .
Καθημαγμένος ἔπεσες, ἀνδρεῖε Κέντρε, πρῶτος!
Ἐντος τοῦ πύργου ἐκτοτε ὀδύνη βασιλεύει.

22.

Τοῦ πύργου πα απλήσιον μονύδριον ἁγίου
Λαμπὰς φωτίζει, πρὸ σεπτῆς εἰκόνος καιομένη
Καὶ κεῖται θήκη τις μικρὰ ἐκεῖ ζωγραφημένη,
Φόρον αἰτοῦσα ταπεινὸν λιβάνου καὶ κηρίου.
Νεᾶνις κυανόστολος, ὀρθὴ πρὸ τῆς εἰκόνος,
Τὰς χεῖρας κάτω συμπλεκεῖς ἀκινητοῦσα τείνει
Καὶ τοῦ ἁγίου τὴν μορφὴν προσβλέπει ἐπιμόνως
Καὶ δὲν ἐκφέρει στεναγμὸν καὶ δάκρυον δὲν χύνει.

23.

Ἂν καὶ δεσμῶτις ἡ ψυχὴ, πρὸ ἱερῶν εἰκόνων,
Ἴσως τὴν σάρκα λησμονεῖ καὶ πέτεται πρὸς ὕψη,
Ὅθεν ἐδῶ ἠθέλησεν ὁ Πλάστης νὰ τὴν ῥίψῃ
Φόβων κ' ἐλπίδος παίγνιον, δούλην χαρᾶς καὶ
πόνων.
Ἴσως, εἰς ἔρημον ναὸν, εἰς τῆς νυκτὸς τὰ βάθη,
Πέραν πλανᾶται τῆς ζωῆς ὁ νοῦς ἐν κατανύξει
Κ' ἐνῷ ἡ φύσις σιωπᾷ καὶ ἠρεμοῦν τὰ πάθη,
Ζητεῖ τὴν φοβερὰν ἀχλὺν τοῦ μνήματος ν' ἀνοίξῃ.

24.

Τῆς νέας ὅμως ἡ ψυχὴ, ἱκέτιδος ἀθλίας,
Οὐδ' εἰς τὸν οὐρανὸν πετᾷ, οὐδ' εἰς τὴν γῆν ἐμμένει,
Ἀλλὰ πλανᾶται μεταξὺ, δεινῶς κυμαινομένη,
Εἰς πόθους ἐκδικήσεως, εἰς σπαραγμοὺς καρδίας.
Τὸ ἔαρ της τὸ εἰκοστὸν ἐμάρανεν ἡ λύπη
Καθὼς τὸ πνεῦμα τοῦ λιβὸς τὸν νάρκισσον μαραίνει,
Ἀλλ' ἔτι σώζονται ἀβροὶ τῆς καλλονῆς οἱ τύποι,
Ἐφθάρη μόνον ἡ χροιὰ, ἡ χάρις διαμένει.

25.

Ὅπλων ἀκούεται κλαγγὴ καὶ θόρυβος βημάτων·
Εἰς τὸν ναὸν ἁρματωλὸς εἰσέρχετ' ἀφνης γέρων,
Εὐθὺ καὶ ἀταπείνωτον τὸ μέτωπόν του φέρων
Καὶ ἀνοικτὸν τὸ στῆθός του πὸ λάσιον προτάττων.
Ἐστάθη τῆς ἱκέτιδος ἐγγύς. Εἶναι ἀγρία
Ἡ προτομὴ δεικνύουσα παθῶν ἀνεμοζάλην
Καὶ κρέμαται ἡ κόμη του κατάλευκος, παχεῖα,
Ὑπὸ τὸν πῖλον μ' ἑλιγμοὺς ἀναγομένη πάλιν.

26.

Γόνατος ἕως (1) ἡ λαβὴ τοῦ ξίφους καταβαίνε,
Τὴν ῥάχιν δὲ τοῦ μαχητοῦ ἡ ἀκωκὴ ἐγγίζει.
Ὦ; νεανίας εὔτονον τὸ σῶμά του στηρίζει,
Τὸ χρῶμα μόνον τῶν τριχῶν τὸ γῆράς του ἐμφαίνει.
— Δέσπω, τῇ λέγει, τῆς νυκτὸς ἐμέσασαν τὰ σκότη,
Εἶναι καιρὸς ν' ἀναπαυθῇς. Ἐστράφη τότ' ἐκείνη
Καὶ, Πάτερ, ἀποκρίνεται, ὁ πόνος δὲν ὑπνώττει,
Οὐδ' ἡ ἐκδίκησις τὸν νοῦν ἀτάραχον ἀφίνει.

27.

Ἐξῆλθον ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἱερᾶς ἐκείνης.
Ἐντὸς τοῦ πύργου πολὺ ἐκάθητο πρεσβῦτις,
Τοὺς εἰδ' ἐλθόντας κ' ἔμεινεν ἡ πενθηρὰ μορφή της
Ἀσάλευτος, προδίδουσα τὴν πάλην τῆς ὀδύνης.
Διέστειλε τὰ χείλη του ὁ γέρων μὲ πικρίαν
Κ' ἐκάθησε, τὸ μέτωπον στηρίζων ἐπ' ἀγκῶνος,
Ἀλλ' εἰς τὴν κόρην δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ λέξιν μίαν
Παρήγορον τῆς κραταιᾶς ἐκείνης ἀλγηδόνος.

28.

— Ὁ Κίσσας, πάτερ, ὁ πιστὸς, ἐφώνησεν ἡ νέα,
Εἰς τὸ λημέρι τῶν κλεπτῶν μὲ κλέπτας φιλιοῦται,
Ἀλλὰ δὲν ἠλευθέρωσε τὸν Λαμπρινόν μας, οὔτε
Ἐφόνευσε τὸν στυγερὸν τοῦ Κέντρου μου φονέα!
Τίνα ποτήρια πικρὰ, γονεῖς μου τεθλιμμένοι,
Ἡ μοῖρα παρεσκεύαζεν εἰς τὸ βαθύ σας γῆρας;
Εἰς τὸ λημέρι δέσμιος ὁ Λαμπρινός σας μένει
Κ' ἐγὼ νεόνυμφος φορῶ τὸ ἔνδυμα τῆς χήρας.—

29.

Ἐτράπη αἴφνης ἀλλαχοῦ ὁ φλογισμένος νοῦς της
Καὶ μετ' ὀλίγον ἤγειρε τὸ μέτωπον ὀργίλη
Κ' ἐνῷ τὰ μέλη ἔτρεμον κ' ἐσπάρασσον τὰ χείλη,
Σπινθῆρες ἐξεχύνοντο ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της.
— Πάτερ, τοῦ Κέντρου ἡ ψυχὴ εἰς ἔρημον γωνίαν,
Εἰς χώματ' ἀλιβάνωτα, βαρυαλγὴς στενάζει·
Ὦ; πότ' ἐδῶ μεμψίμοιρον τελοῦμεν θρηνῳδίαν;
Ἂς σπεύσωμεν ἐκδικηταί· τὸ αἷμά του φωνάζει!

30.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

Δὲν ἀπεκρίθη ὁ πατὴρ, ἀλλὰ οἱ ὀφθαλμοί του
Ἐξέφραζον τὸ αἴσθημα τοῦ ἄλγους τοῦ καιρίου
Κ' ἐφαίνετ' ὡς ἂν ἔλεγεν ἡ λυπηρὰ μορφή του,
Ὁ Λαμπρινὸς εὑρίσκεται εἰς ὄνυχας θηρίου!

31.

Εἰσέδυσεν εἰς τοὺς μυχοὺς ἐκείνη τῆς ψυχῆς του
Κ' ἐτράφη τὴν μητέρα της προσβλέπουσα μὲ πόνον·
Ἡ μήτηρ μένει σιγηρὰ, ὁ δάκτυλός της μόνον
Ἐδείκνυε μ' εὐσέβειαν τὸ δῶμα τοῦ Ὑψίστου.
. . . Βηματισμὸς διέκοψε τὴν σιωπὴν τὴν κρύαν.
Μονόφθαλμός τις χωρικὸς, ἐξαίφνης προχωρήσας,
Εἰσέρχεται μὲ βίαν.
— Ἡγέτα τῶν ἁρματωλῶν, σὲ χαιρετᾷ ὁ Κίσσας.

---

(1) Ὦς τὸ θεὸς ὦς, αὐτῶν περὶ κτλ. τῶν ἀρχαίων.

32.

Τὴν νύκτ' αὐτὴν, πρὸ τῆς αὐγῆς, ὁ Φῶτος καταβαίνει
Εἰς τῆς Δεσποίνης τὸν ναὸν, τῆς λίμνης σου πλησίον,
Σπεῦσον τὸ βῆμα· ἔταξε ν' ἀνάψῃ ἓν κηρίον·
Τοῦ λόγου τὴν ἀλήθειαν αὔτ' ἡ σφραγὶς ἐμφαίνει.
Καὶ τὴν σφραγίδ' αὐτοῦ λαβὼν ἐσκίρτησεν ὁ γέρων.
— Ὁ Λαμπρινός; — Μὴ μεριμνᾷς, ποσῶς δὲν κιν-
(δυνεύει
Κ' ἔξω τὸ βῆμα φέρων
Ἀπὸ τὸν πύργον ἀστραπῆς ταχύτερος κατέβη.

33.

Ὁ πύργος, ὅπου πρότερον ἔζων ζωὴν ἁγίαν
Οἱ δύστηνοι πρὶν συμφορᾶς διπλῆς τοὺς εὕρῃ ὥρα,
Ὁ πύργος εἶναι φωλεὰ ὀργῆς καὶ μίσους τώρα
Καὶ ἀντηχοῦν οἱ τοῖχοί του ἀπὸ χαρὰν ἀγρίαν.
Τ' ὅπλον ὁ Χλῶρος ἥρπασε κ' εὐθὺς εἰς τὸν κοιτῶνα
Σπεύδουν κληθέντες ἔνοπλοι, ἡ Δέσπω δ' ἐκλονήθη,
Ἠγέρθη καὶ, σπαράξασα τὸν κολπωτὸν χιτῶνα,
Εἰς εὔζωνον ἁρματωλὸν ἀμέσως μετεβλήθη.

34.

Μὴ, ἁμαζὼν, ἐνδίδουσα εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς λύσσης,
Μὴ δράττε τ' ὅπλον τὸ βαρὺ, μὴ ζῶνε πανοπλίαν.
Τὸ ἔχθος σοῦ ἐτράχυνε τὴν ἀγαθὴν καρδίαν,
Τ' ἀγνά σου μέλη δι' αὐτὰ δὲν ἔπλασεν ἡ φύσις.
Ἀτάραχος ἐγείρεται ἡ σιγηρὰ πρεσβῦτις
Κ' ἐνῷ ἀθρόοι τὸν οὐδὸν ἐπάτουν οἱ ὁπλῖται,
Λόγους βραχεῖς ἀπηύθυνεν ἡ πένθιμος φωνή της,
— Ὁ Φῶτος εἶναι πονηρὸς, τὸν δόλον φοβηθῆτε!

35.

Ἀλλ' ἡ ὁμὰς τῶν μαχητῶν ἐξῆλθε ταχυτάτη·
Ὅπου τὸ πάθος μαίνεται ὁ λόγος δὲν ἰσχύει.
Θεράποντες τὸν γέροντα ἀκολουθοῦν ἀνδρεῖοι
Καὶ εἶναι τῶν ἁρματωλῶν ἡ Δέσπω δωδεκάτη.
Εὐχητηρίου ἔμπροσθεν, μὲ συντριβὴν καρδίας
Στραφεῖσα ἐγονάτισεν ἡ μοναχὴ πρεσβῦτις.
Ὁ νοῦς της προσηλόνετο εἰς προσευχὰς ἁγίας
Καὶ μάρμαρον ἐφαίνετο ἡ κάτωχρος μορφή της.

36.

Ὥρα παρῆλθε κ' ἔμενε μ' ἐσταυρωμένας χεῖρας,
Μὲ κεκλιμένην κεφαλὴν, μ' ἠλλοιωμένον ὄμμα,
Ὅτ' αἴφνης ἀπὸ θόρυβον ἀντήχησε τὸ δῶμα
Καὶ τρίζοντες ἠκούσθησαν οἱ στρόφιγγες τῆς θύρας.
Τὸν Κίσσαν δύο μαχηταὶ κρατοῦντες ἐπὶ ξύλων,
Ἀσθμαίνοντες ἐμβαίνουν
Κ' εἰς στρῶμά τι τὸν πάσχοντα ἐναποθέντες φίλον
Πλησίον εἰς τὴν γηραιὰν προσέρχονται καὶ μένουν!

37.

Ἀπὸ τὴν θέσιν της αὐτὴ ποσῶς δὲν ἐταράχθη,
Τῆς ἔφραττον τὴν αἴσθησιν αἱ ψυχικαὶ ὀδύναι·
— Μῆτερ τῆς Δέσπως, εἶπεν εἰς, ἡ Δέσπω μου ποῦ
εἶναι;
Τὰς χεῖρας τότε λύσασα μὲ τρόμον ἐτινάχθη
Κ' ἐστράφη κ' εἶδε . . . δυστυχής! Ὁ νοῦς της ἐ-
πλανᾶτο
Κ' ἐστρέφετο παράφορον ἀπὸ τὴν φρίκην τ' ὄμμα.
—Ψυχὴ τοῦ Κέντρου, τί ζητεῖς ἀπὸ τὸν ἅδην κάτω;
Ἐπάνελθε . . . φεῦ, τὸ πικρὸν σὲ περιμένει χῶμα.

38.

—Ὦ θάρσει, μῆτερ· ἴδε με, δὲν κατοικῶ τὸ μνῆμα,
Ἐτραυματίσθην, ἔπεσα, ἀλλ' ὁ προδότης, ἴσως
Ὅπως γλυκύτερον τραφῇ τὸ στυγερόν του μῖσος,
Εἰς σπήλαιον μ' ἐφύλαττε μυστηριῶδες θῦμα.
Ἰδὲ τίς μ' ἔλυσεν, ἰδὲ τοῦ Κίσσα τὸν σωτῆρα! . . .
—Τοῦ Κίσσα; . . . Κίσσα, ἡ σφραγὶς τί ἔγεινεν, εἰπέ μοι;
— Εἰς τοῦ λῃστοῦ τὴν χεῖρα!
—Τοῦ Φώτου; . . . Κέντρε, μὴ ἀργῇς . . . ὁ λογισμός μου τρέμει! . . .

39.

Μονόφθαλμός τις πρὸ μικροῦ ἐδῶ σφραγιδοφόρος
Εἶπεν α ὁ Φῶτος ἔταξε ν' ἀνάψῃ ἓν κηρίον . . .
Ὦ σπεῦσον! . . . ταύτην τὴν στιγμὴν εἰς τὸν ναὸν πλησίον . . .
Σπεῦσον μὴ πάθῃ τι κακὸν ὁ ἐνεδρεύων Χλῶρος!
—Κ' ἡ Δέσπω;—Τὸν ἀκολουθεῖ . . . Εἰπέ μοι, τὸν υἱόν μου; . .—
Αὐτὸς δ' ὑψόνων τ' ὄμμα,
Φρίττων ἐκραύγασε, «Θεέ! τοὺς πόδας πτέρωσόν μου!»
Καὶ μὲ τὸν σύντροφον ταχὺς κατέλιπε τὸ δῶμα.

40.

Τὸν Φῶτον ἄγρυπνον κρατεῖ ζάλη βουλῶν ἀγρίων.
Αὖρα μὲ συριγμὸν γλυκὺν εἰς τὰς ἐλάτας πνέει,
Τρέμουν οἱ κλῶνες οἱ ἁβροὶ τῆς πτέριδος καὶ ῥέει
Εἰς τὰς φυλλάδας τῶν κλεπτῶν ὁ χειμαῤῥὸς πλησίον.
Ἡ νὺξ τοὺς μαργαρίτας της εἰς τ' ἄνθη διανέμει
Κ' ἔτι τερπνὴ κ' ἡδυπαθὴς περικυκλοῖ τὴν φύσιν,
Ἀλλὰ τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους τρέμει,
Τὸ σκότος τὸ πυκνότερον διῶκον πρὸς τὴν δύσιν.

41.

Ὦ διὰ τί δὲν ἤλλαξεν ὁ Φῶτος τὸ λημέρι,
Παρ' ἔθος θέλων εἰς ταὐτὸ νὰ νυκτερεύσῃ ὄρος;
Πᾶσαν στιγμὴν ἀκοίμητος τοῦ Φώτου δορυφόρος,
Νεῦμα προσμένων, πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματά του φέρει.
Ἐγγὺς αὐτῶν ἀνάκειται εἰς δρῦν ἐστηριγμένος
Ὁ Λαμπρινός, τὸ μέτωπον ἀφεὶς ἐπὶ τὰ στήθη·
Ἀπέκαμε τὸ σῶμά του, ὁ νοῦς ἀπηυδημένος
Καὶ μὲ τὸν ὕπνον ἀσθενῶς παλαίσας, κατεβλήθη.

42.

Ὅταν τὰς χεῖρας ὄπισθεν συνάγουν τὰ δεσμά του,
Ὁποίας ἀναπαύσεως ὁ δοῦλος ἀπολαύει;
Ἐὰν τὸν θλίβουν τὰ δεσμὰ κ' ἐκεῖνος δὲν τὰ θραύῃ,
Ὦ κάλλιον νὰ κοιμηθῇ τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου!
— Ἄφες τὸν ὕπνον, Λαμπρινὲ, ἡ ἔχθρα μας ἐλύθη,
Ὁ Φῶτος τὸν ἐξύπνισε γλυκὺ τὸν ὕμον πλήττων.
Ὅλος, ἀκούσας τὴν φωνὴν, ἐκεῖνος ἐκλονήθη
Καὶ ἤρεν ὀφθαλμοὺς βαρεῖς ὡς ὄνειρος ἂν ἦτον.

43.

—Ἦλθε λοιπὸν ἀνέκραξεν ἡ ὥρα τοῦ θανάτου;
Ἂς ἔλθῃ! νὰ μὴ βλέπω κἂν τὸν στυγερὸν ἐκεῖνον....
Ὁ Φῶτος τὸν ἀντέκοψε τὴν δεξιὰν ἐκτείνων·
— Φέρε, Ψαρέ, τὰ ὅπλα του καὶ λῦσον τὰ δεσμά (του!
Ὁ Λαμπρινὸς ἐλεύθερος ἐγείρεται καὶ πάλλων
Ἁρπάζει τὰ πιστόλια καὶ τὸ κυρτόν του ξίφος,
Ἁρπάζει τ' ὅπλον τὸ βαρὺ, ἀλλ' ἔτι ἀμφιβάλλων
Τὸν Φῶτον περιέβλεψε μὲ δυσπιστίας ὕφος.

44.

—Ἁρματωλὸς ἑξήκοντα κ' ἐγὼ σιτηρεσίων
Εἰς τ' Ἄγραφ' ἀπὸ τὸν Πασᾶν ὡρίσθην τῆς Λαρίσσης.
Σ' ἐλευθερόνω, δύνασαι εὐθὺς ν' ἀναχωρήσῃς,
Ὑποταγῆς μου πρώτιστον ἰδοὺ αὐτὸ σημεῖον.
Δός μοι τὴν χεῖρα· Λαμπρινέ, ἂς χωρισθῶμεν φίλοι!
— Δὲν σφίγγω χεῖρα ἐναγῆ, ἡ χεὶρ σου στάζει αἷμα!
Κ' ἐνῷ τὸν λόγον ἐχθρικὸν ἐξέχυνον τὰ χείλη,
Ἀπήστραψε τὸ ἄγριον τοῦ νεανίου βλέμμα.

45.

— Ὁ ἔρως, ὅστις, ἀτυχῶν, τὸν νοῦν διασαλεύει,
Τὴν χεῖρά μου ἀπώθησεν· ὁ Ὕψιστος ἂς κρίνῃ
Τὸν φόνον εὐμενέστερος . . . ἀλλ' ἄπελθ' ἐν εἰρήνῃ!
Τὰ μίση τῆς καρδίας μας ὁ χρόνος θεραπεύει.
— Ἂν εἶδες κόρακα λευκὸν, εἶπεν αὐτὸς ὀργίλος,
Ἂν κοῦκον ἤκουσές ποτε χειμῶνα νὰ λαλήσῃ,
Τότε εἰπὲ, ὁ Λαμπρινὸς εἶναι τοῦ Φώτου φίλος,
Τότε εἰπὲ, πραΰνονται τοῦ Λαμπρινοῦ τὰ μίση.

46.

Εἶπε κ' ἐστράφη τ' ὅπλον του στηρίζων εἰς τὸν ὦμον.
Φεῦ, πρὸς τὴν λίμνην ἄγουσα πάροδος ἦτον μία,
Καὶ ταύτης πέραν ἔρημος ὑπῆρχεν ἐκκλησία . . .
Αὐτὸν καὶ μόνον ἤνοιγεν ἡ μοῖρά του τὸν δρόμον.
Ὅτε δ' ἐκφύβη προχωρῶν εἰς τὸν τραχὺν δρυμῶνα,
Ὁ Φῶτος ἔκραξε πικρὸν τὸ χεῖλος διανοίγων·
«Δὲν εἶδα κόρακα λευκὸν, ἢ κοῦκον τὸν χειμῶνα,
Ἀλλ' ὅπλου βρόντημ' ἀρεστὸν θ' ἀκούσω μετ' ὀλίγον.»

47.

Εἰς δύο μέρη τὸ βουνὸν παρὰ τὴν λίμνην χαίνει.
Ζώνουν τὴν μίαν τῶν πλευρῶν κρημνώδεις βράχοι μόνοι,
Δάσος πυκνὸν καὶ ἄγριον τὴν ἄλλην περιζώνει
Καὶ φάραγξ κεῖται μεταξὺ βαθέως ἀνηγμένη.
Ἄβατος εἶναι· δεξιᾷ ὑπάρχει τρίβος μία
Καὶ πέραν ἔρημος ναός· αὐτοῦ ἡ φάραγξ λήγει,
Ἀήγει κ' ἡ τρίβος· παρεκεῖ ἄλλη κοιλὰς βαθεῖα
Ἀριστερᾷ τὰ δάση της πρὸς τὸ βουνὸν ἀνοίγει.

48.

Εἰς ταύτην ἐκ τῆς κορυφῆς ὁ Λαμπρινὸς κατέβη,
Μὲ δυσκολίαν διαβὰς ἀπὸ μερῶν δυσβάτων.
Εἰς τὸν ναὸν ἀκούεται ὁ κρότος τῶν βημάτων, —
Εἰς τὸν ναὸν περίοπλος ὁ Χλῶρος ἐνεδρεύει . . .
Τὴν Δέσπων ἔχει προσεχῆ τὴν χῆραν ἀμαζόνα,
Ἥτις μὲ τ' ὅπλον ἔντονον ἐκεῖ παρακειμένη
Καὶ κλίνουσα, τὴν ἀκοὴν κρατεῖ πρὸς τὸν δρυμῶνα,
Ὅθεν φονέα βδελυκτὸν, τὸν Φῶτον, περιμένει.

49.

Ἐνῷ πρὸς τὸ ῥοδόχρουν φῶς ἐπάλαιον τὰ σκότη
Καὶ ὁ ἀδάμας τῆς Ἠοῦς ἀκροφαὴς ἠρτᾶτο,
Ἐκ τοῦ δρυμοῦ ἐρχόμενον πρὸς τὴν κοιλάδα κάτω,
Ἡ Δέσπω τὸν βηματισμὸν ἐκεῖ ἀκούει πρώτη.
Κ' εὐθὺς τὴν χεῖρα τοῦ πατρὸς σιωπηλῶς ἁρπάζει
Κ' ἐγκλίνεται δεικνύουσα τὰ θορυβοῦντα μέρη.
Ἐκεῖνος κύπτει, κατὰ γῆς κολλᾷ τὸ οὖς, ἐταζει
Ἂν θόρυβόν τινα τῆς γῆς ἡ ὄψις ἀποφέρῃ.

50.

Κ' ἠγέρθη πάλιν, ἔμπλεως χαρᾶς ἀνεκλαλήτου.
Αὐτὸς κ' ἡ Δέσπω ἀπνευστὶ καραδοκοῦν τὸ θῦμα·
Ἐγγύτερον ἀκούεται τοῦ Λαμπρινοῦ τὸ βῆμα
Καὶ φαίνεται που ἄκριτος, ὡς φάσμα, ἡμορφή του.
Ἔβλεπεν ἤδη τὸν ναὸν κ' ἐξέχυνεν ὁ νοῦς του
Εὐχὴν εὐχαριστήριον πρὸς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα,
Ἀλλ' ἐνεδρεύοντας ἐκεῖ δὲν ἤλπιζεν ἐχθρούς του,
Οὐδ' ἔβλεπεν ὁ δύστηνος τῶν ὅπλων των τὸ ῥόμα.

51.

Εἰς τ' ἄκρα τότε τοῦ βουνοῦ φωνὴ βροντᾷ βαρεῖα·
Χλῶρε! ψευδὲς τὸ μήνυμα! σὲ ἀπατᾷ ὁ Φῶτος!
Ἀλλὰ τοῦ λόγου σύγχρονος διπλοῦς ἠκούσθη κρότος
Κ' ἔκραψε δίδυμος λαμπὰς, κραυγὴ δ' ἠκούσθη μία...
Ἦτον τοῦ Λαμπρινοῦ κραυγή. Εἰς τοῦ βουνοῦ τοὺς (βράχους,
Ὅθεν τοῦ Κέντρου ἡ φωνὴ ἐπίσημος ἐχύθη,
Ἠκούσθησαν βηματισμοὶ χωροῦντες μετὰ τάχους
Καὶ πρὸ αὐτῶν κατωφερεῖς ἐκιλυνδοῦντο λίθοι.

52.

Ἐφώτισεν ὁ ἥλιος τὸ κλεπτικὸν λημέρι,
Καὶ τὰς σκιὰς ἀπέβαλον ὁλοτελῶς τὰ δάση.
Οὐδ' ἐλαχίστη τις πνοὴ τὸ φύλλωμα ταράσσει,
Μόναν ὁ ῥύαξ κάτωθεν γοργὸν τὸ νᾶμα φέρει.
Ὅπου ὑπῆρχε σκοπιὰ, ὅπου παρόδων πόροι
Σκοποὶ φυλάττουν ἀφανεῖς, ἀνομιῶν ἐργάται.
Εἰς τὴν φυλλίνην των στρωμνὴν κοιμῶνται ὁπλοφόροι,
Ὁ Φῶτος ἔννατος, αὐτῶν ἀνάμεσα κοιμᾶται.

53.

Τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν εἰς τ' ὅπλον του ἐλίσσει
Καὶ μὲ τὴν δεξιὰν κρατεῖ τὸ ἓν τῶν πιστολίων.
Εἰς ὕπνον καί τοι νηδυμον τὰ βλέφαρά του κλείων,
Θαῤῥεῖς ὅτ' εἰς τὰ ὅπλα του ἁπλόνει νὰ κτυπήσῃ.
Εἰς τὴν εὐώνυμον πλευρὰν ἀνάκειτ' ἐπὶ κλίνης,
Ἀλλὰ δὲν εἶναι σκυθρωπαὶ αἱ συνεχεῖς ὀφρῦς του.
Ὕπνος τὸν εὗρεν εἰς στιγμὴν ἀγρίας εὐφροσύνης
Κ' ἐγράφη κ' ἔμεινεν ἐκτὸς ἡ χλεύη τῆς ψυχῆς του.

54.

Σχεδὸν γελᾷ. Δὲν εἶν' αὐτὴ ἡ ὄψις του ἡ πρώτη,
Σύννους καὶ κρύπτουσα τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τὰ (βάθη,
Γελᾷ καὶ ὅμως βδελυκτὰ ἀπεικονίζει πάθη·
Οὕτω φωράται ἡ ψυχὴ ὅταν ἡ σὰρξ ὑπνώττῃ.
Ἀμέριμνοι κοιμῶντ' ἐδῶ εἰς τὸ κρυπτὸν λημέρι,
Ἀλλὰ πειρώμενοι κρημνῶν ἁρματωλοὶ παρῆσαν·
Ἀπὸ ἀδρόμους φάραγγας ὁ Δημαρᾶς τοὺς φέρει,
Ὁ κλέπτης ὅστις ἔσωσε τὸν Κέντρον καὶ τὸν Κίσσαν,

55.

Πέραν τῆς πρώτης κορυφῆς ἐγγὺς τῶν κοιμωμένων
Πυκνὸς ἐκτείνεται πευκῶν καὶ εἶναι κάπρων κοίτη.
Βράχος ἀπότομος ἐκεῖ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκπλήττει
Ἀγρίως ἀναβαίνων.
Ἀπανταχόθεν κοπτερὸς ὁ βράχος ἀνυψοῦται,
Ὡς ἂν ἐλάξευσαν αὐτὸν μυστικοιῶδεις χεῖρες.
Ἀπὸ τὴν ἕδραν τῶν κλεπτῶν δὲν φαίνεται, ἀλλ' οὔτε
Οἱ ἀλλαχοῦ φυλάττοντες τὸν βλέπουν σκοπευτῆρες.

56.

Δάσος ἐν κύκλῳ ἔρημον αὐτὸν περιτιλύσσει,
Ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἁρματωλῶν ἀστράπτει πανοπλία.
Κοπεῖσα ῥιζηδὸν, ὀρθὴ εἰς ῥῆγμά τι μελία
Στηρίζεται, τὸ μέγεθος τριῶν ἀνθρώπων ἴση.
Εἰς τοῦ κρημνοῦ τὴν κορυφὴν ἡ κορυφή της κεῖται,
Ἡ ῥίζα της ἀπὸ τὴν γῆν ἀπέχει διπλασίως.
Ἐντὸς τῶν κλάδων εὔθετοι κρατοῦνται τρεῖς ὁπλῖται
Καὶ περιβάλλει τὸν κορμὸν ὁ Κέντρος ὁ ἀνδρεῖος.

57.

Καὶ μὲ τοὺς πόδας τὸν κρημνὸν σφοδρὰ ὠθεῖ καὶ τύπτει,
Ὠθοῦν κ' οἱ ἄλλοι μαχηταί· ἐνδίδον εἰς τὸν σάλον
Τὸ δένδρον αἴφνης κάθετον κατάγεται καὶ, πάλλον
Μὲ τοὺς ἁρματωλοὺς, ὁμοῦ ἐγκλίνεται καὶ πίπτει.
Ἀπὸ τὸ δένδρον ἀβλαβεῖς ὀρθοῦνται καὶ μὲ βίαν
Τὰ ὅπλα των ἐπὶ τῆς γῆς ἀφέντες οἱ γενναῖοι
Κ' ἐγγὺς τῆς ῥίζης τοῦ κρημνοῦ τανύοντες μανδύαν,
Τὸν ἀνυψοῦν, τὰ κράσπεδα κρατοῦντες ῥωμαλέοι.

58.

Ἀπὸ τὸ ῥῆγμα ἔπεσε, τοὺς πόδας του σταυρόνων,
Πρῶτος ὁ Χλῶρος καὶ κλαγγὴ ἠκούσθη πανοπλίας.
Τὸν καταβάτην δέχεται ὁ τανυτὸς μανδύας
Καὶ ταπεινοῦται μέχρι γῆς τὴν πτῶσιν χαλαρόνων.
Κατ' ἄνδρα οὕτως ἄλλοι ἓξ πηδοῦν ἀεροβάται·
Ἀλλὰ τίς εἶναι ὁ καλὸς, ὁ μελαγχαίτης νέος,
Ὅστις, τῶν ἄλλων ἔσχατος, εἰς τὸν κρημνὸν ὁρᾶται,
Εὐκίνητος ὡς ἀετὸς, ὡς ἄγγελος ὡραῖος;

59.

Ἀπεκαλύφθ' ἡ κόμη του πεσόντος μετὰ κρότου
Κ' ἐχρύσωσεν ὁ ἥλιος το μελανόν της χρῶμα . . .
Ἀπὸ τὴν μέσην τὴν λεπτὴν, ἀπὸ τὸ στίλβον ὄμμα,
Ὦ σὲ γνωρίζω, Λαμπρινὲ, θῦμα σωθὲν τοῦ Φώτου!
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

60.

Οὕτως ὁ δόλος μάταιος πολλάκις ἀποβαίνει·
Ἰδοὺ τοῦ δόλου τιμωροί· ἐτάζουν τὰ πυρεῖα,
Ἀλλάσσουν τὰ ἐκκαύματα ἐν σιωπῇ βαθείᾳ
Καὶ μυστικῶς βουλεύονται εἰς κύκλον ἠθροισμένοι.
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

61.

Καὶ δίχα διαιρούμενοι πρὸς δύο βαίνουν μέρη,
Ὅπου ἀκτὶς δὲν εἰσχωρεῖ, ὅπου φωλεύουν λύκοι.—
. : . Φθάνουν . . . φεῦ, ἄρχεται τὸ πῦρ· παντοῦ σφα- (γὴ καὶ φρίκη,
Παντοῦ κραυγαὶ καὶ σείεται καὶ τρέμει τὸ λημέρι.
Μοῦσα! ὁ θάνατος ἐδῶ τὸν ὕπνον διεδέχθη·
Σὺ εὐγενὴς δὲν ἀγαπᾷς τοὺς φόνους καὶ τὸ αἷμα,
Φιλόπατρις βδελύττεσαι τῶν ἀδελφῶν τὰ ἔγθη·
Ἀπὸ τὴν ἄχαριν σκηνὴν ἀπόστρεψον τὸ βλέμμα.

62.

Τὰ νηνεμοῦντα κύματα τῆς λίμνης ἀργυρόνει
Ὁ ἥλιος περιλαμπὴς τὸν κύκλον του περαίνων.
Κρέμαται ἤδη ἄνωθεν νεφῶν ἀραιουμένων,
Ἔνθα ἡ δύσις ἡ χρυσῆ πύρινα ῥόδα στρώνει.
Μέσῳ τῆς λίμνης μειδιᾷ τὸ χλοερὸν νησίον
Κ' εἰς τὴν ἀμμώδη του ἀκτὴν ὁ πύργος ἀνυψοῦται.
Ὡς ἴνδαλμά τι μαγικόν, ἐντὸς ὑδάτων λείων,
Τὸ σχῆμά του ἀνάστροφον, τρέμον, μακρὸν τυ- (ποῦται.

63.

Ἐπάνω τῶν ὀδοντωτῶν τοῦ πύργου προμαχώνων
Ἡ Δέσπω, θαῦμα καλλονῆς, λευκὰ ἐνδεδυμένη,
Ὡσεὶ μαρμάρινος μορφὴ ἀκινητεῖ καὶ μένει
Μόνα τὰ μέρη βλέπουσα τῶν ἄντικρυ δρυμώνων.
Τὰ κάλλη της ἀρματωλοῦ στολὴ δὲν περιζώνει,
Οὐδὲ τῆς θλίβει τὴν ὀσφὺν ὁ τελαμὼν τοῦ ξίφους,
Δὲν τὴν παράσσουν ὡς προτοῦ τὸ μῖσος καὶ οἱ πόνοι,
Φαίνεται ὅμως λογισμοὺς ἐλίσσουσ' ἀποκρύφους·

64.

Ὦ τὴν μαντεύω! . . . Κώπη σπᾷ τὴν λίμνην ἐλατίνη
Λέμβον, ἁρματωλῶν μεστὴν, ἐκ τῆς ἀκτῆς ὠθοῦσα.
Ἡ πρῷρα χύνει στοναχὰς τὸ κῦμα διαιροῦσα,
Αὔλακα δ' ὄπισθεν ἀφροῦ ἡ πρύμνα της ἀφίνει.
Ἀστράπτει μαχητῶν ἐκεῖ χρυσῆ ἐνδυμασία,
Ἀπὸ τῆς κώπης σείεται τὸν θόρυβον ἡ λίμνη,
Ἀλλ' εἰς τὴν λέμβον σιωπὴ ἐπικρατεῖ βαθεῖα . . .
Φεῦ, διὰ τί δὲν ἀντηχοῦν χαρᾶς καὶ νίκης ὕμνοι;

65.

Ἡ Δέσπω ἕνδεκα μετρεῖ, πάλιν μετρεῖ, . . . εἷς λείπει.
Τρέμει, ἀλλ' ὅτε μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁπλοφόρων
Διέκρινε τὸν Κέντρον της, τὸν Ἀμπρινόν, τὸν Χλῶρον,
Τοὺς τρεῖς αὐτοὺς, ἐκόπασαν τοῦ στήθους της οἱ (κτύποι.
Ἡ λέμβος ἤδη, τὴν ὁρμὴν τοῦ δρόμου χαλαροῦσα,
Ἀκώπητος εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ πύργου προσεγγίζει
Καὶ ἄνθη ἀπὸ τῶν γαστρῶν ἡ Δέσπω ἀφαιροῦσα,
Εἰς τοὺς γενναίους νικητὰς γέρας καλὸν σκορπίζει.

66.

Εἰς τὴν μορφὴν ἑνὸς νεκροῦ κατέπεσαν τρεῖς κρίνοι
Ὡς φόρος, ὃν ἡ καλλονὴ προσφέρ' εἰς τὴν ἀνδρίαν.
Τίνα, γενναῖε Δημαρᾶ, ἠρήμωσες καρδίαν;
Τίνος λαμπάδα νυμφικὴν ὁ θάνατός σου σβύνει;

Ὦ εἴθε ὅπου νήπιον εἶδα τὸ φῶς τὸ πρῶτον,
Εἴθε κ' ἐγὼ πολεμιστὴς ταχὺν νὰ φέρω πόδα,
Ἀλλ' εἰς δικαίας συμπλοκὴς, εἰς ἄλλης μάχης κρότον
Νὰ πέσω, γέρας μου ποθῶν καλῆς παρθένου ῥόδα!

Ὁ Κ. Γουλιέλμος Λάγος, Φιλλανδὸς, διατρίβει πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους εἰς Ἀθήνας, ἀσχολούμενος εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ εἰς ἱστορικὰς μελέτας περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιῶνος. Εἷς τῶν συντακτῶν τῆς Πανδώρας, ὅστις ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γνωρίσῃ τὸν λόγιον ἐκεῖνον ἄνδρα, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τῷ δώσῃ σημειώσεις τινὰς ἱστορικὰς περὶ τῶν ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Ῥωσσίᾳ Ἑλλήνων· ὁ δὲ, ἐκπληρώσας τὴν αἴτησιν μετὰ προθυμίας μαρτυρούσης τὴν ἀγαθότητα ἅμα καὶ τὴν περὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἐπιστήμην του, συνέταξεν ὑπόμνημα τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ γραφὲν ἐκ τοῦ προχείρου καὶ ἐν ἐλλείψει πολλῶν πηγῶν μὴ εὑρισκομένων εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις βιβλιοθήκας, περιέχει οὐδὲν ἧττον πολλὰς περιεργοτάτας εἰδήσεις περὶ τῆς τύχης τῶν ὁμογενῶν ἐκείνων. Ὅθεν νομίσαντες ὅτι ἡ διατριβὴ αὕτη θέλει ἀναγνωσθῇ εὐχαρίστως καὶ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ λαβόντες τὴν ἄδειαν τοῦ γράψαντος, καταχωρίζομεν αὐτὴν ἐνταῦθα. Ἐκτὸς τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἀξίας, τὸ ἔργον συνιστᾶται εἰς τὴν προσοχὴν παντὸς Ἕλληνος ἀναγνώστου καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐγράφη εἰς τὴν γλῶσσάν μας ὑπὸ τοῦ ξένου ἐκείνου.

—o—

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΤΗΣ

ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ.

—o—

Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων εἶχον πολλὰς σχέσεις μὲ τὰς χώρας, τὰς συγκροτούσας σήμερον τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν. Τοῦτο λέγων, δὲν ἀποβλέπω μήτε πρὸς τὸν πλοῦν τῶν Ἀργοναυτῶν, μήτε πρὸς ἄλλους παρομοίους μύθους, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψευδὲς εἶνε μεμιγμένα ἀδιασπάστως. Ἀλλ' ὁ ἴδιος πατὴρ τῆς ἱστορίας, ὁ ἡδυεπὴς Ἡρόδοτος, μᾶς ἔδωκεν ὡς αὐτόπτης εἰδήσεις ἀκριβεστάτας περὶ τῶν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἱδρύσεων τῶν συμπατριωτῶν του. Ὁ δὲ ἀμερόληπτος κριτὴς πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ Μελπομένη τοῦ Ἡροδότου καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἱστορικῶς καὶ ἐθνογραφικῶς καλλήτερα γνωρίζει τὰ ἐνταῦθα παρὰ οἱ πλεῖστοι τῶν τωρινῶν ξένων συγγραφέων.

Μολονότι καὶ ἡμεῖς μὲ τὸν εἰρημένον ἀσφαλέστατον ὁδηγὸν διετρέξαμεν τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος χώρας, δὲν σκοπεύομεν, κατὰ τὸ παρὸν, νὰ ἐκθέσωμεν τὰς διηγήσεις του. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμίσωμεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Μιλησίων, εὑρίσκομεν πᾶσαν τὴν Σκυθίαν ἔχουσαν ἀποικίας Ἑλληνικὰς, τὰς ὁποίας ὠνόμασαν γενικῶς τὰ *Ποντικὰ Ἐμπόρια*, καὶ ὅτι διὰ τούτων εἰσήχθη ὁ Ἑλληνισμὸς οὐχὶ μόνον εἰς τὰ παράλια καὶ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, ὡς εἰς τοὺς *Τυρίτας*, *Ὀλβοπολίτας* κ. λ. ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μεσόγαια ἕως εἰς τὴν τῶν Βουδίνων πόλιν, τὴν Γελωνόν. «Εἰσὶ γὰρ», ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, «οἱ Γελωνοὶ τὠρχαῖον Ἕλληνες, ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων ἐξαναστάντες οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν Σκυθικῇ, τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται.»

Ὡσαύτως καὶ ἡ τοῦ Στράβωνος περιγραφὴ τῆς Σκυθίας εἶνε τῷ ὄντι ἀριστούργημα· ὁ δὲ Γεωγράφος χρεωστεῖ τὴν σαφήνειαν καὶ ὀρθότητα αὐτῆς, ἀναμφιβόλως, εἰς τὰ μὴ σωζόμενα πονήματα Ποσειδωνίου τοῦ Ὀλβιοπολίτου. Ἂν καὶ βλέπωμεν ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν οὗτοι ἔγραφον, ἔνιαι ἀποικίαι ἀπώλεσαν ἤδη τὴν ἐπισημότητά των, ὁ ἀριθμός των ὅμως, πολλοὺς ἀκόμη αἰῶνας, ὄχι μόνον ἔμεινεν ὁ αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ αὔξησεν. Περὶ τούτου πληροφορούμεθα, ἅμα ῥίψωμεν ἓν βλέμμα εἰς τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τοῦ Πτολεμαίου ἢ εἰς τοὺς Περίπλους τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἀνώνυμος εὐλόγως ἀναφέρεται εἰς τὴν τετάρτην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα.

Ἐπειδὴ εἶνε πασίδηλον ὅτι ἡ ἐμπορία κυρίως καὶ τὸ κέρδος εἵλκυσαν τοὺς παλαιοὺς Ἕλληνας εἰς τὰ ἔσχατα ταῦτα ὅρια τῆς τότε γνωστῆς οἰκουμένης, ἤθελεν ἴσως νομίσει τις, ὅτι, κατοικήσαντες ἐκεῖ, οὗτοι ἀπέβαλον ὅλους τοὺς ὑψηλοτέρους τοῦ βίου σκοπούς. Ἀλλὰ δὲν ἔχει οὕτως τὸ πρᾶγμα. Οὐδεὶς λαὸς ἐννόησε πώποτε ἐξ ἴσου, πῶς δύναται τὸ καλὸν νὰ ἑνωθῇ τῷ ὠφελίμῳ, πῶς ἡ ὑλικὴ εὐδαιμονία εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ πηγὴ καὶ ἀφορμὴ τῶν καθαρωτέρων ἡδονῶν τοῦ βίου. Μαρτυροῦσιν εἰσέτι τὰ ἀρχιτεκτονικὰ καὶ πλαστικὰ μνημεῖα, τὰ λεπτουργῆ χρυσᾶ σκεύη, τὰ ὡραῖα νομίσματα καὶ πάμπολλα ἄλλα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα ἀνακαλύπτουσιν εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς *Τύρου*, τῆς *Ὀλβίας*, τῆς *Χερσονήσου*, τῆς *Θεοδοσίας*, τοῦ *Παντικαπαίου*, τῆς *Φαναγορίας*, ὅτι οἱ πολῖται των ἦσαν ἄξια τέκνα τῆς ἀρχικῆς πατρίδος των. Ὁπόσον δὲ σέβας δὲν ἐμπνέουν τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς καὶ χώρας ταύτης τὰ διατηρούμενα εἰς τὸ ἐν Πετρουπόλει Ἐρημιτήριον καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ῥωσσίας Μουσεῖα! Ἔτι δὲ πλέον, καὶ συγγραφεῖς ὀνομαστοὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις, ἐγεννήθησαν εἰς τὰς ἀποικίας ταύτας. Ὁ Δίων Χρυσόστομος, ἐπισκεφθεὶς εἰς τὴν αὐτοῦ ἐξορίαν τοὺς Ὀλβιοπολίτας καὶ παρ' αὐτοῖς δημηγορήσας, διηγεῖται, ὅτι ἡ ἰδία αὐτῶν γλῶσσα, βέβαια, ἦτο διεφθαρμένη, ἀλλ' ὅτι ἐσπούδαζον ἀκόμη τὸν Πλάτωνα, ὅτι ἐγνώριζον ἀπὸ μνήμης τὸν Ὅμηρον καὶ ἄδοντες στίχους τῆς Ἰλιάδος ἐβάδιζον εἰς τὰς μάχας. Τελευταῖον, ὅταν τὸ φῶς τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνέτειλεν εἰς τὸν κόσμον, ! τίνες ἄνθρωποι ἠσπάσθησαν αὐτὸ θερμότερον τῶν εὐσεβῶν οἰκιστῶν τῆς Ταυρικῆς χερσονήσου;

Ἐμνημονεύσαμεν πρὸ ὀλίγου τοῦ Ἀνωνύμου περίπλου τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὁ συντάκτης του εἶνε ὁ τελευταῖος τῶν συστηματικῶς καὶ ἰδίᾳ πραγματευσαμένων περὶ τῶν ἐκεῖσε ἐμπορίων· ἔπειτα δὲ κατὰ τύχην μόνον καὶ σπανίως γίνεται μνεία αὐτῶν. Εἰμπορεῖ τοῦτο νὰ φανῇ παράδοξον, διότι ἡ μετάθεσις τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔπρεπε νὰ εὐκολύνῃ, καθὼς τὴν ἐπιμιξίαν ἐν γένει, παρομοίως καὶ τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις.

Ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν Ποντικὴν ἰδιαιτέρως σημειωτέον, ὅτι αὕτη ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 4 ἑκατονταετηρίδος ἔγινεν ὡς στάδιόν τι τῶν ἀναριθμήτων ἀγρίων φυλῶν, αἱ ὁποῖαι, ἐλθοῦσαι ἐκ τῆς Ἀσίας, ἔδραμον πρὸς τὴν δύσιν· αἱ εἰσβολαὶ τῶν *Γότθων*, τῶν *Οὔννων*, τῶν *Ἀβάρων* διεδέχοντο ἀλλήλας· ἡ μεγίστη ἐπιθυμία τῶν βαρβάρων τούτων ἦτο ἡ καταστροφὴ πόλεων καὶ ἀγρῶν· ὥστε κατήντησε παροιμία, ὅτι ὅπου ὁ ἵππος τοῦ δεινοῦ Ἀττίλα ἐκτύπησε τὴν γῆν, δὲν ἀνεβλάστησε μετὰ ταῦτα χόρτος.

Ἡ πτῶσις τῶν Ἑλληνίδων ἀποικιῶν, ὅσαι κείμεναι εἰς τὰ πεδία, οὐδένα εἶχον ἄλλον προμαχῶνα εἰμὴ τοὺς ποταμούς, ἦτο τότε ἄφευκτος· περὶ τὰ τέλη τῆς ἕκτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἔγραφον ὁ Προκόπιος καὶ ὁ Ἀγαθίας, ἅπαντα τὰ μεταξὺ τοῦ Βορυσθένους καὶ τοῦ Ἴστρου — ὅπου ἀκόμη ὁ Ἀνώνυμος περίπλους καταριθμεῖ 12 ἐμπόρια — βάρβαροι κατεῖχον· ἐν δὲ τῇ δεκάτῃ, ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἀναφέρει τὴν Μεσημβρίαν ὡς τὴν πρώτην Ἑλληνίδα πόλιν, τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ τις, πρὸς δύσιν, ἐκπλέων ἀπὸ τοῦ Βορυσθένους!

Μ' ὅλα ταῦτα, τὰ πράγματα τῶν Ἑλλήνων δὲν ἐταράχθησαν διὰ παντὸς, ἀλλὰ, ὡς θέλομεν φανερώσει μετέπειτα, ὑπελίποντο ἀκόμη καί τινα καταφύγιά των εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Ἐπὶ τοῦ παρόντος σημειοῦμεν μόνον, ὅτι τὰ περὶ τὴν ἐμπορίαν καὶ ἡ φιλικὴ πρὸς τοὺς ἀλλοδαποὺς ἐπιμιξία ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεζωογονήθησαν, καθ' ὅσον τὰ ὁρμητικὰ νομαδικὰ στίφη διεσκορπίσθησαν καὶ ἄλλα τινὰ ἔθνη, ὁπωσοῦν ἡμερώτερα, ὄντα πρότερον δοῦλα, ἐλευθερώθησαν. Πρὸ πάντων δὲ οἱ Χαζάροι καὶ οἱ Σλάβοι ἀπαιτοῦν ἐνταῦθα τὴν προσοχήν μας.

Οἱ μὲν *Χαζάροι*, δεσπόζοντες, μετὰ τοὺς Ἀβαρας, ὅλων τῶν παρὰ τῇ θαλάσσῃ, ἀπὸ τοῦ Βόλγα μέχρι τοῦ Τύρου ποταμοῦ, χωρῶν, σχεδὸν πάντοτε διέκειντο φιλικῶς πρὸς τοὺς Βυζαντινούς. Εἰς πολλοὺς τῶν βασιλέων ἔδωκαν βοήθειαν καὶ ἄσυλον. Ἔλαβον ἀπὸ τὸν Θεόφιλον ἀρχιτέκτονας Ἕλληνας, οἵτινες κατεσκεύασαν καὶ ὠχύρωσαν τὴν μητρόπολίν των, δηλαδὴ τὸ Σάρχελ, ἐπὶ τοῦ Τανάϊδος. Τὸ πρὶν δὲ Ἰουδαῖοι ὄντες, τότε κατηχέθησαν ὑπὸ διδασκάλων Ἑλλήνων τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ ἀπέλυσαν ὅλους τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλώτους των.

Σλαβικαί τινες δὲ φυλαὶ ἀπαντῶνται πρῶτον εἰς τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐπὶ τῷ Πόντῳ, ἔχουσαι ἤδη πόλεις, οἷον τὸ Βιέλγοροδ· καὶ ἄλλαι κατῴκησαν οὐ μακρὰν τὸ ἐπίσημον Κιόβι παρὰ τῷ ἄνω Βορυσθένει. Ὡς πρὸς ταύτας, εἶνε τὰ μάλιστα ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι τὰ τοπικὰ ἤθη καὶ ἔθιμά των δὲν ἀναλογοῦσι μὲ τὴν ἀγριότητα, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὰς κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐπιχειρήσεις των. Θεωροῦντες δὲ τὰ σπουδαιό-

τατα πολεμικὰ συμβεβηκότα ὡς γνωστὰ ἐκ τῆς γενικῆς ἱστορίας, θέλομεν μόνον εἴπει τινὰ περὶ τῶν εἰρηνικῶν σχέσεων, αἵτινες ἔκπαλαι ἥνωσαν καὶ ἄχρι τοῦδε συνδέουσι τὰ συμφέροντα ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν τούτων.

Τὸ μέσον τῆς συγκοινωνίας ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων ἦτο, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἡ ἐμπορία καὶ ὁ πολιτισμός. Ὅτι δὲ οἱ παλαιοὶ *Ρῶσσοι* — ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἤδη ὁ Πορφυρογέννητος ἀναφέρει—δὲν παρέβλεψαν τὰς προσφερομένας αὐτοῖς ὠφελείας, τοῦτο μᾶς πληροφοροῦσιν αἱ πρῶται δύο συνθῆκαί των μὲ τοὺς Βυζαντινούς. Αὗται αἱ συνθῆκαι διατηροῦνται εἰς τὸν Νέστορα, 1) καὶ διὰ τὸν σκοπόν μας εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρωμεν τινὰς αὐτῶν περικοπάς.

Ἡ μὲν ἀρχαιοτέρα, ἀπὸ τοῦ ἔτους 906, ἀρχίζει οὕτως. « Ἡ πρώτη λέξις ἔστω, *διαλλαγὴ* μὲ Σᾶς, Ἕλληνες· ἂς ἀγαπῶμεν ἀλλήλους ἀπὸ καρδίας ». Ἔπειτα διατάσσεται ἐν μὲν τῷ ἄρθρῳ 6: » Ἐὰν πλοῖον Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῆς θυέλλης ῥίπτεται πρὸς ξένην ἀκτὴν, ὅπου ἡμεῖς Ῥῶσσοι διατρίβομεν, χρεωστοῦμεν νὰ τὸ προφυλάξωμεν, νὰ τὸ ἀποπέμψωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ τὸ ὁδηγήσωμεν πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς κινδύνου ἕως ὅτου ἀσφαλισθῇ. Ἐὰν δὲ, ἕνεκα ὁποιουδήποτε κωλύματος, δὲν δυνηθῇ νὰ ἀποπλεύσῃ εὐτυχῶς εἰς τὸν τόπον του, θέλομεν βοηθήσει τὸ πλήρωμα, ὅπως φθάσει εἰς τὸν πλησιέστερον Ῥωσσικὸν λιμένα. Τὰ δὲ φορτία καὶ πᾶν ὅ,τι ἐν τῷ πλοίῳ ἐνυπάρχει, θέλουν πωληθῆ ἄνευ δυσκολίας. Καὶ ὅταν εἴτε οἱ πρέσβεις μας ἔρχωνται πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, εἴτε ἄλλοι τινὲς ἡμῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ ἀγοράσωσί τι, ὀφείλουσι νὰ μετακομίσωσι τὸ πλοῖον χωρὶς ἀπάτης καὶ νὰ ἐγχειρίσωσι τὸ προϊὸν τῆς πωλήσεως. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον χρεωστοῦσι καὶ οἱ Ἕλληνες νὰ φροντίζωσι περὶ Ῥωσσικῶν πλοίων. » — Ἐν δὲ τῷ 7 ἄρθρῳ διαλαμβάνεται. » Ἐὰν Ῥῶσσος ὡς δοῦλος πωληθεὶς εὑρίσκεται ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἢ Ἕλλην ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ, πρέπει νὰ λυτρωθῇ, καταβαλλομένου τοῦ τιμήματος τοῦ πληρωθέντος διὰ τὴν ἀγοράν του. Ὡσαύτως καὶ οἱ αἰχμάλωτοι πρέπει νὰ ἐξαποσταλῶσιν οἴκαδε. »

Ἡ δὲ νεωτέρα, ἀπὸ τοῦ ἔτους 945, συνθήκη περιέχει τὰς αὐτὰς ὁμολογίας ἀκριβέστερα προσδιωρισμένας, οἷον ἐν τῷ ἄρθρῳ 6. » Ὅταν Ῥῶσσος ἀπαγάγῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν Ἕλληνας ὡς ἀνδράποδα, θὰ λάβῃ διὰ μὲν νεανίαν ἢ *καλὴν* νεάνιδα 10 σολδία, διὰ ἄνδρα 8, διὰ γέροντα ἢ παιδίον 5. » Ἔτι δὲ καὶ νέας τινὰς διατάξεις, ὡς ἐν τῷ ἄρθρῳ 11: » Ἕλλην ἐν Ῥωσσίᾳ πράξας κακούργημα, δὲν πρέπει νὰ καταδικασθῇ ὑπὸ τοῦ Ῥωσσικοῦ Ἡγεμόνος, ἀλλὰ νὰ σταλῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ἐκεῖσε τιμωρηθῇ. »

Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις τῶν δύο ἐθνῶν ἀπέβησαν ἔτι σημαντικώτεραι. Λέγεται, ὅτι ἤδη ὁ Πατριάρχης Φώτιος εἶχε στείλει κήρυκας τοῦ Θείου λόγου εἰς τὸ Κιόβι· εἶναι τοὐλάχιστον βέβαιον, ὅτι ὑπῆρξαν ἐν τῷ χρόνῳ αὐτοῦ χριστιανοὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ κλῆρος Ἑλληνικὸς μὲ τινα ἐπίῤῥοπήν. 2). Ἡ δὲ νέα θρησκεία, ἀφοῦ εἰσήχθη ὡς πίστις πάνδημος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κναίσου Βλαδιμίρου, ἔγινεν ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος ὅλων τῶν μεταγενεστέρων σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥώσσων. Τὸ ὑπόμνημά μας στρέφεται ἤδη καὶ δι' ἄλλους λόγους εἰς τὸ θέατρον τοῦ εἰρημένου συμβεβηκότος.

Χερσόνησός τις, ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος παραβαλλομένη τῇ Πελοποννήσῳ, ἐκτείνεται ἀπὸ βοῤῥᾶ εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, διαιροῦσα αὐτὸν τρόπον τινὰ εἰς δύο πελάγη. Ὠνόμασαν αὐτὴν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διαφόρως, οἱ μὲν πρόγονοι τῶν Ἑλλήνων *Κιμμερίαν* ἢ *Ταυρικὴν*· ἄλλοι δὲ ἄλλως πως, οἷον *Χαζαρίαν*, *Σουγδαΐαν*, *Ἴσολαν τοῦ Καφφᾶ*, *Κρίμιον*· καὶ ἑπομένως, ἐὰν, κατὰ τὴν παροιμίαν τῶν Φιλλανδῶν, « τὰ καλὰ τέκνα πολυώνυμά εἰσι », πρέπει νὰ ἦνε χώρα καλλίστη. Εἰς μὲν τὰ ἀρκτῷα καὶ ἀνατολικὰ εἶνε ὁμοία μὲ τὴν πέραν τοῦ ἰσθμοῦ ξηράν, δηλαδὴ εὔγαιος πεδιάς, « σίτῳ δὲ καὶ σφόδρα εὐτυχής, » ὡς λέγει ὁ Στράβων· τὰ δὲ νότιά της, ἂν καὶ ὀρεινὰ, ἔχουν ὅμως πρὸς τὴν θάλασσαν ὡραιοτάτας κοιλάδας, ὅπου βλαστάνουσιν ὅλα τῶν θερμῶν κλιμάτων τὰ προϊόντα. Ἰδοὺ καὶ ὁ τόπος 3) τοῦ αἱματοφύρτου ναοῦ τῆς Ταυρικῆς Ἀρτέμιδος καὶ ὁ τοῦ τραγικοῦ μεταξὺ Ὀρέστου καὶ Πυλάδου ἀγῶνος!

Εἰς ταύτην τὴν ὑπὸ τῆς φύσεως πλουσίως στολισμένην γῆν Ἕλληνες ἔκπαλαι κατῴκησαν. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐνταῦθα πόλεων αὐτῶν, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τοὺς περίπλους καὶ τὰς γεωγραφίας τῶν ἀρχαίων, ἦσαν πρὸ πάντων ἀξιόλογοι, ἡ *Χερσόνησος* ἢ *Χερσῶν* (ἱδρυμένη οὐ μακρὰν πρὸς δύσιν ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἄνασσαν τοῦ Πόντου, τὴν Σεβαστούπολιν, τῶν Ῥώσσων κτίσμα) ἡ *Θεοδοσία*, τὴν ὁποίαν ἐπαινεῖ ὁ Δημοσθένης, καὶ τὸ *Παντικάπαιον* ἢ *Βόσπορος*, ἡ τοῦ Μιθριδάτου, πρωτεύουσα ἐπὶ τῷ πορθμῷ τῆς Μαιώτιδος. 4)

Φαίνεται δὲ καὶ ἡ ἐξαιρέτως σοβαρὰ τοποθεσία τῆς Ταυρίδος φύσει διαθέτουσα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν εἰς σπουδαίας καὶ ἐμβριθεῖς σκέψεις, διότι τὸ Θεῖον Εὐαγγέλιον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκεῖ ἐθριάμβευσε. Κατὰ τὰ ἱερὰ Συναξάρια, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, ὁ ἅγιος Ἀνδρέας, ἐλθὼν ἀπὸ Σινώπης εἰς τὴν χερσόνησον, πρῶτος ἐκήρυξε τὸν Κύριον. Τὸ ἔργον του ἐξηκολούθη-

---

1) Νέστωρ, Χρονικὰ τῶν Ῥώσσων, Κεφ. 8. Ἴδε καὶ τὸν Καραμζῖνον (Ἱστορ. τοῦ Ῥωσσικοῦ Κράτους, Τομ.1. σελ. 110—113. 123—126), ὅστις εὐλόγως φρονεῖ, ὅτι αἱ συνθῆκαι αὗται ἦσαν γεγραμμέναι καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ Σλαβιστὶ, μολονότι δὲν σώζεται εἰμὴ τὸ Σλαβικὸν μόνον κείμενον. Μὴ ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὴν Ῥωσσικὴν ἔκδοσιν τῆς Καραμζίνου ἱστορίας, ἀναφέρω αὐτὴν κατὰ τὴν Γερμανικὴν μετάφρασιν.

2) Καραμζῖνος, I, 97. 136.

3) Παράβ. κατωτέρω τὴν σημείωσιν 73 τῆς παρούσης διατριβῆς.

4) Τῶν πόλεων τούτων ἔχομεν ἰδίας περιγραφὰς, τῆς μὲν Χερσῶνος ὑπὸ Καινίου, τοῦ δὲ Βοσπόρου ὑπὸ τοῦ Ἀσχικίου, καὶ τῆς Θεοδοσίας ὑπὸ Δομβροβσκίου. Παρὰ Πορφυρογεννήτῳ ὁλόκληρον τὸ Κεφ. 53 τῆς πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν συγγραφῆς περιέχει «Ἱστορίαν Κάστρου Χερσῶνος», ὡσαύτως τὸ Κεφ. 12 τοῦ 2ου βιβλίου «Περὶ Θεμάτων.»

σεν ὁ ἅγιος Κλήμης, ὅστις ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ ἐξορισθεὶς εἰς τὴν Ταυρικὴν, αὐτόθι ἔκτισεν ἑβδομήκοντα πέντε ἐκκλησίας. Μετὰ ταῦτα βλέπομεν τὸ πλῆθος τῶν ναῶν πανταχοῦ εἰς τὴν χώραν ταύτην τόσον αὐξάνον, ὥστε θαῦμα εἶνε σχεδὸν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ῥαθυμοτέραν γενεάν μας. Ὁμοῦ δὲ ἀναφαίνεται τακτικὸς κλῆρος, ἐξαρτώμενος ἀπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριάρχου. Ὁ Κωδῖνος μνημονεύει ἐντὸς τῆς Ταυρίδος, ἤδη εἰς τὸν ἔννατον αἰῶνα, τεσσάρων ἀρχιεπισκοπῶν, τῆς *Χερσῶνος*, *Βοσπόρου*, *Σουγδαΐου* καὶ *Γοτθίας*, αἵτινες μετέπειτα προεβιβάσθησαν εἰς τάξιν μητροπόλεων. Πόσαι δ' ὑπ' αὐτὰς ὑπετάχθησαν ἐκκλησίαι, δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ, ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν μελέτην 5) τοῦ Ῥωσσικοῦ ἀρχιερέως Γαβριὴλ, τὴν ἀπαριθμοῦσαν εἰς ἓν μικρότατον τμῆμα τῆς χερσονήσου ταύτης ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα ἄχρι τοῦδε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διασωζομένας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ συνήθη ὀνόματα τόπων, τὰ περιλαμβάνοντα τὰς λέξεις *Κλησὶ* (= ἐκκλησία) καὶ *Ἄγι* (= ἅγιο ς). Ἀλλ' ὅμως ὅστις ἐπιθυμεῖ ἀκριβεστέρας περὶ τῆς ἱερατικῆς διοικήσεως τῶν Ταυρικῶν Ἑλλήνων καὶ περὶ τῶν προέδρων των εἰδήσεις, αὐτὸν παραπέμπομεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Λεκϊένου καὶ λοιπῶν. Διὰ τὸ προκείμενον θέμα μας εἶνε ἀρκετὸν νὰ φανερώσωμεν, ὅτι ἤδη εἰς τὴν ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα ἡγεμών τις Ῥῶσσος ἀπὸ τὸν διάσημον τῆς Σουγδαΐας ἐπίσκοπον, τὸν ἅγιον Στέφανον, ἐμυήθη τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, καὶ ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης τὸ πανηγυρικὸν τοῦ προειρημένου Βλαδιμίρου ἐν Χερσῶνι βάπτισμα ἔγινεν ὡς σύνθημα πάνδημον τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ λαοῦ του εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν 6).

Ἵνα ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τὰ κοσμικὰ καὶ πολιτικὰ συμβάντα τῶν ἐν τοῖς Ποντικοῖς Ἑλληνικῶν ἱδρυμάτων, τὰ μὲν μεταξὺ τοῦ Βορυσθένους καὶ Δανουβίου, ὡς ἴδομεν ἀνωτέρω, ἠφανίσθησαν ἐν καιρῷ τῆς μεγάλης τῶν ἐθνῶν μετοικεσίας. Ἀλλ' οἱ κάτοικοί των, ἂν ἐξαιρέσῃς τοὺς ἐν ταῖς μάχαις εἴτε πεσόντας εἴτε ὑπὸ τῶν πολεμίων ζωγρηθέντας, ποῦ ἐδραπέτευσαν; Παρατηροῦντες τὴν γενικὴν ἀνωμαλίαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Βυζαντινὰς ἀρχὰς, δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι ἐπέστρεψαν εἰς τὰς κυρίως μητροπόλεις των, ῥίπτοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς Σκύλλης εἰς τὴν Χάρυβδιν. Πολὺ πιθανώτερον εἶνε, ὅτι κατέφυγον εἰς τοὺς ἀδελφούς των, εἰς τὴν γείτονα Ταυρικὴν, πρὸ πάντων εἰς τὰ ὀρεινά της, καὶ ὅτι ἀπὸ ταύτης μάλιστα τῆς ἐποχῆς παράγεται τὸ σημαντικὸν τᾶς χερσονήσου, ἐν τῷ πονήματι τοῦ Μανασσῆ, ἐπίθετον *τῆς πολυανθρώπου*. Τοῦτο ἐπάναγκες προυπεθέσαμεν διὰ νὰ ἐννοήσωμεν, πόθεν τὸ μέγα πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον θέλομεν εὕρει κατωτέρω εἰς τὴν χώραν ταύτην.

Πολλαὶ περιστάσεις συνήργησαν, ὥστε ἡ Ταυρικὴ νὰ μὴ βλαφθῇ τόσον καιρίως ὅσον τὰ πέραν τοῦ ἰσθμοῦ ἀπὸ τὰς ἐχθρικὰς κινήσεις τῶν βαρβάρων. Πρῶτον μὲν ἡ θέσις αὐτῆς μὴ οὖσα ἐπὶ τῆς εὐθείας ἀπὸ τὴν Ἀσίαν εἰς τὴν Εὐρώπην ὁδοῦ. Δεύτερον, δὲν ἦτον ἐπίσης χρήσιμος τοῖς νομάσιν ὡς ἡ Ῥωσσιστὶ οὕτ. λ. ἄνω Στέππα, ἥτις, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἡροδότου, « ἐοῦσα πεδιὰς ποιώδης τε καὶ εὔυδρός ἐστι. » Προστούτοις τὸ μεσημβρινὸν μέρος της, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσυγκεντρώθησαν, εἶνε φύσει ὡς ὀχύρωμά τι μὲ ἀσφαλεῖς κευθμῶνας εἰς πυκνὰ δάση καὶ εἰς δυσβάτους βράχους καὶ σπήλαια. Τελευταῖον δὲ, καὶ τὸ οὐσιωδέστερον, οἱ Ἕλληνες ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ τὸ καταστήσωσι διὰ τέχνης ἔτι ἀπροσβλητότερον. Αἱ πόλεις ἔκπαλαι ἦσαν περιτετειχισμέναι καὶ εἶχον ἀκροπόλεις. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἀγροὺς, ὡς θέλει ἀποδειχθῇ ἀμέσως, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν χωρικῶν κατεσκεύασαν ἐρύματα.

Ὁ ἐν Πετρουπόλει Ἀκαδημαϊκὸς Κεππένιος ἐξέδωκε περιέργους τινὰς περὶ τῆς Ταυρικῆς παραλίας συλλογὰς καὶ ἐρεύνας. 7) Ἀκολουθήσας καὶ περιγράψας τὰ ἴχνη τῶν αὐτόθι παλαιοτέρων ἱδρύσεων, εὗρε συστηματικήν τινα καὶ συνεχῆ σειρὰν τείχων, τάφρων, προμαχώνων, περιβόλων, πύργων, περιλαμβάνουσαν ἐντὸς αὐτῆς τὰς ἐκκλησίας. Ταύτην δὲ τὴν σειρὰν τῶν ὀχυρωμάτων, ἥτις περιεζώννυε τὰ ὄρη καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς τὴν Στέππαν, ἤρχισεν ἀναμφιβόλως νὰ συμπληροῖ ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ πρῶτος διὰ συζεύξεως τῶν προτέρων φρουρίων, ὅσα κατὰ τὸν Στράβωνα ἀνήγειρε ὁ Σκίλουρος καὶ ἄλλοι. Διότι λέγει ὁ Προκόπιος ἐν τοῖς περὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ὅτι ἀνεκαίνισε τὰ σεσαθρωμένα τῆς Χερσῶνος καὶ τοῦ Βοσπόρου τείχη, ᾠκοδόμησε τὰ ἐν τῷ Ἀλούστῳ καὶ ἐν τοῖς Γορζουβίταις (νῦν δὲ Γούρσουφ) φρούρια, καὶ ἔκλεισε μακροῖς τειχίσμασι τὰς εἰσόδους εἰς τὸν ἐπιθαλάσσιον τόπον *Δόρυ* 8), ὅπου ἔζων ἀκόμη τρεῖς χιλιάδες *Γότθοι*, Ῥωμαίων σύμμαχοι. Σημειοῖ μὲν συγχρόνως, ὅτι οἱ ἐνταῦθα Γότθοι δὲν ἀνείχοντο μήτε πόλεις, μήτε φρούρια, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐννάτου αἰῶνος γράψας Νικηφόρος ὀνομάζει αὐτὸ τὸ Δόρυ, « φρούριον, κείμενον πρὸς τῇ Γοτθικῇ », φαίνεται, ὅτι οἱ Γότθοι τότε ἤδη μετέβαλον τὰ ἔθιμά των. Εἰς δὲ τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα ὁ Πορφυρογέννητος καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν συγγραφῇ καὶ ἀλλαχοῦ συχνάκις ἀναφέρει τὰ » λεγόμενα *Κλήματα* » ἤτοι » *Κάστρα τῶν Κλημάτων* » μεταξὺ Χερσῶνος καὶ Βοσπόρου. Ὡσαύτως ἄλλος τις σύγχρονος, ἀνώνυμος μὲν, στρατηγὸς δὲ τῆς Χερσῶνος, τοῦ ὁποίου τεμάχια μαζῇ μὲ τὸν Λέοντα Διάκονον πρῶτον ἐδημοσιεύθησαν δαπάνῃ τοῦ Ῥωσσικοῦ Κόμητος Ῥουμεντσοβίου ὑπὸ Ἀσενίου, μνημονεύει τῶν « *Κλημάτων*. » Ἂν καὶ δὲν γνωρίζω τὴν τότε ἰδιαιτέραν σημασίαν τῆς λέξεως ταύτης, δὲν ἀμφιβάλλω ὅμως, ὅτι ἐννοεῖ εἶδός τι χωρίων ὀχυρῶν, ὅπου ἐβλά-

---

5) Ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι τῆς ἐν Ὀδησσῷ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

6) Τῶν συμβάντων τούτων μνημονεύουσιν ἀκριβέστατα οἱ Ῥῶσσοι ἱστοριογράφοι, Καραμζῖνος καὶ Πογοδῖνος, κατὰ τὰ Σλαβικὰ μάλιστα Χρονικὰ, διότι αἱ διηγήσεις τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων εἶνε ἐλλιπέσταται.

7) Ὑπὸ τὸν Ῥωσσικὸν τίτλον Κρύμσκιη Σβόρσυκ. Πετρουπόλει 1837.

8) Ἴδε κατωτέρω τὰς σημ. 10. 11. 32.

στανον ἀμπελῶνες, τὰ οὐτιώδη καὶ εἰς ἡμᾶς προϊόντα τῆς Ταυρικῆς παραλίας. Ταῦτα τῶν Ταυροελλήνων τὰ ὀχυρώματα διήγειραν ἤδη εἰς τὸν Μεσαιῶνα τὴν προσοχὴν καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν, ἐνῷ περὶ τὴν μέσην τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος ὁ Γαλλικὸς πρὸς τοὺς Τατάρους ἀπόστολος Ῥουβρίκιος κατηρίθμησεν ὄχι ὀλιγώτερα τῶν τεσσαράκοντα 9), μόνον ἀπὸ Χερσῶνος μέχρι Σουγδαΐας, δηλαδὴ εἰς διάστημα μιᾶς ἑκατὸν εἴκοσι χιλιομέτρων. Καὶ οὗτος ὁ ἀριθμός, μολονότι μέγας, ὅμως δὲν εἶνε ὑπερβολικός, διότι ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε μᾶλλον ἢ ἧττον διασωθέντα ἐρείπια. Ὁποῖαι δὲ καὶ πόσαι ἦσαν αἱ κῶμαι αἱ προφυλαττόμεναι διὰ τῶν ἐρειπμάτων αὐτῶν, τοῦτο εἶνε τακμήριον ὄχι μόνον ἡ ἀπόφανσις τοῦ ἀνωνύμου στρατηγοῦ, ὅτι ἐμηνμώθησάν ποτε ὑπὸ τῶν βαρβάρων (τῶν Πατζινακιτῶν;) « πόλεις μὲν πλείους ἢ δέκα, κῶμαι δὲ οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων », ἀλλὰ καὶ αἱ σήμερον ἀκόμη ἀνεξάλειπτοι ὀνομασίαι τόπων, περιωπῶν μὲν ὡς *Βίγλα, Κάστρα, Καστέλλα*», κλεισούρων δὲ *Λάπαθον, Λιμένα, Πελέκι, Πόρτα* κ.λ. καὶ χωρίων *Ἄλουστον, Ἀμπελάκι, Βρύσις, Γράμματα, Καφᾶς, Κήπια, Λαμπάδα, Λάσπην, Μάρμαρα, Φόρος* καὶ ἀναρίθμων ἄλλων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπαντῶμεν τινὰ εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

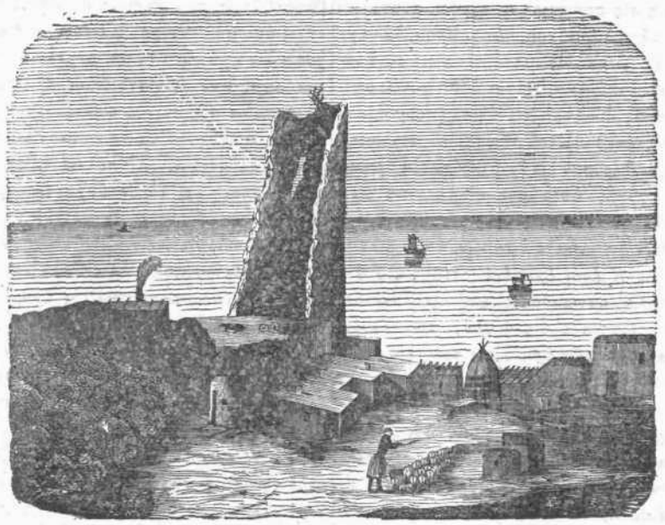

Ἄλουστον.

Τοιουτοτρόπως ἠσφαλισμένοι οἱ Ταυρικοὶ Ἕλλνες διήγαγον βίον ἰδιόρρυθμον, πολιτευόμενοι δημοκρατικῶς πως. Ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία δικαιωματικῶς, βέβαια, ἀνῆκεν εἰς τοὺς Αὐτοκράτορας τοὺς Βυζαντινοὺς, ἐξ ὧν τινὲς καὶ διέτριβον ἐνίοτε ἐκεῖσε, ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἀπέλυσε παντὸς φόρου τὴν Χερσῶνα, ἥτις μετέπειτα πολὺν καιρὸν ἐθεωρήθη ὡς ἡ πρωτεύουσα τῆς Ταυρικῆς καὶ ἀπετέλεσεν ἴδιον θέμα, ἔχουσα ἰδίους ἄρχοντας, ὀνόματι Πρωτεύοντας, οἱ διάδοχοί του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λόγῳ μᾶλλον ἢ ἔργῳ ἐκυρίευον τῶν ἐνταῦθα. Εἶνε ἀληθὲς, ὅτι κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον ὁ Θεόφιλος ὥρισε « τὸν Πρωτεύοντα καὶ πάντας ὑπήκειν τῷ Βασιλικῷ Στρατηγῷ, », ἀλλὰ ἀναγινώσκοντες τὸν Κωνσταντῖνον Μανασσῆν, τὸν Λέοντα Γραμματικὸν, τὸν Σίμωνα Μάγιστρον, τὸν Κεδρηνὸν, τὴν Ἄνναν Κομνηνὴν καὶ ἄλλους περιγράφοντας τοὺς συνεχεῖς καὶ εὐτυχεῖς πολέμους τῶν Χερσονησίων, ποτὲ μὲν ἐναντίον τῶν Αὐτοκρατόρων, ποτὲ δὲ ἐναντίον τῶν Στρατηγῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμέν τινα βαρύτητα εἰς τὸ διάταγμα τοῦ Θεοφίλου. Πρό πάντων δὲ συνέπραξε τὴ αὐτονομία τῶν Ταυρικῶν ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων. Ἐξ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἀναφαίνονται μεταξύ των, ὡς καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, αὐτεπάγγελτοι ἡγεμόνες, καλούμεναι 'Ελληνιστὶ » Αὐθένται », Λατινιστὶ Duces, Principes, Domini, εἰς δὲ τὰ χρονικὰ τῶν Σλάβων, « Κναῖσοι », εἰς τοὺς ὁποίους θέλομεν ἐπανέλθει. Ὅτι δὲ οἱ Αὐτοκράτορες δὲν παρεχώρησαν ῥητῶς ποτὲ τὴν Ταυρικὴν, τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ διήγησις τοῦ Σκευοφύλακος Λαζάρου περὶ ἐτησίου δασμοῦ, σταλέντος ἐκ τῆς χερσονήσου τῷ ἐν Τραπεζοῦντι βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ Κομνηνῷ, καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ Δούκας, γράψας ὅτι ὁ τελευταῖος Βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου, ὁ δυστυχὴς Κωνσταντῖνος, νέος ἔτι ὤν, εἶχε λάβει εἰς κλῆρον ἀπὸ τὸν πατέρα του « τὰ Ποντικὰ, τὰ πρὸς Χαζαρίαν ».

9) Il y a de grands promontoires ou caps sur cette mer depuis Kersona jusques aux embouchures du Tanaïs et environ quarante châteaux entre Kersona et Soldaia (Σουγδαΐα), dont chacun a sa langue particulière (proprium idioma. Il y a aussi plusieurs Goths, qui retiennent encor la langue Allemande (ἴδε τὴν σημ. 46). Aiant passé les montagnes vers le nord, on trouve une belle forêt et une plaine. . . . . Cette campagne étoit habitée par les Comans, avant la venuë des Tartares, et ils contraignoint toutes les villes sûs-dites, châteaux et villages de leur païer tribut· Ἡ περιήγησις τοῦ Ῥουβρικίου ἐξεδόθη Λατινιστὶ ὑπὸ *Ἀκλουίτου* (Hakluyt. Collectiou of the early voyages, travels and discoveries, of the English nation. Ed. 2 London 1809, Γαλλιστὶ δὲ ὑπὸ *Βεργερονίου* (Bergeron, Recueil de divers voyages curieux faits en Tartarie etc. Leide 1729. Σελὶς 1. κτλ.).

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον.)

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΠΕΡΙ ΠΡΩΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΩΝ,

Ὑπὸ Π. Βράϊλα Ἀρμένη.

—o—

Περὶ τοῦ δοκιμίου τούτου καθυπέβαλε πέρυσιν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν ἐπιστημῶν ἔκθεσιν πλείστου λόγου ἀξίαν ὁ Κ. Βαρθελεμὺς Σαντ-Ἱλαῖρος (1), τὴν ὁποίαν ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὰς στήλας τῆς Πανδώρας, καί τοι καταχωρίσαντες ἤδη περὶ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος ἐπίκρισιν σπουδαίαν τοῦ ἡμετέρου Κ. Παύλου Καλλιγᾶ (ἴδε φυλλάδιον ΛΗ' τῆς Πανδώρας, Ὀκτώβριος 1851.) Πᾶς Ἕλλην θέλει βεβαίως ἴδει μετὰ εὐχαριστήσεως τὴν ἐντιμον δοκιμασίαν εἰς ἣν καθυπεβλήθη ἔργον λογίου ὁμογενοῦς ἐνώπιον τῆς σοφῆς ἐκείνης ὁμηγύρεως, τὴν ὁποίαν συγκροτοῦσιν οἱ κορυφαῖοι τῶν ἐπιστημόνων τοῦ πεφωτισμένου κόσμου. Ἰδοὺ ἡ ἔκθεσις.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι κατὰ διπλοῦν λόγον δίκαιον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς Ἀκαδημίας διά τε δηλαδὴ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀξίαν, καὶ διότι ἐν Ἑλλάδι καὶ ὑπὸ Ἕλληνος ἐξεδόθη ἀνδρός. Οἱ φίλοι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν δύνανται εἰμὴ μετὰ πολλῆς συμπαθείας νὰ παρατηρῶσι καὶ νὰ ἀσπάζωνται τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος. Τοιαῦτα εἶναι τὰ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὀφειλήματα ἡμῶν, ὥστε ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀδιαφορήσωμεν ποτὲ πρὸς αὐτὴν, δικαίως ἠθέλομεν κατηγορηθῆ ὡς ἀχάριστοι. Μάλιστα δὲ ἡ φιλοσοφία ὀφείλει πρὸς αὐτὴν εὐγνωμοσύνην ἀπεριόριστον. Ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων ὅσα παρήγαγεν ἡ μητρόπολις πάσης ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἡ φιλοσοφία της εἶναι βεβαίως τὸ κάλλιστον καὶ γονιμώτατον, διότι ἡ φιλοσοφία ἐκείνη ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἰσχυρότερον καὶ εὐεργετικώτερον ἐπενήργησεν εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος. Ὅθεν μετὰ στοργῆς υἱικῆς τῇ ἀληθείᾳ ὀφείλομεν νὰ παρατηρῶμεν ἅπαντας τοὺς σπινθῆρας, οἵτινες, ὑπὸ τοῦ παραδείγματος ἡμῶν ἀναζωπυρούμενοι, ἐξαστράπτουσι καὶ σήμερον ἔτι ἀπὸ τῆς ἄλλοτε τοσοῦτον ἀκτινοβόλου ἐκείνης ἑστίας δι' ἧς κυρίως ἐγίνομεν ὅ,τι εἴμεθα.

Ἡ Κέρκυρα, ὡς γνωστὸν, δὲν περιλαμβάνεται ἐντὸς τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Λόγοι πολιτικοὶ διατηροῦσιν αὐτὴν ἔτι κεχωρισμένην ἀπὸ ταύτης· διότι ἡ Ἀγγλία ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ διαφυλάξῃ τὰς Ἰονίους νήσους καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἀλλ' ἡ Κέρκυρα, ἀξιωθεῖσα ἀκαδημίας διαλαμψάσης ἐπί τινα χρόνον, χάρις εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Λόρδου Γυλφόρδου, συνετέλει τοὐλάχιστον εἰς τὴν διάδοσιν τῶν φώτων, ἐνῷ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς ἠγωνίζετο ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας· πολλοὶ ἐν αὐτῇ ἐξεπαιδεύθησαν ἄνδρες· καὶ δὲν ἐκαρποφόρησε μὲν βραδύτερον ὅσον ἠλπίζετο τὸ κατάστημα τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ πολὺν χρόνον διετέλεσε τὸ μόνον ἀνώτατον παιδευτήριον τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἡ δὲ συγγραφὴ τοῦ Κ. Πέτρου Βράϊλα μαρτυρεῖ ἀρκούντως, ὅτι, οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ παροῦσα τῆς Ἀκαδημίας ἐκείνης κατάστασις, ὑπάρχουσιν ἔτι ἐν Κερκύρᾳ ἔγκριτοί τινες ἄνδρες περὶ μελέτας σπουδαίας ἐνδιατρίβοντες. Ὁ σκοπὸς ὃν προέθετο εἶναι μέγας, ὁ μέγιστος ὃν δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ ἡ μεταφυσικὴ ἐπιστήμη· διότι, φίλος ὢν εἰλικρινὴς τῆς φιλοσοφίας, καὶ πεποιθὼς εἴς τε τὴν αὐτοτελῆ αὐτῆς ὕπαρξιν καὶ τὴν ὑπεροχὴν, ζητεῖ ν' ἀνεύρῃ τὰ ἀληθῆ αὐτῆς θεμέλια καὶ θεωρῶν ὅτι δύναται ν' ἀποδῇ ἡ θετικωτάτη τῶν ἐπιστημῶν, ἀγωνίζεται νὰ καταδείξῃ, διὰ τῶν πρώτων ἰδεῶν καὶ τῶν ἀρχῶν ἐφ' ὧν στηρίζεται, ὅτι εἶναι ἀξία τῆς πίστεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Νομίζει δὲ τὴν ἰδέαν τοῦ Ὄντος ὡς τὴν πρώτην τῆς φιλοσοφίας ἰδέαν· καὶ ἀποκρούει τὸ ἀξίωμα τοῦ Καρτεσίου, τὸ ταυτίζον τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ὕπαρξιν. Θέλω ἐπανέλθει μετ' ὀλίγον εἰς τὴν γνώμην ταύτην, τὴν ὁποίαν ὁ Κ. Βράϊλας θεωρεῖ ὡς ἀναμφισβήτητον. Ἐνταῦθα δὲν ἐπικρίνω, ἀλλὰ ἐκθέτω μόνον καὶ ἀναλύω τὰς θεωρίας αὐτοῦ. Ὁ Κ. Βράϊλας, θεὶς τὴν πρώτην ταύτην ἀρχὴν, ἐπιχειρεῖ νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὴν καὶ ἀποδεικνύει εὐχερῶς, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ Ὄντος εἶναι ἡ πρώτη ὅλων τῶν ἰδεῶν, ὅτι λογικῶς προϋπάρχει πασῶν, ὅτι εἶναι πασῶν ἡ ἁπλουστάτη, ἡ γενικωτάτη, ἡ μόνη ἀναγκαία, ἡ μόνη ἀναμφίβολος, ἄρα καὶ ἡ σαφεστάτη· ἑνὶ λόγῳ ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ Ὄντος εἶναι ἔμφυτος ἐν ἡμῖν. Προστίθησι δὲ ἐπίσης εὐλόγως, ὅτι τὴν καθαρὰν ἰδέαν τοῦ Ὄντος δὲν ἔχομεν ποτὲ εἰμὴ δι' ἀφαιρέσεως, καὶ ὅτι τὸ Ὄν παρίσταται

(1) Séances et Travaux de l'Académie des sciences morales et politiques. Compte Rendu par M. Ch. Vergé, avocat docteur en droit, sous la direction de M. Mignet, secrétaire perpétuel de l'Académie. Troisième Série. Tome deuxième (XXII de la Collection). Paris. A. Durand, 5, Rue des Grès-Sorbonne, près le Panhéon. 1852. σελ. 469 κ. ἑπ.

ἡμῖν πάντοτε ὑπό τινα ὡρισμένην μορφὴν καὶ ἐν τισιν ὡρισμέναις σχέσεσιν, ἀνεξαρτήτως τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Ἐξακολουθῶν δὲ τὴν ἀνάλυσιν ταύτην, ἀναγνωρίζει πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ Ὄντος περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ ἀναγκαίως δύο ἄλλας ἰδέας, τὴν τοῦ τόπου, καὶ τὴν τοῦ χρόνου. Ἡ ἰδέα λοιπὸν τοῦ Ὄντος σύγκειται ἐν ὅλοις ἀπὸ πέντε στοιχείων· καὶ ὁ Κ. Βράϊλας, ἀγωνιζόμενος νὰ συνδέσῃ τὸ σύστημα αὐτοῦ μὲ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀνάγει τὰς δέκα κατηγορίας τοῦ φιλοσόφου εἰς τὰς πρὸ μικροῦ ἐκτεθείσας πέντε· τὴν ὑπόσασιν, τὴν μορφὴν, τὴν σχέσιν, τὸν τόπον, τὸν χρόνον, αἵτινες εἶναι, κατ' αὐτὸν, αἱ μόναι ἀπόλυτοι, ἁπλαῖ, πρῶται καὶ ἔμφυτοι ἰδέαι.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς πέντε ταύτας θεμελιώδεις ἰδέας, ὁ Κ. Βράϊλας ἀναγνωρίζει τρεῖς ἀρχὰς ἐπίσης ἀπολύτους, καθολικὰς καὶ ἐμφύτους, τὴν τῆς ταυτότητος ἢ ἀντιφάσεως, τὴν τῆς αἰτιότητος καὶ τὴν τῆς τελεότητος. Δυνάμει τῆς πρώτης τῶν ἀρχῶν τούτων, πᾶν τὸ Ὄν δὲν δύναται ἑαυτῷ νὰ μὴν ἦναι· δυνάμει τῆς δευτέρας, πᾶν τὸ ὁπωσδήποτε Ὄν ἔχει τι αἴτιον τοῦ εἶναι· δυνάμει τῆς τρίτης, πᾶν τὸ Ὄν εἶναι πρός τι τέλος. Αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶναι οἱ κανόνες ὅλων τῶν πνευματικῶν ἐρευνῶν καὶ αἱ βάσεις ὅλων τῶν ἀποδείξεων.

Τὴν δὲ τοῦ ἀπείρου ἰδέαν, ὁ Κ. Βράϊλας δὲν συγκαταλέγει μεταξὺ τῶν πρώτων ἰδεῶν, ἀλλὰ θεωρεῖ περιλαμβανομένην ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αἰτιότητος καὶ παρέχουσαν ἡμῖν, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν τριῶν ἰδεῶν, τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ Ὄντος, τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀχανοῦς, τῆς αἰωνιότητος καὶ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπὶ τέλους, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ δοκίμιον τοῦτο τοῦ συστήματος αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς ἀναλύει τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς προερχομένας ἀπὸ τῶν πρώτων ἰδεῶν. Διὰ τῆς ἀναλύσεως τοῦ Ὄντος, ὡς ἀντικειμένου τῆς γνώσεως, ἔφθασεν εἰς τὰς τρεῖς ἀρχὰς τῆς ἀντιφάσεως, τῆς αἰτιότητος καὶ τῆς τελεότητος. Τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἀνευρίσκει καὶ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τῆς γνώσεως, ἐν τῇ γινωσκούσῃ διανοίᾳ· ἡ πρώτη τῶν ἀρχῶν τούτων ἀποτελεῖ πᾶσαν τὴν δύναμιν τῆς ἐπαγωγῆς· αἱ δύο ἄλλαι, πᾶσαν τὴν δύναμιν τῆς ἐξαγωγῆς.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ δογματικὸν τῆς συγγραφῆς τοῦ Κ. Βράϊλα μέρος, δι' οὗ ἀποπειρᾶται νὰ δώσῃ εἰς τὴν φιλοσοφίαν βάσιν τινὰ ἀκράδαντον. Τοῦτο ἀπεπειράθη καὶ ὁ Καρτέσιος, καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ Κ. Βράϊλας δὲν ἀνέτρεψε τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς τὸ *νοῶ, ἄρα ὑπάργω* (Cogito, ergo sum). Βεβαίως ἡ ἰδέα τοῦ Ὄντος εἶναι πασῶν πρωτίστη, ἀλλὰ παρέχεται ἡμῖν ὑπὸ τὸν ἀπαραίτητον ὅρον τῆς ἰδίας ἡμῶν ἐννοίας· ἄνευ τῆς ἐννοίας, οὐδεμίαν ἠθέλομεν ἔχει ἰδέαν τοῦ Ὄντος, καθὼς καὶ ἄνευ τοῦ Ὄντος δὲν ἠθέλομεν ἔχει τὴν ἔννοιαν. Ἀλλ' ὁ Καρτέσιος εἰπών· νοῶ, ἄρα ὑπάρχω, δὲν ἠθέλησε νὰ διακρίνῃ διὰ τούτου δύο ἰδέας κεχωρισμένας πραγματικῶς ἀπ' ἀλλήλων ἢ δυναμένας νὰ χωρισθῶσιν ἄλλως παρὰ δι' ἀφαιρέσεως. Ὁ Κ. Βράϊλας ματαίως λέγει ὅτι δὲν δύναται ν' ἀποδεχθῇ τὴν Καρτεσιανὴν ἀρχὴν, διότι ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι συλλογισμὸς τοῦ ὁποίου ἡ μείζων πρότασις ἐξέλιπεν ἐν τῷ ἠκρωτηριασμένῳ σχήματι ἐνθυμήματος· ἀνάγκη νὰ πιστεύσωμεν μᾶλλον τὸν Καρτέσιον αὐτὸν, ὅστις, μετὰ δυνάμεως ὄντως ἀκαταμαχήτου, ἀπεποιήθη ἀείποτε ὅτι ἠθέλησε νὰ σχηματίσῃ συλλογισμόν. Τοῦτο ἀντιτάξας ὁ Γασσένδιος, ἡττήθη παρ' αὐτοῦ κατὰ κράτος. Ὁ Κ. Βράϊλας ἐπανέλαβε τὴν ἔνστασιν· ἀλλὰ, πρᾶγμα παράδοξον! ἐπανέλαβεν ὁμοίως καὶ τὴν τοῦ Καρτεσίου ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν εὑρίσκει ἀρκετὰ σαφῆ καὶ ὁριστικήν. Τὸ κατ' ἐμὲ νομίζω τῇ ἀληθείᾳ αὐτὴν ἀκαταγώνιστον. «Ἡ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν εἴδησις, καθ' ὅσον εἴμεθα πρᾶγμα νοοῦν, λέγει ῥητῶς ὁ Καρτέσιος, εἶναι εἴδησις ἀρχικὴ δι' οὐδενὸς συλλογισμοῦ συναγομένη· εἶναι πρᾶγμα ἀφ' ἑαυτοῦ γνωστόν. Τὴν βλέπομεν δι' ἁπλῆς ἐπισκοπήσεως τοῦ πνεύματος.» Ὁ Κ. Βράϊλας δὲν ἀποδέχεται τὴν τοσοῦτον ῥητὴν ταύτην ἀπόφανσιν· ἰδίως δὲ παράδοξον εἶναι τοῦτο, ὅτι, ἐκ τοῦ συστάδην ἀντιτασσόμενος εἰς τὴν Καρτεσιανὴν ἀρχὴν, ἀφιερόνει ὁλόκληρον τὸ δεύτερον κεφάλαιον τῆς συγγραφῆς του εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ Ὄν εἶναι τὸ ἐγὼ καὶ ὅτι ἐκ πρώτης ἀφετηρίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὸ Ὄν εἰ μὴ ἐν τῷ ἐγὼ ἀποκλειστικῶς. Ἐρωτῶ ὅμως, ἂν τὸ ἐγὼ καὶ ἡ ἔννοια δὲν ταυτίζονται, καὶ ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἐγὼ, ἄνευ τῆς ἐννοίας· ὥστε ὁ Κ. Βράϊλας προσεγγίζει πολὺ εἰς τὸν Καρτέσιον, καὶ τοι ἐκθύμως κατ' αὐτοῦ μαχόμενος.

Ἀλλὰ ἀφίνων τὰς ἐπικρίσεις ταύτας, ἐξακολουθῶ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου τοῦ Κ. Βράϊλα.

Μετὰ τὴν καθαρῶς δογματικὴν ἔκθεσιν τῆς θεωρίας αὐτοῦ, ὁ συγγραφεὺς ζητεῖ νὰ ἐνισχύσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ ἐλέγχου τῶν ἀναλόγων θεωριῶν ὅσος παρίστησιν ἡ τῆς ἐπιστήμης ἱστορία. Ὅθεν ἐξετάζει ἀλληλοδιαδόχως, ἐν μὲν τῇ ἀρχαιότητι, τὸ σύστημα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐν δὲ τοῖς νεωτέροις χρόνοις, τὰ δόγματα τοῦ Λεϊβνιτίου, τοῦ Μαλλεβραγχίου, καὶ μάλιστα τὸ σύστημα τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Ρεΐδου. Ἐρωτᾷ δὲ μέχρι τίνος τὰ συστήματα ταῦτα ἔλυσαν τὸ σπουδαῖον ζήτημα τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸς ἐπεχείρησε νὰ λύσῃ, καὶ ἀφειδῶς καταδεικνύει τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν καὶ τὰς πλάνας.

Ἐν τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ ἐξετάσει, παρέλιπε τὸ τοῦ Καρτεσίου σύστημα· καὶ ἐννοεῖται εὐκόλως διατί. Ὁ ὅλος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ σκοπὸς ἦν κυρίως ἡ τοῦ Καρτεσίου ἀνασκευὴ, ὥστε ἤθελε ταυτολογήσει περιλαμβάνων αὐτὸν μεταξὺ τῶν συστημάτων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχε προσβάλει εἰμὴ ἐμμέσως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον.

Ὁ Κ. Βράϊλας γνωρίζει ἀναμφιβόλως ἐντελέστατα τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας· ἀλλ' ἐπαινῶν τὴν ἐπιστήμην του, δὲν ἀποδέχομαι ἐξίσου ἁπάσας αὐτοῦ τὰς κρίσεις καὶ δοξασίας· μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀνεδείχθη αὐστηρὸς, καὶ, δύναμαι εἰπεῖν, ἄδικος. Ἐπιδοκιμάσας αὐτὸν περὶ ἄλλα τινὰ, ἐπιφέρει· «Ἀριστος ἠθολόγος, ὁ Πλάτων ἦτο κατὰ τὴν ψυχολογικὴν παρατήρησιν ἀσθενὴς καὶ περιωρισμένος. Ἡ διὰ τῆς συνειδήσεως ἐσωτερικὴ παρατήρησις, ἡ ἀνάλυσις τοῦ μηχανισμοῦ τῆς διανοίας, κατελήφθησαν παρ' αὐτοῦ εἰς κατάστασιν ὅλως νηπιώδη. Τοῦ θεμελιώδους τούτου κλάδου τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν ἡ ἀνάπτυξις δὲν ἄρχεται εἰμὴ διὰ τοῦ Ἀριστοτέλους.»

Τὸ τελευταῖον μέρος τῆς προτάσεως τοῦ Κ. Βράϊλα εἶναι ὀρθότατον. Τῳόντι ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξεν ὁ δημιουργὸς ἅμα καὶ σχεδὸν ὁ τελεσιουργὸς τῆς ἐπιστήμης τῆς διανοίας· ἀλλ' ὁ ἐλέγχων τὰς ψυχολογικὰς τοῦ Πλάτωνος μελέτας, λέγει παράδοξόν τι καὶ πράττει ἄδικον· διότι ἀληθῶς εἰπεῖν ὁ Ἀριστοτέλης, τοῦ ὁποίου ἡ φυσιολογικὴ ἐπιστήμη εἶναι ἀμίμητος, ἐδανείσθη τὰ πάντα ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, ἐκτὸς τῶν μεγάλων καὶ γονίμων δογμάτων, τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀποτελῶσι τὴν βάσιν καὶ τὸν σκοπὸν πάσης ψυχολογίας.

Εἰς τὰ δύο ταῦτα μέρη τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ, τό τε δογματικὸν δηλαδὴ καὶ τὸ ἱστορικὸν, ὁ Κ. Βράϊλας προστίθησι τρίτον ἕτερον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ συμπληρώσῃ τρόπον τινὰ τὸ πρῶτον. Ὅθεν ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἐκτὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀριθμηθεισῶν πρώτων ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν ἄλλαι δὲν ὑπάρχουσι, καὶ ὅτι αἱ ἀρχαὶ τὰς ὁποίας αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι ὀνομάζουσι πρώτας, ἀνεπιδέκτους ἀποδείξεως, καθολικὰς, ἀπολύτους, παράγονται ἀπὸ ἀρχῶν ἀνωτέρων, τὰς ὁποίας οἱ μαθηματικοὶ ἀγνοοῦσι. Κατὰ τοῦτο συμφωνοῦμεν πληρέστατα μετὰ τοῦ Κ. Βράϊλα, πρεσβεύοντες μετ' αὐτοῦ, ὅτι αἱ ἀξιώσεις τὰς ὁποίας προτείνουσι μαθηματικοί τινες εἶναι ὅλως ἀνυπόστατοι· καὶ τοι δ' ἔχοντες συμπράκτορα τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Πασχαλίου, ματαίως ἀγωνίζονται νὰ δουλώσωσι τὴν λογικὴν εἰς τὴν γεωμετρίαν.

Καταστρέφων δὲ τὸν λόγον, ὁ Κ. Βράϊλας προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ θεωρία αὐτοῦ εἰμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θεμέλιον ἀσφαλὲς νέας καταταξεως τῶν διαφόρων τῆς φιλοσοφιας μερῶν, καὶ ἐπιστημονικῆς ἀναλύσεως τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ.

Τοιοῦτον εἶναι ἐν ὅλοις τὸ ἔργον τοῦ Κ. Βράϊλα. Ὅσῳ δ' ἀτελὴς καὶ ἂν ἦναι ἡ γενομένη παρ' ἡμῶν ἐνταῦθα διαγραφὴ αὐτοῦ, ἀρκεῖ νομίζομεν εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ δῆλον, ὅτι τὸ σύγγραμμα ἦτο ἄξιον νὰ ἐπιστήσῃ ἐπί τινας στιγμὰς τὴν προσοχὴν τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ συγγραφεὺς προσέθηκεν εἰς αὐτὸ δύο πραγματείας συμπληρούσας τὰ προηγουμένως ἐκτεθέντα· ἡ μὲν περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, εἶχε δημοσιευθῆ, ἀπὸ τοῦ 1843 ἔτους, ἐν τινι ἑλληνικῇ ἐφημερίδι (τῷ Εὐρωπαϊκῷ Ἑρανιστῇ, φυλ. τῆς 1 Ὀκτωβρίου)· ἡ δὲ, περὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ συστήματος τοῦ Καντίου, ἀνεγνώσθη κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1847, εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἑταιρίαν τῶν φιλομαθῶν. Ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ ἀκριβολογήσω περὶ τῶν περιστατικῶν αὐτῶν, διότι μαρτυροῦσιν, ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἑλλάδος διανοητική τις κίνησις δυναμένη νὰ ἀποβῇ χρησιμωτάτη. Καί τοι μὴ ἀποδεξάμενος ἁπάσας τὰς θεωρίας τοῦ Κ. Βράϊλα, ὁμολογῶ προθύμως τὴν ἀξίαν καὶ τὴν βαρύτητα τοῦ ἔργου του. Ἡ Γαλλικὴ φιλοσοφία ἰδίως ὀφείλει ν' ἀσπασθῇ αὐτὸ εὐχαρίστως, διότι ὁ Κ. Βράϊλας προδήλως ἐν τῇ σχολῇ αὐτῆς ἐξεπαιδεύθη· καὶ πολεμεῖ μὲν ἐνίοτε αὐτὴν, ἀλλὰ δανειζόμενος τὴν μέθοδον καὶ τὸ ὅλον αὐτῆς πνεῦμα.

Μὴ παρασιωπήσωμεν δὲ ὅτι ὁ Κ. Βράϊλας εἶναι περιβεβλημένος καὶ ἀξίωμα πολιτικὸν μέγα, τὸ ὁποῖον θέλει βεβαίως διεξαγάγει ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος. Ὡς πρόεδρος τῆς βουλῆς τῆς Ἰονίου Πολιτείας, δύναται νὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα ἰδίως εἰς τὴν ἀναζωπύρησιν τῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἐν Κερκύρᾳ Ἀκαδημία πολὺ ἀπέχει σήμερον τῆς προτέρας ἀκμῆς· ἡ ἐμψύχωσις αὐτῆς εἶναι ἔργον κοινωφελέστατον, τὰ δ' αἰσθήματα τὰ ὑπαγορεύσαντα ἄλλοτε τὴν ἵδρυσιν τοῦ καταστήματος τούτου, δύνανται καὶ ἤδη νὰ συνδράμωσιν εἰς ἀνάθωσιν αὐτοῦ. Ἂν ὁ Κ. Βράϊλας εἰμπορῇ νὰ πράξῃ τοῦτο, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλει καταβάλει περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐπιχειρήματος νοῦν πεφωτισμένον καὶ καρδίαν φιλόκαλον, ὡς δῆλον ἀπὸ τῆς συγγραφῆς, ἣν ἐδοκιμάσαμεν νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν τῆς ἀκαδημίας. Τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς, μηδὲν ἄλλο δυναμενοι, εὐχόμεθα τοὐλάχιστον αὐτῷ τὰ αἰσιώτερα.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

—o—

— Ὅσοι ἀναγινώσκουσι τὰς εὐρωπαϊκὰς ἐφημερίδας, ἠξεύρουσιν, ὅτι ὁ ταμίας τοῦ ἐν Πετρουπόλει Καταστήματος τῶν ἀπομάχων, ἀποθανὼν πρό τινος, κατέλιπεν ἔλλειμμα 1,400,000 ἀργυρῶν ῥουβλίων, ἤτοι 7,000,000 περίπου δραχμῶν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐλύπησε πολὺ τὸν αὐτοκράτορα, διότι καὶ μὲν ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἐπιτετραμμένοι τὸν ἔλεγχον τοῦ ταμείου ἐπίσημοι ἄνδρες, ἅπαντες στρατηγοί, ἦσαν ἀμέτοχοι τῆς καταχρήσεως ταύτης, ἀλλ' ἦτο πρόδηλον, ὅτι κατέστησαν ἔνοχοι ἀσυγγνώστου ἀμελείας. Ἐνῷ δὲ πολὺς περὶ τούτου ἐγίνετο λόγος ἐν Πετρουπόλει, ὁ υἱὸς ἐμπόρου τινὸς, πρὸ καιροῦ ἀποθανόντος καὶ καταλιπόντος μεγάλην περιουσίαν, Ἰάκωβλιοφ καλούμενος, πέμπει εἰς τὸν Κόμητα Ὀρλὸφ 1,000,000 ἀργυρῶν ῥουβλίων, λέγων ὅτι προσφέρει αὐτὸ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Κόμης Ὀρλὸφ τὸν προσκαλεῖ διὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, καὶ τότε ὁ Ἰάκωβλιοφ τὸν λέγει, ὅτι, ἂν ἡ Κυβέρνησις ἤθελε νὰ μάθῃ καὶ πῶς ἐπεθύμει οὗτος νὰ ἴδῃ χρησιμεῦον τὸ ποσὸν τοῦτο, παρακαλεῖ νὰ κατατεθῇ εἰς τὸ ταμεῖον τῶν ἀπομάχων. Ἔπραξε δὲ οὕτω ὁ δωρητὴς διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι κάμνει ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς στρατηγοὺς, οἵτινες, ὑπεύθυνοι ὄντες διὰ τὸ ἔλειμμα, ὤφειλον νὰ τὸ ἀναπληρώσωσιν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐκάλεσαν ἀμέσως τὸν Ἰάκωβλιοφ, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀξιόλογον βαθμὸν ἐν τῇ πολιτικῇ ὑπηρεσίᾳ (assesseur de Collège), τὸν διώρισεν Αὐτοκρατορικὸν θαλαμηπόλον, ταξιάρχην τοῦ ἁγίου Στανισλάου, καὶ, προσαγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτοκρατόρισσαν, τὸν ἔβαλε νὰ προγευματίσῃ εἰς τὴν τράπεζάν της.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ Ο ΒΟΥΛΓΑΡΙΣ.

Ἐν τοῖς φυλλαδίοις ΚΑ'. καὶ ΚΒ'. τοῦ Α'. ἔτους τῆς Πανδώρας κατεχωρίσαμεν τὴν βιογραφίαν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, φιλοπονηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἡμῶν συμπολίτου Κ. Π. Καλλιγᾶ. Φροντίσαντες ἔκτοτε νὰ προμηθευθῶμεν τὴν εἰκόνα τοῦ ὑπάτου ἐκείνου τῶν καθ' ἡμᾶς Ἑλλήνων φιλοσόφων, δημοσιεύομεν καὶ αὐτὴν σήμερον, ὑποσχόμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν ἀκολούθως, ἐὰν εὐδοκιμήσωσιν αἱ προσπάθειαί μας, καὶ τὰς τῶν ἄλλων γνωστοτέρων ὁμογενῶν διδασκάλων, οἵτινες διὰ τῆς διδασκαλίας, τοῦ ζήλου καὶ τῶν συγγραφῶν αὐτῶν περιέσωσαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, καὶ προητοίμασαν τὴν ἀναγέννησιν τῆς δούλης πατρίδος.